

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OYUNCU SÖZLEŞMESİ

Nurbanu AKMEŞE TAKCI

2501151203

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Cansu KAYA KIZILIRMAK

İSTANBUL – 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : NURBANU AKMEŞE TAKCI Numarası : 2501151203
Anabilim Dalı / Anasat Dalı / Programı : ÖZEL HUKUK Danışmanı : DR.ÖĞR.ÜYESİ CANSU KAYA KIZILIRMAK
Tez Savunma Tarihi : 04.09.2019 Saati : 11:00
Tez Başlığı : OYUNCU SÖZLEŞMESİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
Sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU LA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. BİLGEHAN ÇETİNER		Kabul
2-DOÇ. DR. HARUN DEMİRBAŞ		Kabul
3- DR.ÖĞR. ÜYESİ CANSU KAYA KIZILIRMAK		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR.ÖĞR. ÜYESİ MUSTAFA CAHİT GÜNEL		
2- DR.ÖĞR. ÜYESİ EMRAH KULAKLI		

ÖZ

OYUNCU SÖZLEŞMESİ

Nurbanu AKMEŞE TAKCI

Bir sinema eserinin meydana getirilmesinden kamuya aktarılmasına dek birçok kişiyle çok sayıda sözleşme kurulması gerekir. Sinema eserini icra eden oyuncu ve ortaya koyduğu sermayesi ile sinema eserinin sahiplerini, icracı sanatçıları ve diğer ekibi bir araya getiren ve bu sayede sinema eserinin meydana gelmesini sağlayan yapımcı arasında kurulan oyuncu sözleşmesi de bu sözleşmelerden biridir. Çalışmamızda, kanuni bir düzenleme bulmayan oyuncu sözleşmesinin, uygulamadaki görüntüsü nazarında, genel hatlarıyla ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda birinci bölümde öncelikle taraflar arasındaki hukuki ilişki incelenmiştir. İkinci bölümde oyuncu ve yapımcının borçları incelendikten sonra nihayetinde son bölümde, sözleşmenin sona erme sebepleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: icracı sanatçı, bağlantılı haklar, yapımcı, sinema eseri, karma sözleşme

ABSTRACT

ACTING AGREEMENT

Nurbanu AKMEŞE TAKCI

It takes execution of a lot of agreements among several parties from the creation of a cinematographic work till it is presented to the public. Acting Agreement executed between the actor/actress who performs the cinematographic work and the producer who unites the owners of the cinematographic work, actors/actresses and the remaining crew contributing the creation of cinematographic work with their capital is one of these agreements. We aim to present the practice of acting agreement, which is not regulated by laws, in general terms.

In this context, in the first chapter the legal relationship between parties is discussed. In second chapter the liabilities of actor/actress and producer are examined and finally in the last chapter the reasons of termination of the agreement is discussed.

Keywords: performer, related rights, producer, cinematographic work, mixed contract

ÖNSÖZ

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı kapsamında hazırlanan bu tezde, film yapımcısının, bir sinema eserinin icra edilerek kamuya sunulması amacıyla aktör ve aktrislerle akdettiği oyuncu sözleşmesi, çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Çalışmamıza başlarken, öncelikle oyuncu sözleşmesi kavramı açıklığa kavuşturulmuş, karşılaştırmalı hukukta belirtilen görüşler de dikkate alınarak, sözleşmenin hukuki niteliği tespit edilmeye çalışılmış ve oyuncu sözleşmesine uygulanacak hükümler değerlendirilmiştir. Bu hususta bir görüş oluşturduktan sonra, sözleşme taraflarının borçları belirlenerek, sözleşmenin hangi hallerde sona ereceği incelenmiştir. Oyuncu sözleşmesine ilişkin incelemeler, bilimsel içtihatlarda oldukça az yer bulduğundan, çalışmamız sırasında zaman zaman bazı güçlükler yaşadığımızı itiraf etmek gerekir. Bu aşamada, sözleşmenin uygulamadaki hâlinin şekillenmesine olan naçizane katkımızın ve sözleşmenin uygulamasına tanık olmamızın, çalışmamızda bize yardımcı olan en büyük etmen olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte, her ne kadar çoğu yönden eleştiriye muhtaç da olsa, bazı hususlarda yargısal içtihatlarla da değinilerek, yargısal içtihatlardan da yararlanılmıştır.

Sonuç olarak, özellikle bazı başlıklara ilişkin, görüşlerimizi karşılaştırıp pekiştirecek bir başka görüşe rastlayamadığımızdan, sözleşmenin incelenmesine yönelik güçlüğü hissetsek de genel itibarıyla bu çalışmayı büyük bir keyifle kaleme aldığımızı belirtmek isteriz. Ancak tabi ki bu çalışmayı tek bir kişinin ürünü olarak görmek mümkün değildir. Bu vesileyle çalışmamın başından sonuna dek desteklerini benden esirgemeyen herkese teşekkür etmek isterim.

Bu kapsamda öncelikle, tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Cansu Kaya Kızılırmak'a ve Sayın Prof. Dr. Bilgehan Çetiner'e; mezunu olmaktan onur duyduğum İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki lisans eğitimim ve İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ndeki yüksek lisans eğitimim boyunca kendilerinden ders alma şerefine nail olduğum, hukukçu kimliğimin oluşmasında katkısı olan tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Tezim dolayısıyla teşekkür etmek istediğim bir diğer isim ise tez konumun belirlenmesine katkı sağlayan, kendisiyle mezun olduktan sonra uzun süre avukat olarak çalışma imkânına sahip olduğum, Sayın Hocam Doç. Dr. Harun Demirbaş'tır. Bununla birlikte hocamın yüksek lisans tezime katkısı sadece konunun belirlenmesiyle sınırlı değildir. Birlikte çalıştığımız süre boyunca uygulamada şekillenen oyuncu sözleşmesi üzerindeki çalışmalarımız da tezime oldukça katkı sağlamıştır. Bu vesileyle hem tezime olan katkıları hem de akademik hayatımdaki destekleri için Sayın Hocam'a teşekkür ederim.

Hayatımın her anında olduğu gibi bu süreçte de manevi desteklerini benden esirgemeyen aileme, tezimi tamamlamam konusunda büyük katkı sunan annem Nurcan Akmeşe'ye, babam İlyas Akmeşe'ye, abim Fatih Akmeşe'ye ve kardeşim Tarık Akmeşe'ye çok teşekkür ederim.

Yine bu süreçte gösterdiği fedakârlık ve destekten dolayı sevgili eşim Av. Yusuf Takcı'ya ne kadar teşekkür etsem az kalacak. Eşimin desteğinin, tezime odaklanmamda ve tezimi bitirmemde büyük etkisi oldu. Bu sebeple, tezimin hazırlığı süresince gösterdiği fedakârlık ve katkı için çok teşekkür ederim.

Bununla birlikte en büyük teşekkürü, tez çalışmalarına başladığım ilk günlerde hayatımıza dâhil olan biricik kızım Zeynep'e ediyorum. Farkında olmasa da hayatımıza bebek doğasının gösterebileceği en büyük uyumla dâhil olup, çalışmalarımı sürdürmeme imkân sağlayan kızıma çok teşekkür ederim. O hayatımıza bu denli uyum sağlamasaydı, bugün bu tezin tamamlanması mümkün olmayacaktı. Bu sebeple tezimi canım kızıma ithaf ediyorum.

Kandilli-Üsküdar, İSTANBUL, 2019

Nurbanu AKMEŞE TAKCI

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖYUNCU SÖZLEŞMESİ KAVRAMI, ÖYUNCU SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI, ÖYUNCU SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE BENZER BAZI SÖZLEŞMELERDEN AYIRDEDİLMESİ

1.1. “Öyuncu Sözleşmesi” Kavramı.....	4
1.1.1. Sözleşmenin Konusu	4
1.1.2. Sözleşmenin Özellikleri	6
1.1.2.1. Rızai Bir Sözleşme Olması	6
1.1.2.2. Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Bir Sözleşme Olması.....	7
1.1.2.3. Sürekli Borç İlişkisi Doğuran Bir Sözleşme Olması	7
1.1.2.4. İş Görme Sözleşmesi Olması.....	8
1.1.2.5. Genel İşlem Koşulu İçeren Bir Sözleşme Olması	8
1.1.3. Sözleşmenin Tarafları.....	16
1.1.3.1. Genel Olarak.....	16
1.1.3.2. Öyuncu.....	18
1.1.3.3. Yapımcı.....	22
1.2. Öyuncu Sözleşmesinin Unsurları.....	25
1.2.1. Öyuncunun Sinema Eserini İcra Etmesi.....	25
1.2.2. Mali Hakların Devri ya da Kullanma Yetkisinin Bırakılması.....	30
1.2.3. Ücret	34
1.3. Öyuncu Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Sözleşmeye Uygulanacak Hükümler	34
1.3.1. Genel Olarak.....	34
1.3.2. İsimsiz Sözleşmeler	36

1.3.2.1.Sözleşme Özgürlüğü	36
1.3.2.2. İsimli Sözleşmelerin Çeşitleri.....	37
1.3.2.2.1. Karma Sözleşmeler	37
1.3.2.2.2. Kendine Özgü Sözleşmeler.....	39
1.3.2.2.3 Birleşik Sözleşmeler	39
1.3.3. Oyuncu Sözleşmesinin Hukuki Niteliğine İlişkin Görüşler ve Görüşlerin Değerlendirilmesi	40
1.3.3.1. Eser Sözleşmesi Olduğuna İlişkin Görüş.....	40
1.3.3.2. Hizmet Sözleşmesi Olduğuna İlişkin Görüş.....	42
1.3.3.3. Karma Sözleşme Olduğuna İlişkin Görüş	43
1.3.3.4. Sui Generis Sözleşme Olduğuna İlişkin Görüş.....	43
1.3.3.5. Görüşlerin Değerlendirilmesi	44
1.3.4. Oyuncu Sözleşmesine Uygulanacak Hükümler	50
1.4. Oyuncu Sözleşmesinin Şekli.....	52
1.5. Oyuncu Sözleşmesinin Benzer Bazı Sözleşmelerden Ayırdedilmesi	55
1.5.1. Mali Hakların Devrine ya da Hakların Kullanım Yetkisinin Devrine İlişkin Sözleşmelerden Ayırdedilmesi.....	55
1.5.2. Eser Sözleşmesinden Ayırdedilmesi	56
1.5.3. Hizmet Sözleşmesinden Ayırdedilmesi.....	57
1.5.4. Vekâlet Sözleşmesinden Ayırdedilmesi	60
1.5.5. Film Yapım Sözleşmesinden Ayırdedilmesi	62
1.5.6. Sinema Eserinin Eser Sahipleri ile Yapılan Sözleşmelerden Ayırdedilmesi	63
1.5.6.1. Yönetmen ile Yapılan Sözleşmeden Ayırdedilmesi	63
1.5.6.2. Senaryo ve Diyalog Hazırlanmasına İlişkin Sözleşmeden Ayırdedilmesi	64
1.5.6.3. Özgün Müzik Bestecisi ile Yapılan Sözleşmeden Ayırdedilmesi	66

İKİNCİ BÖLÜM

OYUNCU SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN BORÇLARI

2.1. Oyuncunun Borçları	68
2.1.1. Oyuncunun Sinema Eserini İcra Etmesine İlişkin Borçları.....	68
2.1.1.1. Oyuncunun Sinema Eserinde Kendisine Verilen Rolü İcra Etmesi	68

2.1.1.2. Oyuncunun Sadakat ve Özen Borcu	71
2.1.1.3. Oyuncunun Kendisine Verilen İşi Bizzat Yapma Borcu	74
2.1.1.4. Ayıptan Doğan Sorumluluğa İlişkin Borcun Değerlendirilmesi	75
2.1.2. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundan Doğan Mali Haklarının Devri ya da Hakların Kullanma Yetkisinin Devri.....	76
2.1.2.1. Mali Haklar	76
2.1.2.1.1. Genel Olarak.....	76
2.1.2.2. Mali Hakların Çeşitleri	81
2.1.2.2.1 Tespit Hakkı.....	81
2.1.2.2.2. Çoğaltma Hakkı	82
2.1.2.2.3. Yayma Hakkı	83
2.1.2.2.4. Temsil (Kamuya Sunma) Hakkı	85
2.1.2.2.5. Kamuya İletim Hakkı.....	86
2.1.2.3. Mali Hakların Devri ya da Kullanma Yetkisinin Devrinin Özellikleri .	87
2.1.2.4. Oyuncunun Mali Hakların veya Kullanım Yetkisinin Devrinde Temerrüde Düşmesi.....	89
2.1.3. Oyuncu Tarafından Devredilen ya da Kullanma Yetkisi Devredilen Mali Hakların ve Tasarruf Yetkisinin Varlığını Tekeffül Borcu	90
2.2. Yapımcının Borçları.....	92
2.2.1. Bedelin Ödenmesi	92
2.2.1.1. Uygulanacak Hükümler	92
2.2.1.2. Bedel Türleri	92
2.2.1.3. Bedelin Sözleşmede Belirlenmemesi.....	94
2.2.1.4. Bedelin İfa Zamanı ve Yapımcının Temerrüdü	94
2.2.2. Oyuncunun Manevi Haklarını Gözetme Borcu	95
2.2.2.1. Genel Olarak	95
2.2.2.2 Manevi Hakların Çeşitleri	97
2.2.2.2.1. İcrasının Sahibi Olarak Tanıtılması Hakkı	97
2.2.2.2.2. İcrasının İtibarını Zedeleyecek Şekilde Değiştirilmesi ve Bozulmasını Yasaklama Hakkı.....	98
2.2.2.2.3. İcradan Doğan Hakların Sanatçı Kişiliğine Zarar Verecek Şekilde Kullanılmasını Yasaklama Hakkı	99

2.2.3. Hakkın Bizzat Yapımcı Tarafından Kullanılması Borcu ve Üçüncü Kişilere Devri İçin İzin Alınması Gereği	100
2.2.4. Devralınan ya da Kullanma Yetkisi Devralınan Mali Hakları Kullanım Borcu	100

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OYUNCU SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

3.1. Genel Olarak.....	102
3.2. Sözleşmenin İkale Anlaşması Yoluyla Sona Ermesi.....	102
3.3. Kararlaştırılan Bozucu Koşulun Gerçekleşmesi Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi.....	103
3.4. Sözleşmenin İptal Edilmesi	104
3.5. Kusursuz İmkânsızlık Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi.....	105
3.6. TBK m. 485'e Göre İş Sahibi Yüzünden İfanın İmkânsızlaşması Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi	106
3.7. Ölüm Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi	107
3.8. TBK m. 473/I'e Göre Oyuncunun İşe Zamanında Başlamaması veya İşin Vadeye Yetişmeyeceğinin Anlaşılması Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi	109
3.9. TBK m. 484'e Göre Tam Tazminat Karşılığı Sözleşmenin Sona Ermesi.....	110
3.10. Mali Haklara İlişkin Anlaşma Sağlanan Sürenin Sona Ermesi veya Mali Hakkın Koruma Süresinin Dolması Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi	113
3.11. FSEK m. 50/III'e Göre Borç Ödemekten Aciz veya İflas Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi.	113
3.12. FSEK m. 58 Hükmü Kapsamında Cayma Hakkı Kullanılması Suretiyle Sözleşmenin Sona Ermesi	114
3.13. Fesih Bildirimi İle (Olağan Fesihle) Sona Ermesi	116
3.14. Olağanüstü Fesihle Sözleşmenin Sona Erdirilmesi	118
SONUÇ.....	120
KAYNAKÇA	123

KISALTMALAR LİSTESİ

Aufl.	Auflage
AÜEHFD	Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
Art.	Artikel
a.e.	Aynı eser
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
BATİDER	Bankacılık ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Dergisi
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
CD	Compact Disk
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	Dipnot
DVD	Digital Versatile Disc
E.	Esas numarası
FMR	Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
FSEK	5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD.	Hukuk Dairesi
HGK.	Hukuk Genel Kurulu

İÜHF	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	Karar numarası
Karş.	Karşılaştırınız
m.	Madde
MÜHF- HAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
Nr.	Nummer
RG	Resmi Gazete
SÜFHD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
s.	Sayfa/sayfalar
S.	Sayı
T.	Tarih
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBK	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TFM	Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
TRIPS	Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve devamı veya çok yazarlı eserlerde ve diğerleri
WIPO	World Intellectual Property Organization
Yarg.	Yargıtay

GİRİŞ

Ülkemizde son yıllarda film sektöründe yaşanan gelişmeye paralel olarak, bu alandaki hukuki destek ihtiyacı giderek artmaktadır. Nitekim bu yoğunluğa bağlı olarak, birçok hukuki sorunla karşılaşılmaya başlanmıştır. Oyuncu sözleşmesi de bu sektörde filmin meydana getirilip, kamuya aktarılmasına dek kurulan çok sayıda sözleşmeden birini oluşturur.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamındaki bir sinema eseri, sinema filmi, dizi film, reklam filmi, belgesel film gibi farklı görünümelerde karşımıza çıkar. Sinema eserinin toplumun ilgi ve beğenisine sunulabilmesi için şüphesiz o eseri icra eden oyuncunun katkısına ihtiyaç duyulmaktadır. Oyuncu bu sektörde sinema eserinin somut bir vücut bularak kamuya aktarılması için oldukça önemli bir role sahiptir. Zira çoğu eser, birçok kişi tarafından öncelikle aktör ve aktrisleri ile tanınır. Oyuncunun eser sahibi sayılmamakla birlikte sinema eserine kendi kişisel özelliklerini katarak, eseri sanatçı kimliğiyle icra etmesi, eser sahibinin haklarıyla benzer haklara sahip olmasını gerektirmiştir. İcracı sanatçı sayılan oyuncunun sinema eserine katkı sunan bu fikri hakları, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu tarafından bağlantılı hak sahibi sıfatı verilerek korunmaktadır.

Fikri haklar alanında, hak sahiplerinin mali haklarından yeterince yararlanabilmeleri ve maddi kazanç sağlayabilmeleri için bu haklara ihtiyaç duyan kişilerle, hukuki anlamda ilişki kurmaları gerekmektedir. Bu ilişkinin kurulması esnasında kanunun belirlediği şekilde hak sahibi ile yalnızca haklarının devri ya da kullanma yetkisinin bırakılmasına yönelik verilecek izin, tarafların hukuki durumunun ve karşılıklı hak ve yükümlülüklerin belirlenmesinde çoğu kez yetersiz kalır. Bu sebeple hak sahibi ve bu haktan yararlanmak isteyen kişiler arasında karşılıklı hak ve yükümlülüklerin belirlenmesi amacıyla sözleşme kurulması gerekmektedir. Her ne kadar fikri haklar, kanuni düzenlemelerle korunsada fikri hakkı üzerinden en uygun şartlarla yararlanma amacı taşıyan oyuncunun, menfaatine uygun düşecek sözleşme metinlerine ihtiyacı vardır. Bununla birlikte bu fikri hakkın topluma sunulması amacıyla önemli bir sermaye ortaya koyan yapımcının da hak ve

yükümlülüklerinin ayrıntılı olarak belirlenmesini istemesini, doğal karşılamak gerekmektedir.

Günümüzde icracı sanatçı kavramını inceleme konusu yapan birçok eser bulunmasına rağmen münhasıran icracı sanatçı olan oyuncunun ve oyuncu sözleşmesinin özel bir çalışma konusu olarak ele alındığı incelemeler oldukça sınırlıdır. Bilimsel içtihatlardaki bu eksikliğe nazaran, oyuncu sözleşmesine ilişkin yargısal içtihatlarda son zamanlarda bir artış olduğu görülmektedir. Ancak yargısal içtihatlarda oluşturulan görüşlerin de eleştiriye açık olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Söz konusu mevcut durum, bizi bu konuda bir çalışma ortaya koymaya sevk etmiştir. Çalışmamız, sinema eserlerini icra eden oyuncular kapsamında ele alındığı için tiyatro eserlerini icra eden oyuncuların durumuna çalışmamızda yer verilmemiştir. Bununla birlikte çalışmamızın amacı fikir ve sanat eserleri hukukundaki sinema eserini icra eden oyuncuyla ilgili meydana gelebilecek tüm hukuki uyuşmazlıklara çözüm yolu önermek olmadığı gibi, sözleşmenin ifasıyla ilgili tüm uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmak da değildir. Nitekim ayrı bir çalışmanın konusunu oluşturacak figüranların ve dublörlerin durumuna da çalışmamız içerisinde yer verilmemiştir. İnceleme konumuz olan oyuncu sözleşmesi, esas itibarıyla oyuncunun sinema eserindeki rolünü icra etmesi sebebiyle fikir ve sanat eserleri hukukuyla, bir sözleşme olması sebebiyle de borçlar hukukuyla ilgilidir. Çalışmamızın asıl amacı da her iki hukuk disiplini ışığında, sözleşmeyle ilgili temel hususları ortaya koymaktır.

Bu kapsamda meydana getirilecek olan çalışmamız üç bölüm etrafında şekillenecektir. Birinci bölümde oyuncu sözleşmesi kavramı, sözleşmenin hukuki niteliği ve unsurları, sözleşmeye uygulanacak hükümler, sözleşmenin şekli ve sözleşmenin benzer sözleşmeler ile sinema eserinin sahipleri ile akdedilen sözleşmelerden ve film yapım sözleşmelerinden farkları ortaya konulacaktır. Bu bölümde oyuncu sözleşmesinin hukuki niteliğinin belirlenmesi, çalışmamızın temelini oluşturur. Nitekim sözleşmeye uygulanacak hükümlerin belirlenmesi, tarafların sözleşmesel yükümlülüklerinin tespiti ve sözleşmenin hangi hallerde sona

ereceği ancak bu sayede mümkün olacaktır. İkinci bölümde, sözleşmenin tarafları olan oyuncu ve yapımcının borçları incelenecektir. Çalışmamızın son bölümünde ise sözleşmenin sona erme sebepleri üzerinde durulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

OYUNCU SÖZLEŞMESİ KAVRAMI, OYUNCU SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI, OYUNCU SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ, OYUNCU SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ VE BENZER BAZI SÖZLEŞMELERDEN AYIRDEDİLMESİ

1.1. “Oyuncu Sözleşmesi” Kavramı

1.1.1. Sözleşmenin Konusu

Çalışmamızın konusunu, icracı sanatçı sıfatını taşıyan oyuncunun sinema filmi, dizi film, reklam filmi, belgesel film gibi farklı görünümelerde ortaya çıkan sinema eserini icra etmesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda oyuncu ile yapımcı arasında kurulan oyuncu sözleşmesi ile taraflar, oyuncunun elde edeceği ücret karşılığında sinema eserinde kendisine verilen rolü oynayarak bir sinema eseri icra etmesini ve icrası üzerindeki bağlantılı hakkını ya da hakkın kullanma yetkisini yapımcıya devretmesini hedefler.

Oyuncu sözleşmesi, Türk Borçlar Kanunu’nda veya başka bir kanunda düzenlenmediği için isimsiz sözleşmeler arasında yer alır. Bununla birlikte hangi tip isimsiz sözleşme sayılacağına tespiti için sözleşmenin unsurlarının değerlendirilmesi gerekecektir. Sözleşme, oyuncunun sinema eserini icrası yönüyle bir iş görme faaliyetinin konusudur. İcranın, senaryoya uygun olarak yerine getirilmesi amaçlanarak sonucun da taahhüt edildiği dikkate alındığında, bu iş görmenin eser sözleşmesi niteliği taşıdığı kabul edilmelidir¹.

Bununla birlikte oyuncunun tek yükümlülüğü sinema eserini icra etmek olmayıp, aynı zamanda oyuncu, icrası üzerindeki bağlantılı hakkını ya da hakkın kullanma yetkisini yapımcıya devretmekle de yükümlü olduğundan, bu sözleşmenin klasik eser sözleşmesinden ayrılarak, karma sözleşme niteliğinde olduğu kabul

¹ Emre Gökyayla, **Film Yapım Sözleşmesi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 85.

edilmelidir². Hukuki anlamıyla eser terimi birden çok anlamı karşılayacak şekilde kullanılabilir. Çalışmamızda da eser terimi iki farklı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır. Bunlardan ilki TBK m. 470 vd. maddelerinde kullanılan eser sözleşmesine konu olan şey anlamındayken, diğeri FSEK kapsamında sahibinin hususiyeti ile oluşturulan fikir ürünü anlamındadır. Oyuncunun icra ettiği film FSEK'e göre eser niteliğinde olup, FSEK hükümlerine tabidir. Bununla birlikte FSEK'e göre icracı sanatçı sayılan oyuncu, yeni bir eser meydana getirmemekte, var olan sinema eserini icra etmektedir. Oyuncu, sinema eseri sahibi sayılmadığından, oyuncunun icrası FSEK anlamında eser olarak kabul edilmemekle birlikte, oyuncunun sonuç taahhüt eden iş görme niteliğindeki icrası, TBK anlamında eser niteliğinde kabul edilmelidir.

Oyuncu sözleşmesinin konusu gereği öncelikle oyuncunun rolünü oynayarak, sinema eseri niteliğindeki bir filmin icra edilmesi gerekir. Uygulamada daha sık ve genel anlamıyla kullanılan film terimi üst bir kavram olup³, çalışmamızın konusu olan ve icracı sanatçı olan oyuncunun icra ettiği sinema eserleri, filmlerin bir bölümünü oluşturmaktadır. Bununla birlikte uygulamadaki kullanım sıklığı sebebiyle çalışmamız içerisinde de birçok kez sinema eseri yerine film terimi kullanılmıştır.

Sinema eserlerini FSEK'deki düzenlemeye uygun olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Bunlardan ilk grup her nevi bedii, ilmi, öğretici veya teknik mahiyette olan veya günlük olayları tespit eden filmler olup, bu filmlere belgesel filmler ile reklam filmleri örnek olarak gösterilebilir⁴. Diğer grup, sinema filmi gibi olması gereken görüntüler dizisi olup, bu sinema eserleri ise sinema ve televizyon seyircisi için çekilen ve genel olarak ticari amaçlı olan filmlerdir⁵. Bununla birlikte televizyon

² Gökyayla, **a.e.**, s. 86. Oyuncu sözleşmesinin hukuki niteliğinin değerlendirilmesi hakkında ayrıntılı açıklamalar ve sözleşmenin hukuki niteliğine ilişkin farklı görüşler için bkz. Birinci Bölüm, 3.2.3. *Oyuncu Sözleşmesinin Hukuki Niteliğinin Tespiti* başlığı altındaki açıklamalar.

³ Ünal Tekinalp, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 5. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 126 vd.; Nuşin Ayiter, **Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1981, s. 61.

⁴ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 128.

⁵ Tekinalp, **a.e.**, s. 128. Bununla birlikte televizyon yayınlarının canlı olması halinde, bu yayınların televizyon eseri niteliğinde olduğu kabul edilmektedir.: Azra Arkan, **Mukayeseli Hukuk**,

seyircisi için çekilen dizi filmlerin de ikinci gruba dâhil olduğu söylenebilecektir. Uygulamadaki yoğunluğu dikkate alındığında özel bir öneme sahip dizi filmlerin her bir bölümünün eser sayılıp sayılmayacağı tartışılabilir. Kanaatimizce sinema eseri niteliğini haiz her bir bölüm, sahibinin hususiyetini taşıdığı sürece dizi filmin bölümleri de eser niteliğinde sayılmalıdır⁶.

Hangi amaçla meydana getirildiği, konusu ve süresi önemli olmaksızın sinema eseri niteliğini haiz her film, icracı sanatçı olan oyuncu tarafından icra edildiği takdirde bu icra, oyuncu sözleşmesinin konusunu oluşturacak ve çalışmamız kapsamında kabul edilecektir.

1.1.2. Sözleşmenin Özellikleri

1.1.2.1. Rızai Bir Sözleşme Olması

Sözleşmenin kurulması için sadece tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının yeterli kabul edildiği sözleşmelere rızai sözleşmeler denir⁷. Oyuncu sözleşmesinin kurulması için oyuncu ve yapımcının karşılıklı ve birbirine

Uluslararası Düzenlemeler ve Türk Fikri Hukuk Alanında: Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, s. 25; Şafak N. Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 3. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 75; Ayça Akkayan Yıldırım, “4630 Sayılı Kanun Değişikliği ve Gelişmeler Işığında ‘Sinema Eseri’ ve ‘Sinema Eseri Sahipliği’”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, C. I, İstanbul, Beta Yayınları, 2001, s. 9 vd. Televizyon eserlerine de sinema eserlerine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerektiğine ilişkin bkz.: Ayiter, **a.g.e.**, s. 64; Akkayan Yıldırım, **a.g.m.**, s. 10; Erel, **a.g.e.**, s. 75; Ateş, **Fikri Hukukta Eser**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007, s. 283.

⁶ Aynı görüşte bkz: Gökyayla, **a.g.e.**, s. 10; Yalçın Tosun, **Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları**, 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 159 vd.; Yalçın Tosun, “Sözleşme Hukuku Açısından Eser Sipariş Sözleşmelerine Dizi Film Yapım Sözleşmesi Bağlamında Bir Yaklaşım”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. 139, 2016, s. 171; Aksi görüşte bkz: Gül Okutan Nilsson, “İleride Vücuda Getirilecek Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Devri”, **Legal FSHD**, Y.2008, S.15, s.587; Yargıtay da bir kararında, aynı gerekçelerle, dizi film tamamlanmış olmasa da meydana getirilen bölümler belirli bir aşamaya gelmiş ve sahibinin hususiyetini taşıyorsa, dizi filmin bölümlerinin eser niteliğini haiz olacağını kabul etmiştir. Bkz: **Yarg. 11. HD., 03.02.2006 T., 2005/354 E., 2006,195 K.** (Gökyayla, **a.g.e.**, s. 10, dn. 25).

⁷ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 23. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 238.

uygun irade beyanları yeterli olduğundan, oyuncu sözleşmesi rızai bir sözleşme niteliğindedir⁸.

1.1.2.2. Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Bir Sözleşme Olması

Oyuncu, sinema eserinde üstlendiği rolü icra ederek, icrası üzerindeki bağlantılı haklarını ya da hakların kullanma yetkisini devretme borcu altındayken, yapımcı da bedel ödeme borcu altına girmektedir. Uygulamada bu şekilde kurulan oyuncu sözleşmesi göz önüne alındığında, sözleşmenin tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğu görülecektir. Her ne kadar teorik açıdan ivazsız olarak akdedilmesine bir engel yoksa da pratikte böyle bir ihtimalle karşılaşılması güçtür.

Sözleşme tam iki tarafa borç yüklediği için, TBK'nın tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere ilişkin kuralları oyuncu sözleşmesinde de uygulama alanı bulacaktır.

1.1.2.3. Sürekli Borç İlişkisi Doğuran Bir Sözleşme Olması

Edim sonucunun yerine getirilmesi ve alacaklının menfaatinin gerçekleşmesinin belirli bir zaman diliminde gerçekleştiği sözleşmeler, sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmeler olarak kabul edilmektedir⁹. Sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde, borç ilişkisi belirli bir süre boyunca istikrarlı bir şekilde devam eder¹⁰. Ani edimli borç ilişkilerinde ise edimin yerine getirilmesi ile borcun sona ermesi eş zamanlı olmaktadır¹¹. Oyuncu sözleşmesinde oyuncunun iş görme edimi olan icrasının yerine getirilmesi bir anda olmayıp, zamana yayılmaktadır. Yine sözleşme gereği oyuncunun sadece rolünü icra etmesi yeterli olmayıp, aynı zamanda

⁸ Aynı görüşte Mine Kaçmaz, **Sinema Eserlerinde İcracı Oyuncu Sözleşmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s. 22.

⁹ Seliçi, **a.g.e.**, s. 7 vd.

¹⁰ Seliçi, **a.g.e.**, s. 32 vd.; Saibe Oktay, Uzun Süreli Sözleşmelerin Geçerliliği ve Sona Erme Düzeni", **İÜHFİM**, Y. 1997, C. LV, S. 3, s. 221, Nil Karabağ Bulut, **Medeni Kanunun 23. Maddesi Kapsamında Kişilik Hakkının Sözleşme Özgürlüğüne Etkisi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014, s. 230.

¹¹ Seliçi, **a.g.e.**, s. 8; Karabağ Bulut, **a.g.e.**, s. 229-230.

icra edilen sinema eseri üzerindeki bağlantılı haklarını ya da hakların kullanma yetkisini de yapımcıya bırakması gerekir. Mali hakların devri ya da kullanma yetkisinin bırakılmasına ilişkin sözleşmelerde, hakkı ya da kullanma yetkisini devreden borcu devir ile birlikte son bulmayarak, devreden hak ile olan bağlantısı devirden sonra da devam edeceğinden bu sözleşmeler sürekli edimli olarak kabul edilmektedir¹². Nitekim bazı borçlar bir seferde ifa edilse bile, tarafların sözleşmeden bekledikleri menfaatler bir seferde gerçekleşmeyecektir¹³. Bu sebeple, her iki unsuru açısından sürekli borç ilişkisi doğuran oyuncu sözleşmesini, sürekli edimli bir sözleşme olarak kabul etmek gerekecektir¹⁴.

1.1.2.4. İş Görme Sözleşmesi Olması

İş görme sözleşmelerinde, insan emeği neticesinde belli bir işin görülmesi amaçlanmaktadır. Oyuncu sözleşmesi, oyuncunun icrasını yerine getirmesi yükümlülüğü açısından bir iş görme sözleşmesi kabul edilmelidir. Nitekim oyuncu sözleşme ile yapımcı, oyuncudan rolünü icra etmesini yani bir iş görmesini talep etmektedir. Çalışmamızın içerisinde birden çok kez ifade edildiği gibi sonucun taahhüt edildiği bu iş görme edimi eser sözleşmesi niteliğinde kabul edilecektir. Bu sebeple, TBK'nın eser sözleşmesine ilişkin hükümleri, uygun olduğu ölçüde oyuncu sözleşmesinde de uygulama alanı bulacaktır.

1.1.2.5. Genel İşlem Koşulu İçeren Bir Sözleşme Olması

TBK m. 20'ye göre genel işlem koşulları, *“bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir.”* Genel işlem koşulları, gerek ekonomik gerekse sosyal açıdan sözleşme yapma gücünü elinde

¹² Mustafa Tüysüz, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde: Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007, s. 69. Lisans sözleşmelerine ilişkin aynı görüşte bkz.: Şirin Aydıncık, **Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri**, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2006, s. 73; Telif hakkının devri sözleşmeleri için aynı görüşte bkz.: K. Emre Gökyayla, **Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi**, 2. Bası, İstanbul, Yetkin Yayınları, 2001, s.228 vd;

¹³ Gökyayla, **Telif Hakkı**, s. 228; Tüysüz, **a.g.e.**, s. 69.

¹⁴ Aynı görüşte bkz. Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 22.

bulunduran tarafın, ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanmak üzere, kendi takdirine uygun olarak, önceden tek taraflı hazırladığı ve sözleşmenin kuruluşu esnasında diğer tarafa sunduğu standartlaştırılmış sözleşme hükümleri olarak tanımlanır¹⁵. Bu sözleşmelerin modern iş hayatında standardizasyon sağlama, sözleşmelerin daha hızlı yapılarak zaman yönünden tasarruf edilmesini sağlama, kanundaki eksiklik ve boşlukların doldurulması gibi fonksiyonları bulunmaktadır¹⁶. Yine bu hükümler, sözleşmenin her iki tarafının yaptığı görüşmeler neticesinde oluşturulan koşullar olmayıp, sözleşmenin bir tarafının sözleşmenin kurulmasından önce tek başına hazırlayıp karşı tarafa sunduğu koşullardır. Güçlü tarafın önceden tek taraflı hazırlamış olması ile kastedilen, sözleşmenin diğer tarafının hazırlık aşamasında söz hakkının bulunmamasıdır¹⁷. Güçsüz olan taraf, genel işlem koşullarının yer aldığı bir sözleşmeyi ya olduğu hali ile kabul etmek ya da o sözleşmeyi hiç kurmamak arasında bir seçim yapmak zorunda kalır¹⁸. Kanuni düzenleme ile hâkim, bir tarafın sözleşme içeriğini belirleme özgürlüğüne sahip olmadığı bu durumlarda zorunlu olarak sözleşmenin içeriğine müdahale etmektedir.

Kanuni düzenleme gereğince bu koşullarının büyük puntolarla yazılması, dikkat çekme gayesiyle farklı yazı stili kullanılarak yazılması, sözleşme içerisinde veya sözleşmeden ayrı olarak ek niteliğinde hazırlanmış olması bu koşulların genel işlem koşulu olma niteliğini değiştirmemektedir.

Yine kanuni düzenleme gereği aynı amaç doğrultusunda hazırlanan sözleşmelerin bazı hükümleri farklı da olsa, bu sözleşmelerin ortak olarak içerdiği

¹⁵ Eren, **Genel Hükümler**, s. 215; Yeşim M. Atamer, **Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması Çerçevesinde: Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi**, İstanbul, Beta Yayınları, 1999, s. 61; Adem Yelmen, **Türk Borçlar Kanunu'na Göre Genel İşlem Şartları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 15 vd.

¹⁶ Eren, **Genel Hükümler**, s. 215 vd.

¹⁷ Oğuzman M. Kemal, Öz Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. I, 16. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s. 162.

¹⁸ Başak Görgeç, "Genel İşlem Koşullarının Kişilik Hakkı Kapsamında Değerlendirilmesi" **MÜHF-HAD**, C. XIX, S. I, s. 406.

hükümler, genel işlem koşulu sayılmaya devam edecektir¹⁹. Ortak hükümlerin sözleşmelerde farklı olarak ancak aynı anlama gelecek şekilde ifade edilmesi bu hükümlerin niteliğini değiştirmez. Bu sözleşmelerin birinde veya bir kısmında farklı hükümler bulunması halinde ise o sözleşmeye özgü olan hüküm, genel işlem koşulu sayılmayacaktır²⁰.

Genel işlem koşulu olmanın şartları emredici nitelikte olup²¹, kanuni düzenlemedeki ifade ile genel işlem koşullarının taraflarca tartışılarak kabul edildiğine ilişkin kayıtlar bu hükümleri genel işlem şartı olmaktan kurtarmayacaktır. Uygulamada bu husus, tarafların genel işlem şartı niteliğindeki sözleşme hükümlerini okuyup anladığı, ortak irade sonucu kabul ettiği gibi ifadelerle düzenlenmektedir. Ancak sözleşmede genel işlem koşulu sayılan hükümlerle ilgili böyle bir ifade kullanmış olması gerçeği yansıtmadığı sürece tek başına o hükmün genel işlem koşulu sayılmasını engellemeyecektir²².

Sözleşme hükümlerinin genel işlem koşulu niteliğinde sayılması her zaman hükümlerin geçersizliğine yol açmasa da kanunda bu hükümlerle ilgili özel geçersizlik sebepleri düzenlenmiştir. Bu şartlardan ilki TBK m. 21/I'de düzenlenmiştir. Hükme göre, *“Karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme imkânı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlıdır.”* Genel işlem koşullarını düzenleyen taraf, karşı tarafa bu koşulların varlığı hakkında bilgi vermeyip, bu koşulların içeriğini öğrenme imkânı sağlamadıkça ve karşı taraf bu koşulları genel işlem koşulu olarak kabul etmedikçe, genel işlem koşulları yazılmamış sayılacaktır²³. Diğer bir ifadeyle, genel işlem

¹⁹ Atamer, **a.g.e.**, s.72; Yelmen, **a.g.e.**, s. 56.

²⁰ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, C. I, s. 163.

²¹ Oğuzman, Öz, **a.e.**, C. I, s. 163.

²² Aynı yönde Görgeç, **a.g.m.**, s. 413.

²³ Eren, **Genel Hükümler**, s. 221.

koşulları, sözleşme imzalanmadan önce karşı tarafça değerlendirilmemiş ve tüm sonuçları göz önüne alınmaksızın sözleşme imzalanmışsa ve bu genel işlem koşulu karşı tarafın menfaatine aykırı ise yürürlük kazanamayacaktır²⁴. TBK m. 21/II'ye göre ise “Sözleşmenin niteliğine ve işin özelliğine yabancı olan genel işlem koşulları da yazılmamış sayılır.” Buna göre, TBK m. 21/I'deki şartlar sağlanarak sözleşme, imzalanmadan önce karşı tarafça her yönüyle değerlendirilmiş ve tüm sonuçları öngörülerek kabul edilmiş olsa bile sözleşmede diğer hükümler içerisinde yadırganacak nitelikte hükümler bulunduğu takdirde bu hükümler yine de yazılmamış sayılacaktır. Bununla birlikte TBK m. 24'e göre, “Genel işlem koşullarının bulunduğu bir sözleşmede veya ayrı bir sözleşmede yer alan ve düzenleyene tek yanlı olarak karşı taraf aleyhine genel işlem koşulları içeren sözleşmenin bir hükmünü değiştirme ya da yeni düzenleme getirme yetkisi veren kayıtlar yazılmamış sayılır.” Bu hüküm ile yazılmamış sayılan hüküm yerine tek yanlı olarak düzenleme yetkisi getirilmesinin önüne geçilmiştir.

TBK m. 25'e göre, “Genel işlem koşullarına, dürüstlük kurallarına aykırı olarak, karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte hükümler konulamaz.” Hükme göre genel işlem koşulları, yok sayılmasa bile dürüstlük kuralına göre karşı tarafın menfaatine aykırı olursa geçersiz sayılabilecektir

Sözleşme içerisindeki hükümler yazılmamış sayılmadığı gibi geçersiz de sayılmaları gerekmiyorsa bu halde TBK m. 23'e göre değerlendirme yapılacaktır. Buna göre, “Genel işlem koşullarında yer alan bir hüküm, açık ve anlaşılır değilse veya birden çok anlama geliyorsa, düzenleyenin aleyhine ve karşı tarafın lehine yorumlanır.” Bu hüküm ile kanun, genel işlem şartlarına ilişkin bir de yorum kuralı getirmektedir. Aslında bugün için sadece genel işlem koşullarında yer alan hükümlerde değil tüm sözleşmelerde, sözleşmeyi yazan aleyhine yorum kuralı benimsenmektedir²⁵.

²⁴ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, C. I, s. 164.

²⁵ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, C. I, s. 167; Eren, **Genel Hükümler**, s. 223.

Uygulamada popüler ve sektörde tanınan oyuncularla karşılıklı müzakereler sonucu yapılan sözleşmeler dışındaki sözleşmelerde, özellikle oyuncu aleyhine tek taraflı hazırlanan ceza koşulu hükümleri açısından, genel işlem koşulu niteliğini haiz hükümlere oldukça sık rastlanmaktadır²⁶. Bu kapsamda, oyuncu sözleşmelerinin genel olarak bireysel sözleşme özelliği taşımadığı söylenebilecektir²⁷. Nitekim bu sözleşmelerde çoğu kez yapımcı güçlü durumda olup, oyuncu sözleşmesinin kurulması esnasında taraflar arasında dengeli bir ilişki bulunmamaktadır. Bu sebeple, sözleşme şartları genellikle taraflar arasında müzakere edilmemekte ve yapımcı tarafından her oyuncuya, önceden tek taraflı hazırlanarak aynı şartları içeren ve oyuncunun menfaatine aykırı sözleşmeler sunulmaktadır. Sektörde tutunmaya çalışan oyuncunun ise bu halde tek taraflı hazırlanarak, kendisine o şekilde sunulan sözleşmeyi kabul etme aksi halde sözleşmeyi yapmama dışında bir imkânı bulunmamakta, oyuncu sözleşmeyi dilediğince şekillendiremeden imzalamaktadır. Genel işlem koşulları kullanılarak imzalanan bu sözleşmelerde, menfaatler dengesi genel işlem şartlarını kullanan yapımcı lehine bozulur. Bu sebeple, uygulamadaki oyuncu sözleşmelerine TBK'nın genel işlem şartlarına ilişkin hükümleri ile müdahalede bulunulmasına zemin hazırlanmaktadır. Bununla birlikte, oyuncunun bu sözleşme hükümleri konusunda yapımcı tarafından çoğu kez bilgilendirilmediği ve uyarılmadığı, hatta çoğu kez ayrıntılı sözleşme metinlerini okumadan imzaladığı görülmektedir. Yapımcının, genel işlem koşulunun içeriği hakkında karşı tarafı bilgilendirmediği, sözleşmede genel işlem koşulu bulunduğu konusunda uyarıda bulunmadığı ve sözleşmenin bir nüshasını karşı tarafa vermediği bu hallerde, oyuncunun menfaatine aykırı olan genel işlem koşulları niteliğinde hükümlerin

²⁶ Oyuncu Sözleşmesinin genel işlem koşulu içeren sözleşmeler arasında yer aldığına ilişkin aynı görüşte bkz. Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 26.

²⁷ Yapımcının eser sahipleri ve icracı sanatçılar ile yaptıkları sözleşmelerin genel olarak bireysel sözleşme özelliğini taşımaktan uzak sözleşmeler olduğuna ilişkin aynı yönde bkz.: Hande Gül Küçükkaya, "Sinema Eserlerinde Eser Sahiplerinin ve İcracı Sanatçıların Mali Haklarına İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Current Problems and Solution Offers in Relation to the Monetary Rights of Authors and Performers in Cinematographic Works)", **Journal of Yaşar University** 8 / Özel (Haziran 2013), s. 1935.

yazılmamış sayılması gerekecektir²⁸. Oyuncunun bu hükümler hakkında bilgilendirildiği hallerde ise bu kez hükümlerin TBK m. 25 kapsamında değerlendirilerek genel işlem şartlarına tabi olup olmayacağı belirlenecektir.

Belirttiğimiz gibi uygulamada oyuncu sözleşmelerinde, genel işlem koşulları niteliğini haiz hükümlerde, oyuncu aleyhine tek taraflı hazırlanan oldukça yüksek ceza koşullarına rastlanmaktadır²⁹. Ceza koşulu, mevcut ve geçerli bir borcun hiç

²⁸ Yapımcının eser sahipleri ve icracı sanatçılar ile yaptığı sözleşmeler açısından aynı yönde değerlendirme için bkz. Küçükkaya, **a.g.m.**, s. 1936.

²⁹ Oyuncu sözleşmesinde kararlaştırılan ceza koşuluna ilişkin örnek kararlar için bkz.: **Yarg. 11. HD., 09.04.2015 T., 2014/18157 E., 2015/4974 K.:** "... Davacı vekili, müvekkili ile davalı arasında 26/10/2007 tarihinde "Televizyon Dizi Film Oyuncu Sözleşmesi" akdedildiğini ve sözleşmenin imzalandığı tarihte yürürlüğe girdiğini, bu sözleşme uyarınca davalının ... isimli televizyon kanalında yayınlanan "..." isimli dizinin 10 bölümünde başrol oyuncusu olarak görev aldığını, ancak davalının bu sözleşmenin aslına ve ruhuna aykırı davranarak TRT 1 kanalında yayınlanan "..." adlı başka dizide de başrol oynamaya başladığını ve müvekkilinin dizi çekimlerine habersiz ve mazeretsiz olarak gelmemeye başladığını, davalının sorumsuz davranışı sonucu diziye ait tüm senaryonun değiştirilmek zorunda kaldığını, daha sonra da mecburen dizinin bitirildiğini, tarafların akdettikleri işbu davaya konu sözleşmenin 22.01 maddesi ile, taraflardan birinin sözleşmeyi ihlal etmesi durumunda sözleşmeyi ihlal eden tarafın diğer tarafa 140.000 TL cezai şart ödeyeceği hususunun belirlendiğini ileri sürerek 140.000 TL cezai şart bedelinin dava tarihinden itibaren bankaların uyguladığı en yüksek reeskont faiziyle birlikte davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir. ..." (Çevrimiçi) <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, 20.04.2018; **Yarg. 11. HD., 02.06.2015 T., 2015/5738 E., 2015/7526 K.:** "...Davacı vekili, taraflar arasında yapılan sözleşme gereği davacının yapımcılığını üstlendiği dizi filmde davalının oyuncu olarak yer aldığı, davalının haber vermeksizin görevini bıraktığını ve aynı zamanda sözleşmenin 11. maddesine aykırı davrandığını, davalının sözleşmeye aykırı davranması nedeniyle yine sözleşmenin 9. maddesinde kararlaştırılan cezai şartı ödemekle yükümlü olduğunu ileri sürerek 50.000 USD cezai şartın 26/11/2014 ihtar tarihinden itibaren işleyecek ticari faizi ile tahsilini talep ve dava etmiştir. ..." (Çevrimiçi) <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, 20.04.2018; **Yarg. 11.HD., 09.04.2015 T., 2014/18157 E., 2015/4974 K.:** "...Davacı vekili, müvekkili ile davalı arasında 26/10/2007 tarihinde "Televizyon Dizi Film Oyuncu Sözleşmesi" akdedildiğini ve sözleşmenin imzalandığı tarihte yürürlüğe girdiğini, bu sözleşme uyarınca davalının ... isimli televizyon kanalında yayınlanan "..." isimli dizinin 10 bölümünde başrol oyuncusu olarak görev aldığını, ancak davalının bu sözleşmenin aslına ve ruhuna aykırı davranarak TRT 1 kanalında yayınlanan "..." adlı başka dizide de başrol oynamaya başladığını ve müvekkilinin dizi çekimlerine habersiz ve mazeretsiz olarak gelmemeye başladığını, davalının sorumsuz davranışı sonucu diziye ait tüm senaryonun değiştirilmek zorunda kaldığını, daha sonra da mecburen dizinin bitirildiğini, tarafların akdettikleri işbu davaya konu sözleşmenin 22.01 maddesi ile, taraflardan birinin sözleşmeyi ihlal etmesi durumunda sözleşmeyi ihlal eden tarafın diğer tarafa 140.000 TL cezai şart ödeyeceği hususunun belirlendiğini ileri sürerek 140.000 TL cezai şart bedelinin dava tarihinden itibaren bankaların uyguladığı en yüksek reeskont faiziyle birlikte davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir. ..." (Çevrimiçi) <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, 20.04.2018; **Yarg. 11.HD., 03.04.2018 T., 2016/8856 E., 2018/2334 K.:** "...Davacı vekili, müvekkili ile davalı arasında "Televizyon Dizi Film Oyuncu Sözleşmesi" akdedildiğini, sözleşme uyarınca davalının Show isimli televizyon kanalında yayınlanan "'Pis Yedili" isimli dizide, dizi devam ettiği sürece oyuncu olarak yer alacağını taahhüt ettiğini, ancak davalının, dizinin çekimlerine mazeretsiz olarak katılmayarak, aynı anda başka bir dizide oyuncu olarak yer almak suretiyle sözleşmeye aykırı davrandığını ve davalının başrol oyuncusu olması nedeniyle, diziye ait tüm senaryonun müvekkili

veya gereği gibi yerine getirilmemesi halinde borçlunun ödemeyi taahhüt ettiği edim olarak tanımlanmaktadır³⁰. Hukuki işlemlere konu olan ceza koşulu seçimlik ceza koşulu, ifaya eklenen ceza koşulu ve ifayı engelleyen ceza koşulu olmak üzere üçe ayrılmaktadır³¹. Borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi, eksik ifa edilmesi halinde kararlaştırılan ceza koşulu, seçimlik ceza koşuludur³². Bu ceza koşulunun öncelikli amacı borçluyu ifaya zorlayarak, ifanın gereği gibi yerine getirilmemesi halinde alacaklının götürü olarak belirlenen zararını karşılamaktır³³. Borcun kararlaştırılan yer ve zamanda ifa edilmemesi halinde kararlaştırılan ceza koşulu, ifaya eklenen ceza koşuludur³⁴. Ifaya eklenen ceza koşulunda, seçimlik ceza koşulundan farklı olarak alacaklı asıl edimle birlikte ceza koşulunun ödenmesini isteyebilecektir³⁵. Dönme cezası olarak kabul edilen ve borçlunun, sözleşmede kararlaştırılan cezayı ifa ederek sözleşmeyi, dönme veya fesih suretiyle sona erdirmesine olanak sağlayan ceza koşulu ise ifayı engelleyen ceza koşuludur³⁶. Bu ceza koşuluyla da taraflar miktarını önceden götürü olarak kararlaştırdıkları bedel ile sözleşmeden dönmeyi kolaylaştırmaktadırlar³⁷. TBK m.182'ye göre kararlaştırılan

tarafından değiştirilmek zorunda kalındığını ileri sürerek, fazlaya ve bakiyeye ilişkin talep haklarını saklı tutarak, 100.000,00 TL cezai şart bedelinin 19.06.2013 tarihinden itibaren işleyecek en yüksek ticari faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davalı vekili, müvekkilinin oyunculuk ücretlerini tahsil edemediği için taraflar arasındaki sözleşmeyi haklı nedenle feshettiğini ve diziden ayrıldığını savunarak, davanın reddini istemiştir. Mahkemece bozma ilamına uyularak, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, davacının sözleşmede belirtilen ücret ödeme edimini yerine getirmede sözleşmenin feshinin haklı olduğu, taraflar arasındaki oyunculuk sözleşmesinin davalı yanca haklı feshedilmiş olması sebebiyle sözleşmenin 9. maddesinde belirtilen cezai şarttan davalının sorumlu tutulamayacağı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir. ...” (Çevrimiçi) <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, 20.04.2018.

³⁰ Eren, **Genel Hükümler**, s. 1209; Oğuzman M. Kemal, Öz Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. II, 16. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s. 534.

³¹ Eren, **Genel Hükümler**, s. 1212 vd..

³² Hüseyin Ekinci, **Özel Hukuk Sözleşmelerinde Ceza Koşulu**, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayınları, 2015, s. 128; Eren, **Genel Hükümler**, s.1212.

³³ Yaşar Engin Selimoğlu, **Eser Sözleşmesi**, 4. Bası, Ankara, Adalet Yayınları, 2017, s. 328

³⁴ Ekinci, **a.g.e.**, s. 177; Eren, **Genel Hükümler**, s. 1213.

³⁵ Ekinci, **a.g.e.**, s. 177.

³⁶ Eren, **Genel Hükümler**, s. 1214.

³⁷ Selimoğlu, **a.g.e.**, s.328.

ceza koşulunun aşırı yüksek olması halinde hâkime bu miktarı indirme yetkisi tanınmıştır.

Uygulamada oyuncu sözleşmelerinde sıklıkla oyuncunun borca aykırı davranması neticesinde talep etmek üzere getirilen ceza koşulu, borcun kararlaştırılan yer ve zamanda ifa edilmemesine ilişkin değilse de ifaya eklenen ceza koşulu niteliğindedir. Bu tek taraflı düzenlenen ceza koşulu taraflarca müzakere edilerek kabul edildiyse ve sözleşme hükmü haline geldiyse, ceza koşulunun TBK m. 25 kapsamında geçerliliğini tartışmak gerekecektir³⁸. Hükme göre, genel işlem koşulları, dürüstlük kuralına aykırı olarak, karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte olamaz. Uygulamada genel itibarıyla ceza koşulunun sözleşme taraflarından sadece oyuncu açısından, onun aleyhine getirilmiş olduğu

³⁸ Oyuncu sözleşmesinde düzenlenen ceza koşulunun geçerliliğinin değerlendirilmesine ilişkin verilen Yargıtay kararı için bkz.: **Y.11.H.D., 12.02.2014 T., 2013/15438 E., 2014/2405 K.**: “...Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, taraflar arasında imzalanan mali hakların devri ve oyunculuk sözleşmesinin davacı lehine davalı aleyhine çok ağır yükümlülükler içerdiği, anılan sözleşmede davacının imzası bulunmadığı bu nedenle tek taraflı taahhüt niteliğinde olduğu, davalının da sadece son sayfada imzasının bulunduğu, bu nedenlerle MK'nın 2. maddesi gereği aleyhe olan hükümlerin davalı bağlamayacağı, aynı zamanda sözleşme hükümlerinin 6098 sayılı TBK'nın 20. maddesi anlamında genel işlem şartları niteliğinde bulunduğu, anılan Yasa'nın 21. maddesine göre karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesinin, sözleşmenin yapılması esnasında düzenleyenin karşı tarafa bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip bunların içeriğini öğrenme imkanı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlı olduğu, aksi takdirde genel işlem koşulları yazılmamış sayılacağı, sözleşmenin 7, 10, 8 ve 5. maddeleri davalı aleyhine ancak davacı lehine çok ağır hükümler içerdiğinden, sözleşme serbest irade ile yapmış olsaydı davalının bu ağır taahhütler altına girmeyeceğinin tartışmasız olduğu, bu nedenle sözleşmenin cezai şarta ilişkin olan 7. maddesinin yok hükmünde olduğu, karşılıklı taahhütler içeren sözleşmelerde ifayı güvence altına almak için cezai şart öngörülmesi mümkün ve geçerli olsa da, böyle bir düzenlemenin geçerliliği sözleşmede taraf dengesi gözetilerek her iki tarafa adil yükümlülükler getirilmesi ve yine her iki taraf lehine cezai şart düzenlenmesi ile mümkün olduğu, dava konusu sözleşmede; yapımçıya dilediği zaman dilediği şekilde sözleşmeyi fesih ve hatta sözleşme süresinden sonra da sözleşmeyi tek taraflı uzatma hakkı tanınmış olduğu halde oyuncunun sözleşmeye uymaması halinde o tarihe kadar aldığı tüm ücretleri iade, yapımıcının her türlü zararını tazmin ve ilave olarak da 100.000 ... doları cezai şart ödeme şeklinde davacı lehine çok orantısız, adil olmayan ve sözleşme dengesini dikkate almayan yaptırımlar öngörülmüş olduğundan aleyhte olan bu taahhütlerin yok hükmünde olduğu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun yürürlüğü ve uygulama şekli hakkındaki 6103 sayılı Kanun'un 2. ve 7. maddeleri gereğince sözleşme tarihinden sonra yürürlüğe giren yukarıda sözü edilen BK'nın hükümleri kamu düzeni ile ilgili olduğundan davaya resen uygulanması zorunluluğu bulunduğu, davanın dayanağını oluşturan sözleşme hükümlerinin davalının çalışma özgürlüğünü, yasal dinlenme hakkını ve sözleşme serbestisi hakkını kısıtladığı için kişilik haklarını ihlal edici mahiyette de olduğu bu nedenle de kamu düzenine de aykırı olduğundan sözleşmede dayanan maddelerin Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesi gereğince de hükümsüz olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. ...” (Çevrimiçi) <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, 20.04.2018.

görülmektedir. TBK m. 25’de dürüstlük kuralına aykırılığın hangi hallerde kabul edileceğine ilişkin örneklere yer verilmemiştir. Bununla birlikte genel işlem koşullarının hangi hallerde dürüstlük kuralına aykırı olacağı değerlendirilirken, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 5 ve bu Kanuna dayanılarak çıkartılan Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik’te düzenlenen haksız şart örneklerinden yararlanılabilir³⁹. Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik’te *yükümlülüklerini yerine getirmeyen tüketicinin, orantısız biçimde yüksek bir tazminat ödemesini gerektiren şartlar*, haksız şart olarak kabul edilmektedir. Buna dayanarak sözleşmeye tek taraflı olarak getirilen ceza koşulunun da dürüstlük kuralına aykırı olduğu kabul edilebilecektir. Bu şekilde dürüstlük kuralına aykırı olarak karşı taraf aleyhine getirilen genel işlem koşulları kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olmaktadır⁴⁰. Buna göre oyuncu sözleşmelerinde taraflardan biri açısından borcun hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesi halinde öngörülen ceza koşulunun, kesin hükümsüz sayılması gerektiği söylenebilir⁴¹.

1.1.3. Sözleşmenin Tarafları

1.1.3.1. Genel Olarak

Oyuncu sözleşmesinde, TBK m. 1 doğrultusunda karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklaması ile sözleşmeyi kuranlar oyuncu ve yapımcıdır. Bununla birlikte meslek birliklerine üye olan oyuncu ile yapılan sözleşmede oyuncunun bağlantılı haklarının devri veya lisans verilmesine ilişkin, yetkili olan meslek birlikleri de yapımcı ile sözleşme kurabilmektedirler⁴².

Yine uygulamada sıklıkla oyuncunun menajerinin ya da bağlı bulunduğu cast ajansının da oyuncu sözleşmesinde taraf olarak yer aldığı görülür. Menajer, bir

³⁹ Eren, **Genel Hükümler**, s. 230.

⁴⁰ Eren, **a.g.e.**, s.234.

⁴¹ Aynı görüşte Kaçmaz, **a.g.e.**, s.111.

⁴² Bağlantılı hak sahiplerinin meslek birliğine üyeliğine ilişkin inceleme için bkz.: Azra Arkan Serim, “Türk Hukuku’nda Eser Sahipleri ve Bağlantılı Hak Sahiplerinin Meslek Birliklerine Üyelikleri Konusundaki Sistem”, **Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı**, 2009, s. 309 vd.

sanatçının, sporcunun ya da kuruluşun mesleki işlerini yöneten kimse olarak tanımlanmaktadır⁴³. Oyuncuların, günümüzde mesleki faaliyetlerini bir cast ajansına kayıt yaptırarak sürdürmelerine oldukça sık rastlanmaktadır. Menajer, oyuncu ile birebir çalışabileceği gibi cast ajansının çalışanı olarak, ajansın yönlendirmesiyle de oyuncuya hizmet sağlayabilir. Cast ajansları ise genel çalışma prensibi uyarınca, her kesimden oyuncu adaylarına ulaşarak onları bünyesinde toplayan ve bünyesinde topladığı oyuncu adaylarını cinsiyet, yaş gibi çeşitli niteliklerine göre sınıflandıran şirketlerdir. Cast ajanslarına başvuruda bulunan yapımcılar, genel olarak cast ajansı çalışanı olan cast direktörlerine role uygun olacak oyuncunun özelliklerini bildirir. Cast direktörü yapımın bütçesini de değerlendirerek, projenin senaryosuna en uygun oyuncuları bulur. Yine yönetmenin talepleri doğrultusunda senaryoya uygun deneme çekimleri yapar. Bu değerlendirme sonrasında yapımcı ile cast ajansı şartları görüşürler. Oyuncu sözleşmesinin akdi de bu aşamadan sonra gündeme gelmektedir.

Uygulamada, oyuncuyu temsilen yapımcı ile iletişime geçen ve oyuncu ile yapımcıyı bir araya getiren menajer ya da cast ajansı, sözleşmeye dâhil olarak, oyuncu ile kurulan sözleşme doğrultusunda yapımcıdan komisyon ücreti talep edebilmektedir. Yine uygulamada akdedilen oyuncu sözleşmelerinde, oyuncunun sözleşmesel olarak taahhüt ettiği edimlerden, menajer ya da cast ajansının sorumlu olduğuna ilişkin kayıtlara da rastlanmaktadır. Bu halde olduğu gibi, borçlunun alacaklıya karşı üçüncü bir kişinin belli bir davranışta bulunacağını garanti etmesine, üçüncü kişinin fiilini taahhüt denilmektedir⁴⁴. Üçüncü kişinin fiilini taahhüt eden, bu taahhüdü ile üçüncü kişinin bir edimi yerine getireceğini, edimi yerine getirmediği takdirde taahhüt edileni tazminle yükümlü olacağını kabul etmektedir⁴⁵. Uygulamada tarafların anlaşması doğrultusunda bu yönde hükümler içeren oyuncu sözleşmelerinde, menajer ya da cast ajansı açısından bu sorumluluğun, menajer ya da

⁴³ Banu Bilge Sarıhan, **Menajerlik Sözleşmesi**, Konya, Sayram Yayınları, 2016, s. 199.

⁴⁴ Oğuzman, **a.g.e.**, C. II, s. 415; Eren, **Genel Hükümler**, s. 1181; Turan Şahin, **Üçüncü Kişinin Edimini Taahhüt**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, s. 19 vd.

⁴⁵ Eren, **Genel Hükümler**, s. 1181.

cast ajansının yapımcıdan aldığı ücret ile sınırlandırılması yönünde kayıtlara da rastlanmaktadır.

1.1.3.2. Oyuncu

Sinema terimleri sözlüğünde oyuncu, “bir filmde ya da bir oyunda rol alan profesyonel ya da amatör kişi, artist” olarak tanımlanmıştır⁴⁶. Oyuncu, yapımcı ile anlaşması doğrultusunda sinema eserinde kendisine verilen rolü icra eden kişidir. Bir eser meydana getirmeyen ve eser sahibi sayılmayan, bununla birlikte eser niteliğindeki sinema filmini icra eden oyuncular, icracı sanatçı kabul edilmekte ve kanunun icracı sanatçılara tanıdığı eser sahibinin haklarına bağlantılı haklardan yararlanmaktadırlar. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda, Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği⁴⁷’nde ve Türkiye’nin de taraf olduğu İcracı Sanatçılar, Fonogram Yapımcıları ve Yayın Kuruluşlarının Korunmasına Dair Roma Sözleşmesi⁴⁸, TRIPS Anlaşması⁴⁹ ve WIPO İcralar, Fonogramlar Anlaşması⁵⁰’nda genel itibariyle icracı sanatçılara ilişkin düzenlemelerin yer aldığı görülmektedir⁵¹.

⁴⁶ Rekin Teksoy, **Rekin Teksoy’un: Ansiklopedik Sinema Terimleri Sözlüğü**, Oğlak Yayıncılık, İstanbul, Oğlak Yayıncılık. s. 172.

⁴⁷ Çalışma içerisinde *Komşu Haklar Yönetmeliği* olarak anılacaktır.

⁴⁸ 26.10.1961’de akdedilerek, 18.05.1964 tarihinde yürürlüğe giren İcracı Sanatçılar, Fonogram Yapımcıları ve Yayın Kuruluşlarının Korunmasına Dair Roma Sözleşmesi’ni, Türkiye 7.7.1995 tarih ve 4116 Sayılı Kanun ile (RG. 2.7.1995 T., 22341 S. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22341.pdf>, 25.04.2019) kabul etmiştir. (Çevrimiçi) <http://www.telifhaklari.gov.tr/Roma-Sozlesmesi>, 25.04.2019.

⁴⁹ Dünya Ticaret Örgütü’nün Kurucu Antlaşması’na ek olarak kabul edilen, ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet haklarını düzenleyen, Ticari Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS) 1995 yılında kabul edilmiştir. Türkiye söz konusu anlaşma hükümlerini 1995 yılında (RG. 25.2.1995 T., 22213 S. (Çevrimiçi) http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22213_1.pdf, 25.04.2019) kabul etmesine rağmen, 2000 yılında uygulamaya başlamıştır. (Çevrimiçi) <http://www.telifhaklari.gov.tr/Ticaretle-Baglantili-Fikri-Mulkiyet-Anlasmasi-TRIPS>, 25.04.2019.

⁵⁰ Türkiye WIPO İcralar ve Fonogramlar Anlaşması’nı 02.05.2007 tarihli ve 5646 sayılı WIPO İcralar ve Fonogramlar Anlaşması’na Katılmamızın Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun ile kabul etmiştir. (RG.14.5.2008 T.; S. 26876 (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/05/20080514-1.htm>, 25.04.2019.) 28 Kasım 2008 tarihi itibariyle ise Sözleşme’ye taraf olmuştur. (Çevrimiçi) <http://www.telifhaklari.gov.tr/WIPO-Icralar-ve-Fonogramlar-Sozlesmesi-WPPT>, 25.04.2019.

⁵¹ Arkan, a.g.e., s.55.

FSEK m. 80/1A-1’de icracı sanatçı: *“Eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla ve eser sahibinin izniyle bir eseri özgün bir biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden sanatçılar...”* şeklinde tanımlanmıştır.

1961 tarihli Roma Sözleşmesi’nin⁵² md. 3/a hükmüne göre; *“İcracı sanatçı”, edebiyat veya sanat eserlerini canlandıran, anlatan, söyleyen, oynayan veya icra eden aktörleri, şarkıcıları, müzisyenleri, dansçıları ve diğer kişileri*” ifade etmektedir. FSEK m. 82/I-1.,2. ve m. 82/IV gereği FSEK’in icracı sanatçılara ilişkin hükümlerinin, *“Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmamakla birlikte; icraları, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde gerçekleştirilen, bu Kanun hükümlerinin uygulandığı ses taşıyıcılarına dâhil edilen ve bir ses taşıyıcısına tespit edilmemiş ancak bu Kanun hükümlerinin uygulandığı Fonogramlara veya ilk film tespitlerine dâhil edilen ve bir fonograma veya bir filme tespit edilmemiş ancak bu Kanun hükümlerinin uygulandığı radyo-televizyon yayınlarıyla yayınlanan, İcracı sanatçılara...”* uygulandığı düzenlenmiştir. Bununla birlikte FSEK’in bağlantılı haklarla ilgili hükümleri, *“Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu bir uluslararası andlaşma hükümlerine göre korunan icracı sanatçılara, yapımcılara ve radyo-televizyon kuruluşlarına da uygulanmaktadır.”* Bu düzenlemelerle kanun, icracı sanatçılara sağlanan korumanın kapsamını belirlemiş olmaktadır.

FSEK m. 82/V gereği, *“icracı sanatçının hakları, icranın tesbitinin yapıldığı tarihten başlayarak, yetmiş yıl devam eder. İcra tespit edilmemiş ise bu süre, icranın ilk aleniyet kazanmasıyla başlar.”*

Yine Eser Sahibine Komşu Haklar Yönetmeliği m. 4/b’de icracı sanatçının *“Sanat eserleri ile folklor eserlerini düzgün biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden oyuncular, ses sanatçılarını, müzisyenleri ve dansçıları vb. diğer kişileri”* ifade ettiği belirtilmiştir.

⁵² Sözleşmenin Türkçe tercümesi için bkz. Akın Beşiroğlu, “Fikir Haklarına Komşu Haklar”, **FMR-Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, 1967, S. 6, s. 935 vd..

Doktrinde de icracı sanatçının farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Erel⁵³'e göre, “İcracı sanatçı kendisine ait olmayan bir eseri icra ve temsil ederek, o esere ruh ve anlam kazandıran kişidir.” Arslanlı⁵⁴, ya göre, “Sanatkâr bir eseri icra ve temsil ederken sanatı ile ona ruh ve mana verir.”; Ayiter⁵⁵'e göre, “İcracı sanatçı kendisinin olmayan bir eseri eserin sahibi tarafından yaratılmış şekliyle fakat kendi sanatçı becerisi ile başkalarına aktaran sanatçıdır.”

İcracı sanatçı, bir eseri kendi hususiyetini taşıyacak şekilde yorumlayıp icra ederek, o eserin değerini açıklığa kavuşturan ve eserin geniş kitlelere ulaşmasını sağlayan kişidir. Bir eserin kamuya tanıtılmasında oldukça önemli bir rol oynayan icracı sanatçı, kanunun kendisine tanıdığı haklar vasıtasıyla koruma altındadır. İcracı sanatçının icracı sıfatını taşıyabilmesi ve kanunun kendisine tanıdığı haklardan yararlanabilmesi için ise öncelikle gerçek kişi olması gerekmektedir⁵⁶. Bununla birlikte icra hukuki bir işlem olmadığı için, icracı sanatçının fiil ehliyetine sahip olması şart olmayıp⁵⁷, bu süreçte icradan doğan mali hakların kullanılmasına yönelik yerine getirilmesi gereken hukuki işlemleri küçük ve kısıtlılar adına yasal temsilcileri gerçekleştirmelidir⁵⁸. Bu durumda sinema eserlerinde sıklıkla rol alan ve hukuken

⁵³ Erel, **a.g.e.**, s. 208.

⁵⁴ Halil Arslanlı, **Fikri Hukuk Dersleri II: Fikir ve Sanat Eserleri**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1954, s. 49.

⁵⁵ Ayiter, **a.g.e.**, s. 75.

⁵⁶ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 272; Fırat Öztan, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara, Turhan Yayınevi, 2008, s. 714; İlhami Güneş, **Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 159, Gökçen Türker, **İcracı Sanatçıların Hakları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s. 62; Levent Yavuz, Türkay Alıca, Fethi, Merdivan, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, C. II, Ankara, 2013, s. 2399; Engin Erdil, **Fikri Mülkiyet Hukuku Ders Kitabı**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 92; Arkan, **a.g.e.**, s. 44; Ahmet M. Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, 4. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2018, s. 216.

⁵⁷ Arkan, **a.g.e.**, s. 44; Türker, **a.g.e.**, s. 62.

⁵⁸ Halil Ali Dural, “İcracı Sanatçıların Hakları ve Korunması”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998, s. 15; Mustafa Şahin, “Bağlantılı Haklar”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2011, s. 95; Türker, **a.g.e.**, 62.

sınırlı ehliyetsiz kabul edilen⁵⁹ çocuk oyuncular ile sözleşme kurulurken yasal temsilcilerinin de katılımı gerekmektedir.

Bunun dışında icracı sanatçının sanatsal bir faaliyet icra etmesi, bir eser icra etmesi⁶⁰, icrasının özgün olması⁶¹, icrasını üçüncü kişiler için yerine getirmiş olması⁶² şeklindeki şartları bünyesinde barındırması gerektirmektedir⁶³.

İracı sanatçı, icrası üzerinde bağlantılı haklardan, komşu hak sahibi olup; icracı sanatçının icrası da fikri bir nitelik taşımaktadır⁶⁴. Komşu hak, bu bakımdan eser sahibinin hakkıyla benzerlik gösterse de icracı sanatçının yeni bir eser meydana getirmeyerek var olan bir eseri icra etmesi sebebiyle, eser sahibinin hakkından ayrılır⁶⁵. İracı sanatçılar icraları ile kendi duygu, düşünce ve his gibi yeteneklerini kullanarak yeni bir eser meydana getirmeksizin, mevcut bir eserin üçüncü kişilere iletilmesini sağlarlar⁶⁶. İcra, sanat ve eser açısından ne kadar çok önem taşısa da hatta bir eser çoğu kez icracısı ile birlikte tanınsa da meydana gelen ürün, başkasına ait olan bir eserin yorumlanmasından ibarettir. İracının yorumu da fikri bir özellik

⁵⁹ Mustafa Dural, Tufan Ögüz, **Türk Özel Hukuku: Kişiler Hukuku**, C. II, 19. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018, s. 84 vd.

⁶⁰ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 272; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 217.

⁶¹ Sami Karahan, Cahit Suluk, Tahir Saraç, Temel Nal, **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, 3. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, s.121; Cahit Suluk, Ali Orhan, **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, C. II, İstanbul, Arıkan Yayınevi, 2005, s.440; Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, s.2398; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.217., Tekinalp, **a.g.e.**, s. 273; Öztan, **a.g.e.**, s. 714; Erel, **a.g.e.**, s. 209; Arkan, **a.g.e.**, s. 50.

⁶² Aksi yönde Şahin, **Bağlantılı Haklar**, s. 93.

⁶³ Arkan, **a.g.e.**, s. 42 vd.: İracı sanatçı sayılma şartları konusundaki açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, 2.1. *Oyuncunun Sinema Eserini İcra Etmesi* başlığı altındaki açıklamalar.

⁶⁴ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 270.

⁶⁵ K. Emre Gökyayla, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na Göre İracı Sanatçı Kavramı ve İracı Sanatçının Hak Sahibi Olmasının Şartları”, **Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 758.

⁶⁶ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, 2394; Öztan, **a.g.e.**, s.712; Karahan vd., **a.g.e.**, s 121; Arslanlı, **a.g.e.**, s. 49; İlhami Güneş, “FSEK’te Yer Alan İracı Hakları ve Uygulama”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. II, S. I., 2012, s. 172. Bununla birlikte oyuncu rolünün icrası sırasında doğaçlama olarak esere kattıkları ile işleme bir eser meydana getiriyorsa, bu halde eser sahibi sıfatı kazanabileceği hakkında bkz: Ayiter, **a.g.e.**, s.74 vd.; Arslanlı, **a.g.e.**, s. 49 vd.; Öztan, **a.g.e.**, s. 709.

taşıdığı için meydana getirdiği ürün, fikri ürün, kendisi de sanatçı olarak anılır. Bu kapsamda icracı sanatçılar, eser sahibinin duygularını kendi yetenekleri doğrultusunda kamuya aktaran sanatçılardır.

Sinema eseri oyuncularını tüm bu şartları bünyesinde barındırdığı takdirde; eser niteliğindeki filmi, sanatsal faaliyetleri kapsamında sanatçı kimlikleri ile icra etmekte ve filmin halka ulaşmasına aracılık etmektedirler. Bu sebeple, sinema eseri oyuncularını, icracı sanatçı kabul edilerek, kanunun icracı sanatçılara tanıdığı haklardan yararlanmaktadırlar.

Sinema eserlerinde oyuncular farklı kategorilerde değerlendirilmektedir. Buna göre oyuncular kendi aralarında başrol oyuncularını, karakter oyuncularını, yan rol oyuncularını gibi kategorilere ayrılabilirler⁶⁷.

1.1.3.3. Yapımcı

Sinema terimleri sözlüğünde yapımcı, *“bir filmin üretilmesi için gerekli sermayeyi sağlayan, senaryoyu yazdıran, yönetmeni ve oyuncuları seçen, filmin çekiminden gösterime girmesine dek gerekli her türlü işlemi yapan kişi”* şeklinde tanımlanmıştır⁶⁸. Tekinalp⁶⁹ yapımcıyı, *sinema eserini, sermayesi ve işletmesel gücü ve yeteneğiyle geliştirip, filme yani şerit üzerine tespit eden kişi* şeklinde, Ateş⁷⁰, *sesli olup olmadığına bakılmaksızın, görüntüleri anlaşılabilir, çoğaltılabilir veya iletiler* şeklinde bir araya kaydeden gerçek ve tüzel kişi olarak tanımlarken, Tosun⁷¹, *filmin gerçekleştirilebilmesi için gerekli fonların sağlanması, ekonomik risklerin alınması, film ekibinin oluşturulması ve sürecin sağlıklı bir şekilde işlenmesinin sağlanması gibi mali ve organizasyona ilişkin işlevleri üstlenen gerçek*

⁶⁷ Tosun, **a.g.e.**, s. 23

⁶⁸ Teksoy, **a.g.e.**, s. 272.

⁶⁹ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 282.

⁷⁰ Mustafa Ateş, **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s. 233.

⁷¹ Tosun, **a.g.e.**, s. 24.

ya da tüzel kişi olarak tanımlamaktadır. Merdivan⁷² ise, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisini, eser sahibinden ve icracı sanatçıdan mali hakları kullanma yetkisini devraldıktan sonra, anlaşılabilir, çoğaltılabilir veya iletililecek şekilde herhangi bir ses ve görüntü yahut sadece görüntü taşıyıcı fiziki ortama yani filme (şerit üzerine) ilk defa tespit eden kişi olarak tanımlar. Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere sinema eserlerinde yapımcı, ortaya koyduğu sermayesi ile sinema eserinin sahipleri ve icracı sanatçıları bir araya getirerek filmin meydana çıkmasını sağlayan kişidir. Uygulamada bir sinema eserinin meydana getirilmesi çoğu kez oldukça maliyetli bir iş olduğu için filmin çekilmesi için yapılacak masrafları yapımcı finanse etmektedir. Yapımcı, sinema eserinin yapımında yaratıcı faaliyet sonucu herhangi bir eser meydana getiren ya da o eseri icra eden kişi olmayıp, sesli veya sessiz birbiriyle hareketli görüntüler dizisinin tespiti için gerekli sermayeyi koyan ve organizasyonu temin eden kişidir⁷³. Bu sebeple, sinema eseri üzerindeki menfaatlerini güvence altına almak için eser sahipleri ve icracı sanatçılarla birçok sözleşme yapar ve eser sahipleri ile icracı sanatçıların haklarını bedeli karşılığında devralır ya da kullanma yetkisini edinir. Film yapımı dışında başka fikir ve sanat eseri ürünlerini meydana getiren kişi için de yapımcı terimi kullanılmakta ise de çalışmamızda yapımcı sadece sinema eseri niteliğini haiz filmlerin yapımcısını ifade etmek üzere kullanılmıştır.

Yapımcı gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilmektedir. Bununla birlikte yapımcı kural olarak işi bizzat yapmakla yükümlü olmasına rağmen, alt yapımcı da tayin edebilir veya başka bir yapımcı ya da yapımcılarla filmin meydana getirilmesini birlikte de üstlenebilir⁷⁴.

FSEK m. 80/2'e göre, eser sahibi ve icracı sanatçıdan mali hakları kullanma yetkisini devraldıktan sonra filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren kişi, film yapımcısı

⁷² Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2654.

⁷³ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2654; Öztan, **a.g.e.**, s.742; Tekinalp, **a.g.e.**, s. 282; Savaş Bozbel, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, s. 395.

⁷⁴ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 15.

sıfatını kazanmaktadır. Bu hükümle, eser sahibi veya eserin icracı sanatçısı sayılmayan ancak filmin yapımında maliyeti ve riski üstlenen kişi olan film yapımcısının hakları koruma altına alınmış ve film yapımcısına eser sahibinin haklarıyla bağlantılı bazı haklar tanınmıştır⁷⁵. Film yapımcısına sağlanan bu koruma sinema eserine yaratıcı bir katkı sağlaması sebebiyle değil, işin mali sorumluluğunu üstlenmiş olması sebebiyledir⁷⁶. FSEK m. 80/2-1'e göre film yapımcısı, *eser sahibi veya icracı sanatçının izniyle yapılan tespitin, doğrudan ya da dolaylı olarak çoğaltılması, her türlü yöntemle satılması ve dağıtılması; kiralanması ve kamuya ödünç verilmesi; işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan vasıtalarla umuma iletimi ve yeniden iletimi; yurt içinde henüz satışa çıkmamış veya başka yollarla dağıtılmamış tespitlerin aslının veya kopyalarının satış veya diğer yollarla dağıtılması; telli veya telsiz araçlarla veya diğer yöntemlerle umuma iletilmesi; elektronik ticarete konu edilmesi ve internet ortamında umuma iletilmesi; elektronik ticarete konusu edilmesi ve internet ortamında umuma iletilmesi konularında münhasıran yetkilidir*. Film yapımcısı, sinema eserinin eser sahipleri olan yönetmen, senaryo yazarı ve müzik bestecisi ve icracı sanatçılarla yapacağı sözleşmelerle film üzerindeki mali hakları kullanabilme yetkisine⁷⁷ sahip olmaktadır.

Film yapımcısı açısından kanuni koruma, filmin ilk tespitini yapan kişiye verilmiştir⁷⁸. Bununla birlikte FSEK'de kimin yapımcı sayılacağına ilişkin bir de karene bulunmaktadır. Bu hükme göre *“bir sinema eserinde olağan şekilde adı bulunan gerçek veya tüzel kişi aksine bir kanıt bulunmadıkça filmin ilk tespitini gerçekleştiren yapımcı olarak kabul edilecektir.”*

Uygulamada yapımcı sıfatının değişik anlamlara gelecek şekilde kullanıldığına da şahit olmaktadır. Örneğin uygulayıcı yapımcıdan kastedilen, filmin bütçesini

⁷⁵ Buna rağmen yapımcı, 4110 ve 4630 sayılı kanun değişikliklerinden önce eser sahibi sayılmaktaydı. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: Öztan, **a.g.e.**, s. 741 vd.

⁷⁶ Öztan, **a.g.e.**, s. 742.

⁷⁷ Kanundaki ifade ile mali hakları kullanma yetkisi ile kastedilenin ne olması gerektiğine ilişkin tartışma için bkz.: Gökyayla, **a.g.e.**, s. 21 dn. 61.

⁷⁸ Öztan, **a.g.e.**, s. 747.

kontrol ederek, yerine göre ekibi oluşturan ve filmi yöneten kişidir⁷⁹. Uygulayıcı yapımcı, aralarındaki anlaşma doğrultusunda asıl yapımcının yardımcısı sıfatını taşıyabileceği gibi bağımsız da olabilmektedir⁸⁰. Yardımcı sıfatını taşıdığı hallerde, uygulayıcı yapımcı, yapımcılığa ilişkin görevlerini asıl yapımcıya bağlı olarak yerine getirmektedir. Birden fazla yapımcının filmin meydana getirilmesine ilişkin olarak birlikte faaliyette bulunarak, maliyeti ve riski birlikte üstlenmesi ve ilk tespiti birlikte gerçekleştirmeleri durumunda ise yapımcılar ortak yapımcı/birlikte yapımcı olarak adlandırılmaktadır⁸¹.

1.2. Oyuncu Sözleşmesinin Unsurları

1.2.1. Oyuncunun Sinema Eserini İcra Etmesi

FSEK m.5’de sinema eseri, *“her nevi bedii, ilmi, öğretici veya teknik mahiyette olan veya günlük olayları tespit eden filmler veya sinema filmleri gibi, tespit edildiği materyale bakılmaksızın, elektronik veya mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisidir.”* şeklinde tanımlanmıştır⁸². Bu tanıma göre sinema eseri, birbiriyle ilişkili bir görüntü dizisi, bu görüntü dizisinin az veya çok kalıcı bir ortama tespit edilmesi ve tespiti gerçekleştirilen görüntü dizisinin mekanik, elektronik veya benzeri bir araçla gösterilebilir olması şeklinde gerekmektedir⁸³. Hükmün tanımı dikkate alındığında, sinema filmleri, televizyon filmleri, dizi filmler, çizgi filmler, kültür

⁷⁹ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 24.

⁸⁰ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 24.

⁸¹ Gökyayla, **a.g.e.**, s.24 vd; Öztan, **a.g.e.**, s. 743 vd.; Bozbel, **a.g.e.**, s. 396.

⁸² Sinema eserleri hakkında ayrıntılı incelemeler için bkz.: Yalçın Tosun, **a.g.e.**, s. 16 vd.; Mustafa Ateş, “Fikir ve Sanat Eseri Hukukunda Sinema Eseri ve Eser Sahipliği”, **Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı**, C. I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2009, s. 62 vd.; Akkayan Yıldırım, **a.g.m.**, s.10 vd.; Saliha Sera Kadıgil, “**Sinema Eserleri ve Sinema Eserlerinde Hak Sahipleri**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s.19 vd.; Pınar Sür, “**Sinema Eserleri ve Sinema Eseri Sahipliğinden Doğan Haklar**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012, s. 8 vd.; Hande Gül Küçükaya, “**Sinema Eseri Üzerindeki Mali Haklar**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 7 vd.

⁸³ Ateş, **a.g.e.**, s. 69; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.131 Tekinalp, **a.g.e.**, s. 128.

amaçlı programlar, belgeseller, haber programları, hükmün kapsamında sayılmalıdır⁸⁴. Sinema filmi ise Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun’u m. 3/b’de, “*Sinema sanatına özgü dil ve yöntemler ile meydana getirilen belgesel, kurgu, animasyon ve benzeri türlerde; konulu veya konusuz, uzun veya kısa metrajlı, tespit edildiği materyale bakılmaksızın elektronik, mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisinden ibaret filmler*” şeklinde tanımlanmıştır.

Oyuncunun, icracı sanatçı olarak kanunun tanıdığı haklardan faydalanabilmesi için sinema eseri niteliğindeki bir filmi⁸⁵ icra etmesi gerekmektedir⁸⁶. Sinema ürününün eser sayılabilmesi için sinema tekniğinin kullanılışı, yakın ve uzak plan çekimler, rejisör ve kameramanın teknik çalışmaları, renk ve ışıklandırma, sahnelerin akışı gibi sinema sanatının teknik yönlerine ilişkin özellikleri barındırması gerekir⁸⁷. Çalışmamız içerisinde daha önce ifade ettiğimiz gibi film terimi ise üst bir kavram olup, oyuncunun icra ettiği sinema eserleri, filmlerin bir bölümünü oluşturur.

Bir filmin sinema eseri sayılması için FSEK m. 8/3’de belirtilen anlamda sahipleri mevcut olmalı⁸⁸, bir senaryo etrafında ve yönetmenin idaresinde meydana getirilmeli, eser sahiplerinin hususiyeti nazarında oluşturulmalı⁸⁹ ve FSEK m. 5’de sayılan kategorilerden birine dâhil olmalıdır⁹⁰. FSEK’ e göre, sinema eserinin birlikte eser sahipleri yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı, diyalog yazarı ve

⁸⁴ Gökyayla, **Telif Hakkı**, s. 103.

⁸⁵ Her ne kadar tiyatro eserlerini icra eden oyuncular da icracı sanatçı sıfatını haiz olsa da, çalışmamız sinema eserlerini icra eden oyuncular konu edildiği için çalışma içerisinde bu hususa değinilmemiştir.

⁸⁶ Tekinalp **a.g.e.**, s. 272; Kılıçoğlu, **a.g.e.** s.217; Öztan, **a.g.e.**, s. 709 vd.; Arkan, **a.g.e.**, s. 47.

⁸⁷ Erel, **a.g.e.**, s.74.; Arslanlı, **a.g.e.**, s. 28; İlhan Öztrak, **Fikir Ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar**, 2. Bası, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1977, s. 27.

⁸⁸ Tosun, **a.g.e.**, s. 17 vd.; Sür, **a.g.e.**, s. 8 vd; Kadıgil, **a.g.e.**, s. 21 vd.

⁸⁹ Tekinalp **a.g.e.**, s. 127; Tosun, **a.g.e.**, s. 71; Akkayan Yıldırım, **a.g.m.**, s. 7.

⁹⁰ Tekinalp **a.g.e.**, s. 127.

canlandırma tekniğiyle yapılmışsa animatördür. Bununla birlikte sinema eseri, yaratıcı emeği baskın olan eser sahipleri yanında ayrıca oyuncular, kameraman, ışıkçı, dekor ve kostümcü, montajcı vs. gibi geniş bir ekibin ortak çalışmaları sonucu oluşturulan bir eser olup, gerçekte bütün bu kişilerin fikri yaratıcılıklarını taşımaktadır⁹¹. Her ne kadar sinema eseri birçok kişinin fikri yaratıcılığını taşısa da sinema eseri üzerinde eser sahipliğinden doğan haklar yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarı ile film canlandırma tekniğiyle yapılmışsa animatöre aittir. Nitekim sinema eserinin tecavüze uğraması halinde uğranılan zararın tazmini ve tecavüzün kaldırılmasına ilişkin talep hakkı da sadece eser sahiplerine ait olup, eser sahibi dışındaki diğer kişilerin bu hususta talep hakkı bulunmamaktadır. Örneğin⁹², icracı sanatçı olan oyuncunun rolünü oynayış şeklinin çeşitli sinema teknikleri ile bir başkası tarafından kendine mal edilmesi durumunda talep hakkı eser sahibi olan yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarına ait olmaktadır. Oyuncunun böyle bir durumda, eserle ilgili kendisine yapılan saldırıyı eser kavramına dayanarak talep etme hakkı bulunmamaktadır⁹³. Ancak bu halde yapılan saldırı, oyuncunun kişilik haklarını ihlal niteliği taşıyorsa oyuncu MK m. 24 ve m. 25'e göre talepte bulunabilecektir.

Oyuncunun sinema eserinin senaryosunda kendisine verilen rolü oynaması, oyuncunun icrasını oluşturur. FSEK m. 80 gereği ve Komşu Haklar Yönetmeliği m. 2 ve m. 4/a gereği, icracı sanatçının icradan önce eser sahibinin yazılı iznini alması ve icrasını eser sahibinin haklarına zarar vermeden yerine getirmesi gerekmektedir. İcra edilecek eser üzerinde birden fazla kişi hak sahibi ise her birinden izin alınması gerekir⁹⁴. İcra sanatçı açısından bu izin, eserin icra edilmesine yönelik olacaktır. İcra sanatçı bu izni istediğinde eserin temsil hakkının devrini ya da kullanma

⁹¹ Erel, **a.g.e.**, s.73; Gökyayla, **Telif Hakkı**, s. 104.

⁹² Gökyayla, **Telif Hakkı**, s. 104.

⁹³ Gökyayla, **Telif Hakkı**, s. 104

⁹⁴ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 276.

yetkisini talep eder⁹⁵. İcracı sanatçı izni, icra amacına uygun olarak, iznin kapsamı dâhilinde kullanmalıdır. İzin alınmadan yapılan faaliyet, icra niteliği taşımayacağından, icracı sanatçı kanundan doğan hakları kazanamayacaktır⁹⁶. Bu kapsamda, oyuncu sözleşmesinin tarafı olan oyuncu, sinema eserini icra edebilmek için sinema eserinin birlikte eser sahipleri olan senarist, diyalog yazarı, özgün müzik bestecisi ve yönetmenin eser üzerindeki temsil hakkının kullanma iznine sahip olmalı ve bu izin alındıktan sonra icra faaliyetini yerine getirmelidir.

Oyuncunun icrasını yerine getirirken esere sanatsal bir katkı sağlaması gerekir⁹⁷. Esere yönelik sanatsal bir katkı sağlamayan ışıkçı, kameraman gibi kişiler ise icracı sanatçı sayılmamaktadır⁹⁸.

Oyuncunun icrasının, FSEK'in kapsamına girebilmesi için FSEK m. 80 ve Komşu Haklar Yönetmeliği m. 4/a gereği bu icranın ayrıca özgün olması gerekir⁹⁹. İcranın özgünlüğü, icracının kişisel ve sanatsal özelliklerini icraya yansıtarak, icranın bu sayede diğer icralardan ayırt edilebilmesini ifade etmektedir¹⁰⁰. Bir eserin

⁹⁵ Halil Ali Dural, **İcracı Sanatçıların Hakları ve Korunması**, İstanbul, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998, s. 20; Arkan, **a.g.e.**, s. 222; Erel, **a.g.e.**, s.138., Ateş, **a.g.e.**, s. 220; Aydıncık, **a.g.e.**, s. 138.

⁹⁶ Gökyayla, **İcracı Sanatçı**, s. 764.

⁹⁷ Arkan, **a.g.e.**, s. 44 vd.; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 217; Şahin, **Bağlantılı Haklar**, s. 91 vd.; Onur Gündem, **"Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, Bu Hakların Sınırlandırılması ve Korunması"**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2006, s.7 .

⁹⁸ Tekinalp **a.g.e.**, s. 273; Arkan, **a.g.e.**, s. 49; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 217.

⁹⁹ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2398; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 217; Tekinalp, **a.g.e.**, s. 273; Karahan/Suluk/Saraç/Nal, **a.g.e.**, s.121; Öztan, **a.g.e.**, s.714; Suluk/Orhan, **a.g.e.**, C. II, s.440; Erel, **a.g.e.**, s. 209; Arkan, **a.g.e.**, s. 50 vd.; Aynı yönde **Yarg. 11. HD., 18.12.2017 T., 2016/5259 E. 2017/7348 K.:** "... bir sinema eserinde rol alan ancak icrasını alelade ifa eden kişilerin "özgün biçimde icra" unsurundan yoksun olan oyunculuklarının da FSEK 80/1.maddesi anlamında "icracı sanatçı" olarak nitelendirilemeyeceği aşikardır. Ancak, az önce de açıklandığı üzere bir sinema eserinde komşu hak sahibi icracı sanatçı olarak 5846 Sayılı FSEK kapsamında koruma sağlanmasının temel koşulu, o sinema eserine temel oluşturan yazılı ya da sözlü ifade edilen ilim ve edebiyat eserinin veya yönetmenin fikri çabası ve yorumuna göre gerçekleştirilen icranın "özgün bir biçimde" ifa edilmesidir. Bu bakımdan, bir sinema eserinde rol alan kişilerin icracı sanatçı sıfatını kazanıp kazanamayacakları hususu bu eserde rol alan kişilerin asıl ya da yardımcı oyuncu olup olmadıklarından ziyade icranın "özgün bir biçimde" gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği dikkate alınarak ve her somut olay bakımından ayrı ayrı tartışılıp belirlenmelidir. ... " (Çevrimiçi) <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, 25.04.2018.

¹⁰⁰ Arkan, **a.g.e.**, s. 51; Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2398.

herkesin yapabileceği şekilde icra edilmesi halinde özgünlükten ve sanatsal faaliyetten bahsedilemeyecektir. Özgün bir fikri emek ürünü meydana getirmeyen icracının korunması mümkün değildir¹⁰¹. Nitekim bir eser özgün bir şekilde yorumlanmadığı takdirde sanatsal faaliyetten bahsedilemeyecektir. İcracı sanatçı bir eseri kendi kişisel özellikleri ile icra ederek o eseri anlamlandırır ve esere sanatsal açıdan katkı sağlar. Aynı eserin değişik sanatçılar tarafından icrasının farklı etkiler yaratması, icranın özgünlüğüne işaret etmektedir¹⁰². Özgünlük, objektif ölçüler ele alınarak, icranın gerçekleştiği daldaki kriterlere göre değerlendirilmektedir¹⁰³. Bu doğrultuda sinema eserlerinde figüran olarak rol alan oyuncuların icra faaliyetlerinde sanatsal katkı ve özgünlükten bahsedilemeyeceği için, figüranlar icracı sanatçı olarak kabul edilmezler¹⁰⁴.

¹⁰¹ Erel, **a.g.e.**, s.209

¹⁰² Gökyayla, **İcracı Sanatçı**, s. 763.

¹⁰³ Gökyayla, **İcracı Sanatçı**, s. 763.

¹⁰⁴ Dural, **a.g.e.**, s. 15 vd. Aynı yönde **Yarg. HGK., 21.02.2018 T., 2015/139 E., 2018/316 K. :** “...Dava iş kazası sonucu maddi zararların tazmini istemine ilişkindir. Davacı müvekkilinin davalı Mayadroom Ajans’a bağlı olarak çalışan oyuncu olduğunu, çeşitli televizyon dizilerinde figürosyon hizmeti verdiğini, en son Tims Yapım Şirketinin yapımcısı olduğu Muhteşem Yüzyıl adlı televizyon dizisinde iki bölüm rol aldığını, rolü gereği at üzerinde padişah muhafızı olarak görev yapmakta iken attan düşerek kaza geçirdiğini, davalılar tarafından sigortasız çalıştırıldığını ve iş güvenliği açısından yeterince önlem alınmadığını, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yaşadığı iş kazası nedeniyle iş göremezlik oranının %11.30 olarak tespit edilip sürekli iş göremezlik geliri bağlandığını iddia ederek fazlaya ve manevi tazminat taleplerine ilişkin dava ve talep hakkı saklı kalmak kaydıyla 500,00 TL maddi tazminatın davalı işverenlerden müştereken ve müteselsilen tahsilini talep etmiştir. ... Mahkemece televizyonda yayınlanan dizide rol alan oyuncu ile yapımcı firma arasındaki sözleşmenin eser sözleşmesi olduğu, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 76. maddesi gereği dava konusu çekişmenin çözümünde İstanbul Fikri ve Sinai Haklar Hukuk Mahkemesinin görevli ve yetkili olduğu gerekçesiyle mahkemenin görevsizliğine, görevli ve yetkili mahkemenin İstanbul Fikri ve Sinai Haklar Hukuk Mahkemesi olduğuna karar verilmiştir. Davacı vekilinin temyizi üzerine hüküm Özel Dairece başlık bölümünde açıklanan gerekçelerle bozulmuştur. Yerel mahkemece önceki gerekçeler tekrar edilmek suretiyle direnme kararı verilmiştir. Direnme kararını davacı vekili temyize getirmektedir. Direnme yolu ile Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyumsuzluk, televizyonda yayınlanan dizide rol alan davacı oyuncu ile davalılar arasındaki sözleşmenin eser sözleşmesi mi iş sözleşmesi mi olduğu buradan varılacak sonuca göre görevli mahkemenin “Fikri ve Sinai Haklar Hukuk Mahkemesi” mi yoksa “İş Mahkemesi” mi olduğu noktasında toplanmaktadır. ... Bu ilkeler ışığında somut olaya bakıldığında, sanatsal faaliyet yürüten çalışanların işçi sayılıp sayılmayacağının tespitinde belirleyici unsur bağımlılık unsuru olacaktır. Figüran olarak çalışan davacının sete geliş gidiş saatlerinin yönetmen veya yönetmen yardımcısı tarafından ayarlanması, nasıl bir kostüm giyeceği ve nasıl makyaj yapacağı, çekim sırasında nasıl bir rol üstlenip duruş sergileyeceği konusunda bütün yetki yönetmen veya yönetmen yardımcısında bulunacağından bağımlılık unsurunun olduğu konusunda şüphe bulunmamaktadır. ...” (Çevrimiçi) <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, 20.05.2018.

Yine yerine getirilen bir icranın bağlantılı haklara konu olabilmesi için, o icranın üçüncü kişiler için yapılması gerekir¹⁰⁵. İcra eden kişinin kendi için veya küçük bir gruba yönelik bir sanat eserini icra etmesi o icra sebebiyle kanunun tanıdığı hakları elde etmeye yeterli olmamaktadır. İcra sanatçının icrasının bağlantılı haklara konu olabilmesi için sanat eserini geniş kitlelere duyurma amacıyla yerine getiriyor olması gerekir.

İcra sanatçı kanunun kendisine tanıdığı hakları, bu şartlar altında icrayı yerine getirmesiyle birlikte başka bir işleme gerek kalmaksızın aslen kazanır¹⁰⁶.

1.2.2. Mali Hakların Devri ya da Kullanma Yetkisinin Bırakılması

Oyuncu, sinema eserini icra etmesi neticesinde, FSEK hükümleri doğrultusunda icrası üzerinde bağlantılı hak sahibi durumuna gelmektedir. Yapımcının söz konusu sinema eserinden yararlanabilmesi ve sözleşme ile hedeflediği amaca ulaşabilmesi için oyuncunun icrası üzerindeki mali haklarını devralması ya da mali hakları kullanma yetkisini kazanmış olması gerekir. Nitekim FSEK m. 80'e göre film yapımcısı, eser sahipleri ile icra sanatçıdan mali hakları kullanma yetkisini devraldıktan sonra filmde yararlanma yetkisine sahip olmaktadır¹⁰⁷. Bu mali haklar ise eserin tespit edilmesi hakkı, eseri çoğaltma hakkı, eseri yayma hakkı, eseri temsil (kamuya sunma) hakkı ve eserin kamuya iletim hakkıdır¹⁰⁸. FSEK'e göre mali haklar ve bu hakların kullanım yetkisi süre ve içerik itibarıyla sınırlı veya sınırsız olarak ya da karşılıklı ya da karşılıksız olarak

¹⁰⁵ Arkan, **a.g.e.**, s. 51 vd.;Yavuz, Alıcı, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2395; Türker, **a.g.e.**, s. 70 vd.; Gündem, **a.g.e.**, s. 11. Bu hususun bir şart olarak ele alınamayacağına ilişkin için bkz: Şahin, **a.g.e.**, s. 93; Kaçmaz, **a.g.e.**, s.18.

¹⁰⁶ Tekinalp **a.g.e.** s. 277.

¹⁰⁷ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 21, 49.

¹⁰⁸ Mali haklar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, 1.2.1. *Mali Haklar* başlığı altındaki açıklamalar.

devredilebilmektedir. Uygulamada oyuncunun yapımcıya tüm mali haklarını süresiz olarak ve ücret karşılığı devrettiği görülmektedir.

Bu hususta özellikle henüz meydana getirilmeyen eser üzerinde mali haklara ilişkin tasarruf işlemi yapılıp yapılamayacağının değerlendirilmesi gerekir. Nitekim uygulamada özellikle dizi filmlere ilişkin yapılan sözleşmelerde, henüz dizi film, proje aşamasındayken meydana getirilecek bölümlerin tamamı ya da bir kısmı üzerindeki mali hakların devredildiğine dair anlaşmalar yapılmaktadır. Buna karşılık FSEK m. 48/III'e göre, *“hak sahibine kanunen tanınan mali hakları yer, süre ve içerik itibariyle sınırlı ya da sınırsız ivazlı ya da ivazsız devretmeleri ya da lisans vermelerine ilişkin tasarruf işlemleri henüz meydana getirilmemiş ya da tamamlanmamış bir esere ilişkin olursa hükümsüzdür.”* Kanun hükmü dikkate alındığında, uygulamada görüldüğü haliyle yapımcı ile oyuncu arasında daha henüz film meydana getirilmeden yapılan mali hakların devredildiğine ilişkin anlaşmaların geçersiz olduğu sonucuna varılacaktır.

Bu hüküm doktrinde eleştiri konusu olmaktadır:

Merdivan¹⁰⁹, FSEK m.80 hükmü doğrultusunda, film yapımcısının sinema eseri ortaya çıkmadan sinema eserinin sahipleri ile mali haklara ilişkin tasarrufi nitelikteki sözleşmeler yapabileceğini, bu hususun FSEK m.48/III'in istisnası olduğunu; aksi halde organizasyon, emek ve maliyetin karşılıksız kalabileceğini ve FSEK m.80 ile FSEK m.48/III hükmünün açıkça çelişeceğini; yapımcının filminden gereği gibi yararlanabilmesi için en başında bu hakları devralmasının yararlı olacağını¹¹⁰ ileri sürmektedir. Merdivan söz konusu açıklamayı her ne kadar film üzerindeki eser sahipleri ile yapılacak olan anlaşmaya ilişkin yapmış olsa da icracı sanatçı sıfatını haiz oyuncu ile yapılacak sözleşme açısından da aynı sonuca varılmalıdır.

¹⁰⁹ Yavuz, Alıca, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2666.

¹¹⁰ Yavuz, Alıca, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2670.

Gökyayla¹¹¹ konuyu film yapım sözleşmesi açısından ayrıntılı olarak inceleyerek, meydana getirilmemiş eserlere ilişkin tasarruf işlemlerinin batıl sayılmasının film yapımını konu alan sözleşmelerin yapısına ve sözleşmenin amacına uygun olmadığını; FSEK m.80 ile yapımcıya hak sahipleriyle sözleşme yapma zorunluluğu getirilip, diğer taraftan m. 48/III hükmü gereğince tasarruf işleminin hükümsüz olduğunun kabul edilmesinin makul olmadığını; henüz tamamlanmayan film üzerinde mali haklara ilişkin tasarrufların hükümsüz olduğunu söylemenin mümkün olmadığını; kanun koyucunun bu konuda film yapımına ilişkin sözleşmelerde uygulama alanı bulabilecek bir hüküm düzenlemeyi ya da m.48/III hükmüne istisna getirmeyi ihmal ettiğini ileri sürmektedir.

Okutan Nilsson¹¹² konuya farklı bir açıdan yaklaşarak, sorununun FSEK m.48/III ve FSEK m. 52'nin birlikte değerlendirilmesinden kaynaklandığını, oysa şekil şartını düzenleyen m. 52'nin bazı istisnalarla uygulama bulacağını belirtmektedir. Yazar, FSEK m. 57/I'de *“Asıl veya çoğaltılmış nüshalar üzerindeki mülkiyet hakkının devri, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, fikri hakların devrini ihtiva etmez.”* ve FSEK m. 57/II'de *“Bir güzel sanat eseri üzerinde çoğaltma hakkını haiz olan bir kimseden kalıp ve sair çoğaltma aletlerinin zilyedliğini iktisap eden kimse, aksi kararlaştırılmamışsa, çoğaltma hakkını da iktisap etmiş sayılır.”* şeklinde düzenleme bulan ve m. 52'ye istisna teşkil edebileceğini belirttiği bu hükümler göz önüne alınarak, asıl veya çoğaltılmış nüshalar üzerindeki mülkiyet hakkının devri kararlaştırılırken fikri hakların devredilebileceğine ilişkin de anlaşılabileceğini; borçlandırıci işlem niteliğindeki bu hususa ilişkin anlaşmanın¹¹³ *“48 ve 49 uncu maddelerde sayılan tasarruf muamelelerine dair taahhütler, eser henüz vücuda getirilmeden önce yapılmış olsa dahi muteberdir.”* şeklinde düzenleme bulan FSEK m.50/I hükmü karşısında geçerli olacağını ileri sürmektedir.

¹¹¹ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 48 vd.

¹¹² Okutan Nilsson, **a.g.m.**, s. 588 vd.

¹¹³ Okutan Nilsson, **a.g.m.**, s. 590.

Bozbel¹¹⁴ ise, eser henüz vücuda getirilmemişken akdedilen mali hakların devri sözleşmelerinin FSEK m. 48/III'e göre geçersiz olduğunu ancak TBK m. 19/I'e göre " tarafların gerçek ve ortak iradesi" nazarında, tahvil suretiyle bu tür sözleşmelerin, FSEK m. 50/1 uyarınca temlik vaadi veya mali hakların devri vaadi olarak görülebileceğini; taahhüt işlemi olarak geçerli olan böyle bir sözleşmede mali hakların devri ya da kullanım yetkisinin devri bakımından tasarruf işleminin, TBK m 170-176 anlamında geciktirici koşula bağlanmış kabul edileceğini ve bu koşulun eserin tamamlanmasıyla gerçekleşmiş sayılacağını; bunun akabinde tasarruf işleminin de eserin tamamlandığı andan itibaren hüküm ifade ederek sonuçlarını doğuracağını ve eser üzerindeki hakların kendiliğinden devralana geçeceğini ileri sürmektedir.

Konuyu oyuncu sözleşmesi açısından değerlendirdiğimizde; Gökyayla'nın kanun koyucunun film yapımına ilişkin sözleşmelerde uygulama alanı bulabilecek bir hüküm düzenlemeyi ya da m. 48/III hükmüne istisna getirmeyi ihmal ettiğine ilişkin görüşü benimsenerek, kanaatimizce yapımcı ile oyuncu arasında daha henüz film meydana getirilmeden mali hakların tasarrufuna ilişkin yapılan anlaşmaların geçersiz sayılması, oyuncu sözleşmesinin yapısına ve amacına da uygun düşmeyecektir. Nitekim FSEK m. 80 ile yapımcıya sinema eserinin ilk tespitini gerçekleştirerek, bağlantılı hak sahibi olabilmesi için bir taraftan sinema eserinin sahipleri ve icracı sanatçıları olan oyuncularla sözleşme yapma zorunluluğu getirilip, diğer taraftan m. 48/III hükmü gereğince bu tasarruf işleminin hükümsüz sayılmasının kabul edilmesi çelişkili olacaktır. Bununla birlikte film yapımı oldukça maliyetli olup, ciddi bir organizasyon gerektirir. Ticari açıdan büyük bir risk üstlenen yapımcının bu hakları projenin en başında elde etmesi sözleşmenin amacına da uygun olacaktır.

¹¹⁴ Savaş Bozbel, "FSEK'e Göre İleride Vücuda Getirilecek Eserlerle İlgili Yapılan Sözleşmelerin İfası ve Sonuçları Hakkında Sinema Sektörü Özelinde Bazı Düşünceler", **TFM**, 2015/1, s. 44 vd., (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/download/article-file/199304>, 07.04.2019.

1.2.3. Ücret

Oyuncu sözleşmenin diğer bir unsurunu, oyuncunun rolünü icra etmesi ve mali haklarını devretmesi ya da kullanma yetkisini yapımcıya devretmesi karşısında yapımcının oyuncuya ödeyeceği ücret oluşturur. Aslında FSEK m. 80/1.A-(5)'de icracı sanatçıların bağlantılı haklarını uygun bir bedel karşılığında yapımcıya devredebileceğinden bahsedilmekteyse de uygulamada genel itibariyle bedel olarak para ödeneceği kararlaştırılmaktadır. Uygulamada bu şekilde ivazlı olarak kurulan oyuncu sözleşmesi için ücret unsuru büyük önem taşır¹¹⁵. Zira oyuncunun sözleşmeden beklediği en önemli menfaatin kendisine ödenecek ücret olduğunu söyleyebiliriz.

Taraflarca ücret serbestçe belirlenebilecektir. Uygulamada şekillenen oyuncu sözleşmesi açısından ücret esaslı bir unsur sayılacağı için miktarın belirlenmemiş olması sözleşmenin kurulmasına engel olmadığı gibi miktarın belirlenmediği hallerde eser sözleşmesine ilişkin, TBK m. 481 hükmü dikkate alınarak, oyuncunun rolünü icra etmesinin karşılığı olarak yine de bir ücret ödenmesi gerektiği kanaatindeyiz¹¹⁶. Zira pratik hayatta ücretin ödenmesini gerektirmeyecek bir oyuncu sözleşmesi ile karşılaşılması oldukça güçtür.

1.3. Oyuncu Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Sözleşmeye Uygulanacak Hükümler

1.3.1. Genel Olarak

Hukuk hayatında yer bulan sözleşmelerin bir kısmı Türk Borçlar Kanunu'nun özel borç ilişkileri bölümünde veya özel kanunlarla düzenlenmiş bulunmaktadır. Bununla birlikte bazı sözleşmeler kanuni olarak düzenlenmese de TBK m. 26'nın tanıdığı sözleşme özgürlüğü kapsamında tarafların ortak iradesi ile ortaya

¹¹⁵ Ücretin oyuncu sözleşmesi açısından sözleşmenin unsuru olarak kabul edilmeyeceğine ilişkin aksi görüşte Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 3.

¹¹⁶ Oyuncu sözleşmesinde ücretin belirlenmediği hallere ilişkin açıklamalar için bkz. İkinci Bölüm, 2.2.1.3. *Bedelin Sözleşmede Belirlenmemesi* başlığı altındaki açıklamalar.

konulabilir¹¹⁷. Kanun koyucu tarafından değil de tarafların iradeleri sonucunda, kanuni modellere bağlı kalmadan meydana gelen bu sözleşmelere isimsiz sözleşmeler denilmektedir¹¹⁸.

Oyuncu sözleşmesi Türk Borçlar Kanunu'nda veya bir başka kanunda düzenlenmediği için isimsiz sözleşmeler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte oyuncu sözleşmesinin, hangi tip isimsiz sözleşmelerden olduğu hususunun tartışılması gerekecektir. Bu husus, isimsiz sözleşmelerin doktrinde farklı kıstaslar ele alınarak yapılan ayırım¹¹⁹ neticesinde karma sözleşmeler, kendine özgü sözleşmeler ve birleşik sözleşmeler olarak sınıflandırılmasından kaynaklanmaktadır. Oyuncu sözleşmesinin bu ayırmadan hangisine dâhil olduğunu belirlemek ve bu sayede hukuki niteliğini tespit edebilmek için öncelikle isimsiz sözleşmelerin çeşitleri hakkında bilgi vermek gerekir.

Bu sözleşme tiplerinin aktarılmasını takiben oyuncu sözleşmesinin hukuki niteliği ele alınacaktır. Zira doktrinde oyuncu sözleşmesinin hukuki niteliği konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bununla birlikte oyuncu sözleşmesinin yorumunda ve sözleşmeye ilişkin ihtilaf çıkması halinde uygulanacak hükümler ancak hukuki niteliğinin tespiti ile mümkün olacaktır.

¹¹⁷ Saibe Oktay, “İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşlukların Tamamlanması”, **İÜHFM**, C. LV, S.1-2, 1996, s. 263.

¹¹⁸ Haluk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I/1, 6. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008, s. 12; Oktay, **a.g.e.**, s. 263.; Fahrettin Aral, Hasan Ayrancı, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 5. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s.54; Fikret Eren, “İsimsiz Sözleşmelere İlişkin Bazı Sorunlar”, **Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan**, İstanbul, Beta, 2008, s. 86.

¹¹⁹ İsimsiz sözleşmelere ilişkin yapılan ikili ve üçlü ayırım için bkz. Tandoğan, **a.g.e.**, C. I/1, s. 12 vd.; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 6. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 938 vd.; Eren, **İsimsiz Sözleşmeler**, s. 90 vd.; Hüseyin Hatemi, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1999, s. 37 vd.; Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s.56 vd.; Oktay, **a.g.e.**, s. 272 vd.; Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler – Kısa Ders Kitabı**, 2. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2017, s. 5 vd.; Erden Kuntalp, **Karışık Muhtevah Akit**, Ankara, 2. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013, s. 13 vd.

1.3.2. İsimsiz Sözleşmeler

1.3.2.1.Sözleşme Özgürlüğü

Toplumsal hayatta yaşanan gelişmelere paralel olarak, kanunun yeni ihtiyaçlara cevap verecek sözleşme tiplerini içermemesi, isimsiz sözleşmelerin kurulması ihtiyacını hissettirmiştir. Sözleşenlerin bu ihtiyaçlarını karşılamak üzere TBK m. 26 kapsamında ve hukuk düzeninin sınırları içerisinde yapacakları sözleşmelerle, özel borç ilişkilerini özgürce düzenleme yetkisine sözleşme özgürlüğü denir¹²⁰. Sözleşme özgürlüğünün esası ise fertlere aralarındaki ilişkileri bizzat düzenleme ve biçimlendirme yetkisi veren irade serbestisi ilkesine dayanmaktadır¹²¹.

İrade serbestisine sahip olan taraflar, mutlaka TBK’da düzenlenen bir sözleşmenin ana edimini kararlaştırarak, düzenlenmiş bir sözleşmeyi meydana getirmek mecburiyetinde değildir¹²². Sözleşme yapip yapmama özgürlüğü, sözleşmenin karşı tarafını seçme özgürlüğü, şekil özgürlüğü, sözleşmeyi değiştirme özgürlüğü, sözleşmenin tipini belirleme özgürlüğü olarak ortaya çıkan sözleşme özgürlüğü ilkesi¹²³ kapsamında, taraflar özel hukuk ilişkilerindeki ihtiyaçlarına uygun sözleşmeyi, tip belirleme özgürlüğüne göre yerine getirebilmektedir¹²⁴.

Bu doğrultuda, sözleşme tarafları kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olmamak kaydıyla diledikleri şekilde isimsiz bir sözleşme kurabileceklerdir¹²⁵.

¹²⁰ Eren, **İsimsiz Sözleşmeler**, s. 87; Eren, **Genel Hükümler**, s. 316.

¹²¹ Hasan Erman, “Borçlar Hukukunda Akit Serbestisi ve Genel Olarak Sınırlamaları”, **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. XXXVIII, S. 1-4, 1973, s. 603; Eren, **Genel Hükümler**, s. 316; Eren, **İsimsiz Sözleşmeler**, s. 87; Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 54.

¹²² Hatemi, **a.g.e.**, s. 26.

¹²³ Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, **Akdin Muhtelif Nevileri (Özel Borç İlişkileri)**, C. I, 4. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1980, s. 14 vd.; Eren, **Genel Hükümler**, s. 316 vd.; Tandoğan, **a.g.e.**, C. I/1, s. 9 vd.

¹²⁴ Feyzioğlu, **a.g.e.**, s. 14.

¹²⁵ Erman, **a.g.m.**, s. 608 vd.; Oktay, **a.g.m.**, s. 268 vd.

1.3.2.2. İsimli Sözleşmelerin Çeşitleri

1.3.2.2.1. Karma Sözleşmeler

Bir görüşe, göre karma sözleşmeler kanunda düzenlenmiş olan çeşitli sözleşme tiplerine ait unsurların kanun koyucunun öngörmediği bir şekilde birleştirilmesi ile oluşturulan sözleşmelerdir¹²⁶. Ancak bizim de katıldığımız diğer görüşe göre, karma sözleşmeler, kanunda düzenlenmiş veya düzenlenmemiş sözleşme tiplerinin esaslı unsurlarının birleştirilmesi ile meydana gelmektedir¹²⁷. Karma sözleşmenin söz konusu olabilmesi için çeşitli sözleşme tiplerine ait unsurlar kaynaşmış ve karışmış olmalı ve ortaya çıkan sözleşmeyi, kanunda düzenlenen bir sözleşme tipine sokmak mümkün olmamalıdır.

Karma sözleşmeler, içinde barındırdığı yükümlülüklerin karakterine göre ayrımlara tabi tutulmaktadır¹²⁸.

Çift mahiyetli sözleşmeler: Bu sözleşmelerde taraflardan birinin veya her iki tarafın edimleri çeşitli sözleşme tiplerine ait olup, farklı türdeki sözleşmelerin çeşitli ana edimleri birbirleri ile değiş tokuş edilmiştir¹²⁹.

Kombine sözleşmeler: Bu sözleşmelerde ise taraflardan biri çeşitli sözleşmelere ait birden fazla ana edimi kendi yüklenmiş, çeşitli sözleşme tipine ait unsurlar mübadele halinde olmayıp, sözleşmenin bir tarafında toplanmıştır¹³⁰.

¹²⁶ Tandoğan, **a.g.e.**, C. I/1 s. 69; Eren, **Özel Hükümler**, s. 939; Eren, **İsimli Sözleşmeler**, s. 91; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s. 57; Gümüş, **a.g.e.**, s. 6; Ayşe Arat, “İsimli Sözleşmelerin Tamamlanması”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. I, S.2, Kayseri, 2006, s. 243.

¹²⁷ Oktay, **a.g.m.**, s. 273.

¹²⁸ Bkz. ve Karş.; Feyzioğlu, **a.g.e.**, s. 53 vd.; Oktay, **a.g.e.**, s. 274; Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 58; Cevdet Yavuz, Faruk Acar, Burak Özen, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 15. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2017, s. 14 vd.; Eren, **İsimli Sözleşmeler**, s.92; Arat, **a.g.m.**, 244 vd.

¹²⁹ Oktay, **a.g.m.**, s. 274; Tandoğan, **a.g.e.**, C. I/1 s. 69; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 14; Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 58.

¹³⁰ Eren, **İsimli Sözleşmeler** s. 94; Tandoğan, **a.g.e.**, C. I/1 s.71; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 14.

Çeşitli sözleşme tipine ait unsurların karıştığı sözleşmeler: Burada sözleşen tarafların ikisinin de ana yükümlülüğü ayrılmaz bir bütün halinde olmasına rağmen, isimsiz sözleşme, çeşitli sözleşme tipine ait unsurları taşımaktadır¹³¹.

Taraflar arasında karma sözleşmelere ilişkin bir ihtilaf çıkarsa, bu ihtilafa hangi kuralların uygulanması gerektiği konusunda değişik kuramlar ortaya atılmıştır¹³². Bu kuramlardan,

Soğurma kuramına göre, birleşen sözleşmelerden hangi sözleşme tipine ilişkin öge daha önemliyse o sözleşmeye ilişkin kurallar uygulanmalı;

Safdıştı etme kuramına göre, birleşen özel sözleşmelere ilişkin kurallardan hiçbirisi uygulanmamalı, sorun Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine göre çözümlenmeli;

Birleştirme kuramına göre, sözleşmenin her edimine ilişkin olduğu sözleşme tipine ait kurallar uygulanarak her birine ait hukuki sonuç birbirine bağlanmalıdır;

Örnekseme kuramına göre, kanunda düzenlenen kurallar karma sözleşmelerin mahiyetleriyle bağdaştığı oranda ve örnekseme yoluyla uygulanmalı, gerektiği hallerde hâkimin hukuk yaratması yoluna gidilmelidir. Türk hukukunda bu kuram benimsenmektedir¹³³.

¹³¹ Oktay, **a.g.m.**, s. 274.

¹³² Bu kuramlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ve karş.: Tandoğan, **a.g.e.**, C. I/1 s. 73 vd.; Feyzioğlu, **a.g.e.**, s. 60 vd.; Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 62 vd.; Eren, **Özel Hükümler**, s. 945 vd.; Eren, **İsimsiz Sözleşmeler** s. 96 vd.; Oktay, **a.g.m.**, s. 276 vd.

¹³³ Tandoğan, **a.g.e.**, C. I/1, s. 75 vd.; Oktay, **a.g.m.**, s. 277. Örnek karar için bkz.: **Yarg. HGK., 6.10.1982 T. , 1982/15-356 E., 1982/817 K.** (Çevrimiçi) www.sinerjimevzuat.com.tr, 20.03.2018.

1.3.2.2.2. Kendine Özgü Sözleşmeler

Kendine özgü sözleşmeler, kanunda öngörölmüş sözleşme tiplerinin herhangi birinin unsurlarını kısmen veya tamamen barındırmayan¹³⁴, barındırdıkları unsurlar ile yeni bir oluşumu yansıtan sözleşmelerdir¹³⁵.

Kendine özgü sözleşmelerin kanunen düzenlenen sözleşmelerden farklı unsurları içermesi nedeniyle, bu sözleşmelerin ne şekilde yorumlanacağı ve bu sözleşmelere hangi hükümlerin uygulanacağı önem arz etmektedir. Bu sözleşmelere ilişkin ihtilafların çözümünde ihtilafın niteliğine göre âdete göre yorum yapılır ve içeriği dikkate alınarak benzer sözleşmelerin hükümleri kıyasen uygulanarak, TBK'nın genel hükümlerine göre değerlendirme yapılır. Tüm bu çözüm yollarına göre ihtilafın çözülememesi, hâkimin hiçbir kanun maddesi ve içtihat bulamaması halinde ise kendisi kanun koyucu olsaydı ne şekilde hareket eder ise o şekilde hareket ederek çözüme gitmesi gerekmektedir¹³⁶.

1.3.2.2.3 Birleşik Sözleşmeler

Kanunda düzenlenen sözleşmelerin unsurlarının parçalar halinde değil de tamamıyla bir araya getirilerek, yeni bir sözleşme oluşturulması halinde birleşik sözleşmeden bahsedilir¹³⁷. Bileşik sözleşmelerde, hukuki nitelik ve vasıfları birbirinden bağımsız olan sözleşmeler kendilerine özgü vasıfları değişmeden, tarafların serbest iradeleriyle birbirine bağılı duruma getirilmektedir¹³⁸. Bu birleşme içerisinde yer alan sözleşmelerin bağlantı içerisinde olması sebebiyle her birinin varlığı bir diğerrinin varlığına bağılıdır¹³⁹. Birleşen sözleşmelerden birinin geçersiz

¹³⁴ Tandoğan, **a.g.e.**, C. I/1, s. 13; Eren, **Özel Hükümler**, s.949; Gümüş, **a.g.e.**, s. 8 vd.; Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 56; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 15.

¹³⁵ Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 56; Gümüş, **a.g.e.** s. 9; Eren, **İsimsiz Sözleşmeler**, s. 99.

¹³⁶ Feyzioğlu, **a.g.e.**, s.62 vd.; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 15 vd.; Eren, **Özel Hükümler**, s. 951.

¹³⁷ Eren, **Özel Hükümler**, s. 951; Tandoğan, **a.g.e.**, C. I/1, s. 76.

¹³⁸ Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s. 60; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s.13; Eren, **İsimsiz Sözleşmeler**, s. 101.

¹³⁹ Tandoğan, **a.g.e.**, C. I/1, s. 76; Aral/Ayrancı, **a.g.e.**, s. 60; Oktay, **a.g.m.**, s. 275; Eren, **İsimsiz Sözleşmeler**, s. 101.

olması diğzerinin de geçersiz olmasına sebep olur¹⁴⁰. Ancak birleşen sözleşmelerin birbirlerinden bağımsız olması sebebiyle bu birleşme, sözleşmelerin mahiyetine halel getirmemektedir¹⁴¹.

Birleşik sözleşmelere ilişkin bir ihtilaf çıkması halinde her sözleşme tipine, ona ait düzenlenen hükümler uygulama alanı bulacaktır¹⁴².

1.3.3. Oyuncu Sözleşmesinin Hukuki Niteliğine İlişkin Görüşler ve Görüşlerin Değerlendirilmesi

1.3.3.1. Eser Sözleşmesi Olduğuna İlişkin Görüş

İstikrar kazanan Yargıtay kararlarında oyuncu sözleşmesinin eser sözleşmesi niteliği taşıdığı kabul edilmektedir. Bu görüşe göre, oyuncuların icrasını bağımsız olarak yerine getirmeleri ve zamana değil de sonuca bağlı faaliyet göstermeleri sebebiyle oyuncu sözleşmesinin, eser sözleşmesi olduğu belirtilmektedir¹⁴³.

¹⁴⁰ Gümüş, a.g.e., s. 6; Eren, *İsimsiz Sözleşmeler*, s. 101.

¹⁴¹ Tandoğan, a.g.e., C. I/1, s. 76; Aral, Ayrancı, a.g.e., s. 60

¹⁴² Aral, Ayrancı, a.g.e., s. 64.

¹⁴³ **Yarg. HGK., 2009/15-459 E., 2009/541 K.:** “..Davaya dayanak alınan 25.06.2006 tarihli sözleşmenin, davacı şirketi temsile yetkili kimse ile davalı vekili tarafından imzalanmış olduğu iddia olunmaktadır. Sözleşmenin konusu, (3.) maddesinde açıklanmış olup; bu madde hükmüne göre, 16.07.2006 tarihi ile 01.07.2009 tarihi arasında, taraflarca ortaklaşa belirlenecek (TV) kanalında yayınlanmak üzere; B... Show veya ismi birlikte kararlaştırılacak Talk Show ve taraflarca ortaklaşa belirlenecek (TV) dizisinde ya da dizilerinde, yarışma programlarında davalının, sunuculuk, oyunculuk işlerini yapması taraflarca kararlaştırılmıştır. ... Borçlar Kanunu'nun 355. maddesinde eser sözleşmesi; "İstisna, bir akittir ki onunla bir taraf (müteahhit), diğer tarafın (iş sahibi) vermeği taahhüt eylediği semen mukabilinde bir şey imalini iltizam eder." olarak tanımlanmıştır.

Eser sözleşmesinin unsurlarını, eser imal etme, ücret, taraflar arasında anlaşma ve sözleşmenin şekli olarak belirlemek mümkündür.

Eser sözleşmesi bir iş görme sözleşmesi olmakla birlikte, bu sözleşmede önemli olan çalışmanın kendisinden çok, bu çalışmadan ortaya çıkan ve objektif olarak gözlenmesi kabul olan sonuçtur. Bugün için artık söz konusu sonucun mutlaka maddi bir şeyde kendisini göstermesi gerektiği görüşü gerek öğretide ve gerekse uygulamada baskın bulunmaktadır. İnsan emeği ürünü olmak ve maddi bir varlıkta devamlı olarak kendini göstermek kaydıyla, maddi olmayan şeylerin, örneğin fikri çalışma ürünlerinin dahi eser kavramı içine gireceği kabul edilmektedir. Bir yapı planı çizilmesi, bir kitap yazılması, bir tablo yapılması, yeni bir buluşun uygulanması suretiyle bir şey vücuda getirilmesi,

bir film için senaryo hazırlanması gibi. Giderek, insan emeği ürünü olup bir bütün görünüşünü arz eden ve iktisadi değeri bulunan her hukuki

varlık, maddi nitelikte olsun veya olmasın, bir eser sayılmaktadır. Başka bir deyişle, objektif olarak tespiti mümkün olan belirli bir maddi veya maddi olmayan sonucun meydana getirilmesi, istisna akdinin konusunu oluşturabilir. Bu suretle İsviçre Mahkeme İçtihatları şu hallerde bir istisna akdinin varlığını kabul etmektedirler: Bir gazeteye bir ilan konulması, radyo, televizyon reklamları, ışıkla reklam, bir reklam kampanyasının bir müşavir tarafından planlanması, bir mağaza vitrininin düzenlenmesi, bir sanatçının radyoda bir tek konser vermesi, ücret karşılığı seyredilen havai fişek gösterisi, kızak yarışı, bisiklet yarışı düzenlenmesi, sinemada film gösterilmesi, şefiyle sözleşme yapılarak tutulan ve akitte kimlikleri belirtilmeyen, diğer çalgıcılarının ücretleri şef tarafından verilen bir dans orkestrasının bir lokalde çalışması, bir yarış atının eğitilmesi, bütün bu hallerde, maddi bir şey imalini veya böyle bir şeyin değiştirilmesini gerektirmeyen, fakat bir insan emeğinin tek bir bütün görüntüsünü taşıyan sonuçları karşısında bulunmaktadır (Turgut Uygur; Borçlar Kanunu, Cilt 6, sayfa 7453, Bası 2003). Burada şunu da belirtmekte yarar vardır: Borçlar Kanunu'nun 355. maddesindeki eser kavramıyla, Borçlar Kanunu'nun 58. maddesindeki imal kavramı arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle, eser kavramını, Borçlar Kanunu'nun 58. maddesindeki imal kavramıyla sınırlamak mümkün değildir.

Bu kapsamda, genellikle emek unsuru ağır basan bir çalışma ürünü olup bütünlük arz eden ve ekonomik değeri olan her hukuksal varlık, maddi nitelikte olsun veya olmasın bir eser sayılmaktadır. Eser sözleşmesinin açıklanan tanımı ve unsurlarına göre, yanlar arasında ileri sürülen temel ilişki değerlendirildiğinde, hukuksal niteliğince bir "eser" sözleşmesi (istisna akdi) olduğu ve eldeki davada da bu sözleşmeye dayalı olarak tazminat ve cezai şart alacağı istendiği anlaşılmaktadır. ...” (Çevrimiçi) <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, 15.05.2018; Yarg. 9. HD., 06.05.2015 T., 2014/21289 E., 2015/16591 K.: “...Eser sözleşmesinde işi yapmayı üstlenen, eser meydana getirmekten ibaret bir iş görme edimini borçlanmaktadır. Eser sözleşmesi, bir iş görme borcu doğuran sözleşme olmakla beraber burada önemli olan çalışmanın kendisinden ziyade bu çalışma neticesi ortaya çıkan ve objektif olarak gözlemlenen sonuçtur. İş yapmayı üstlenen, iş sahibi ile akdi ilişkiye girerken bir sonuç (eser) meydana getirmeyi taahhüt etmektedir. Bu anlamda eser, bir iş görme faaliyetinin maddi veya maddi olmayan sonucudur. Kuşkusuz bağımsız bir varlığı değiştirmeye, işlemeye veya biçimlendirmeye yönelik edimler de eser kavramına dahil sayılır ve istisna sözleşmesinin konusunu oluştururlar. Eser sözleşmesinde ücret belli bir süre çalışıldığı için değil, netice için ödenmektedir. İş yapmayı üstlenenin, kararlaştırılan zamandan önce taahhüdünü yerine getirmesi, ücret üzerinde herhangi bir etki meydana getirmeyecektir. İş ilişkisinde olduğu gibi kişisel ve hukuki bir bağımlılık yoktur.

Özellikle bir hizmetin tamamlanması için işi üstlenen ile bu işin belirli bir bölümünü tamamlaması için üçüncü kişiye devredenler arasında imzalanan sözleşmenin eser veya iş sözleşmesi olup olmadığı tartışma konusu olabilir. Bu tür bir ilişkide tarafların meslekleri ve nitelikleri, işin niteliği, tarafların anlaşma şartları dikkate alınarak yorum yapılmalı ve iradeleri ortaya konmalıdır. Tarafların gerçek iradelerinin tespitinde sözleşme hükümleri dikkate alınmalıdır.

Somut olayda; taraflar davacının “Nefes-Vatan Sağolsun” adlı sinema filminde oyuncu olarak çalışması karşılığında belirli bir ücret ödeneceği hususunda anlaşmış olup, bu film ile sınırlı ve bu filmin meydana getirilmesi neticesine bağlı bir ilişkidir. Taraflar arasındaki hukuki ilişki eser sözleşmesine dayanmaktadır. ...” (Çevrimiçi) <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, 15.05.2018. Bununla birlikte Yargıtay’ın yeni tarihli bir kararında oyuncu sözleşmesiyle oyuncunun sadece sözleşmede üstlendiği işi yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda oluşacak sinema eseri üzerindeki bağlantılı haklarını da devretmekle yükümlü olduğunu belirtmiştir. Karar için bkz. Birinci Bölüm, dn. 178.

1.3.3.2. Hizmet Sözleşmesi Olduğuna İlişkin Görüş

Oyuncu sözleşmesinin hukuki nitelendirmesine ilişkin bir diğer görüş ise hizmet sözleşmesi olduğu yönündedir¹⁴⁴. Hakkakul, Karşılaştırmalı Hukuk bakımından sahne ve perde çalışanlarının hukuki statüsüne ilişkin yaptığı incelemede, İsviçre Hukuku¹⁴⁵ ve Alman Hukuku'nda¹⁴⁶ oyuncu sözleşmesinin genel itibariyle hizmet sözleşmesi olarak kabul edildiğini belirtmiştir¹⁴⁷. Bu görüş, hizmet sözleşmesini diğer iş görme sözleşmelerinden ayıran en önemli kıstas olan bağımlılık unsuru etrafında şekillenmiştir¹⁴⁸. Bu görüşe göre, oyuncuların kendi yaratıcılıklarını ortaya koyarak sanatsal faaliyet göstermeleri, tamamen bağımsız olarak hareket ettikleri anlamına gelmemektedir¹⁴⁹.

¹⁴⁴ Willi Egloff, “Urheberrecht und Urhebervertragsrecht in der audiovisuellen Produktion”, **Zeitschrift für Immaterialgüter, Informations und Wettbewerbsrecht**, 1/1998, (Çevrimiçi), <http://docplayer.org/72324074-Urheberrecht-und-urhebervertragsrecht-in-der-audiovisuellen-produktion.html>, 10.05.2019, s. 20. İsviçre Hukuku'na ilişkin inceleme yapan yazar, aktör ve aktrislerle akdedilen sözleşmelerin iş sözleşmesi olduğu görüşündedir.

¹⁴⁵ Bkz. Obergericht des Kantons Basel-Landschaft, 19.11.1996, SJZ 93/1997, s. 284. Tiyatro oyuncusuna yönelik söz konusu kararda, bir tiyatro yapımcısı ile oyuncu arasında akdedilen sözleşmede yönetmenin oyuncuya karşı yoğun bir talimat verme yetkisinin bulunması, oyuncunun bağımlı olarak bir organizasyona dâhil olması ve ücret ödenme biçimleri dikkate alınarak sözleşmenin, hizmet sözleşmesi niteliğinde olduğu kabul edilmiştir. (Özge Yıldız Hakkakul, “Sahne ve Perde Çalışanlarının Hukuki Statüsü”, **İÜHF**, LXXIV Özel Sayı, C.II, s. 829, naklen)

¹⁴⁶ Bkz. BAG, 02.07.2003—7AZR 612/02, BeckRS 2003, 41483. Dizi oyuncusunda yönelik sözleşmeyi konu alan Alman Federal İş Mahkemesi kararında, oyuncunun rolünün dizi içerisinde sürdürülemez hale gelmesi durumunda, rolün kaldırılmasına ilişkin karar, işverenin sanatsal değerlendirmelerine dayanıyorsa, sözleşmenin sona ereceğine ilişkin bu hükmün geçerli kabul edileceği belirtilmiştir. Bu hususta oyuncunun sanatsal yönü açısından bağımsız olmadığı aksine yapımcıya bağımlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. (Hakkakul, **a.g.m.**, s. 832, naklen)

¹⁴⁷ Hakkakul, **a.g.e.**, s. 827 vd. Alman Hukuku'nda sinema ve televizyon oyuncularının işin görüleceği yer, zaman ve mesleki açıdan sıkı bir bağımlılık ilişkisi içerisinde olmaları sebebiyle akdettikleri sözleşmelerin iş sözleşmesi niteliğinde olduğu hakkında: Hermann Josef Fischer / Steven A. Reich: *Der Künstler und sein Recht: Ein Handbuch für die Praxis*, 3. Auflage, München, Verlag, C. H. Beck, 2014, s. 151. (Hakkakul, **a.g.e.**, s. 832, dn. 109, 110' dan naklen); Yine Alman Hukuku'nda gösteri yer ve zamanını belirlemede söz hakkı olan ünlü oyuncuların işçi olarak nitelendirilemeyeceği hakkında: Fischer/Reich, s. 150-151. (Hakkakul, **a.g.m.**, s. 835, dn. 126' dan naklen).

¹⁴⁸ Hakkakul, **a.g.m.**, s. 827.

¹⁴⁹ Hakkakul, **a.g.m.**, s. 823. Aksi yönde Yargıtay kararı için bkz: Birinci Bölüm, dn. 204.

1.3.3.3. Karma Sözleşme Olduğuna İlişkin Görüş

Gökyayla¹⁵⁰, oyuncu sözleşmesinin karma sözleşme olduğunu kabul etmektedir. Yazara göre oyuncu, yapımcı ile yapmış olduğu anlaşma gereğince, rolünü en iyi şekilde yerine getirmek ve icrası üzerindeki bağlantılı haklarını yapımcıya devretmekle yükümlüdür. Oyuncunun sonuç taahhüt eden iş görme niteliğindeki icrası eser sözleşmesi niteliği taşısa da bağlantılı hakların devrine ilişkin yükümlülüğü sözleşmenin klasik eser sözleşmesi olarak kabulüne engel olmakta ve sözleşmesinin karma sözleşme olarak kabulünü gerektirmektedir¹⁵¹.

1.3.3.4. Sui Generis Sözleşme Olduğuna İlişkin Görüş

Bu görüş¹⁵², oyuncu sözleşmesindeki icra faaliyeti ile sonuç taahhüdü içermeksizin yalnızca özenle işin görülmesinin üstlenilmesi ve icra faaliyetinin hizmet sözleşmesinde olduğu gibi bağımlılık unsuru içermemesi sebebiyle oyuncunun icrası açısından sözleşmenin vekâlet sözleşmesine ait bir unsur niteliği taşıdığını ileri sürmektedir. Bununla birlikte oyuncunun icrasından doğan mali haklarını veya mali hakların kullanım yetkisini devretmeyi de taahhüt etmesi sebebiyle, oyuncu sözleşmesinin isimsiz sözleşme olduğu kabul edilmektedir¹⁵³. Yine bu görüşe göre, icra faaliyetinin kanunda düzenlenen bir sözleşmeye ait unsur olduğunun kabulü, mali hakların devri veya kullanım yetkisinin devrinin ise isimsiz bir sözleşmeye ait unsur olduğunun kabulüyle sözleşmenin isimsiz sözleşmelerden sui generis sözleşme olduğu benimsenmiştir¹⁵⁴.

¹⁵⁰ Gökyayla , **a.g.e.**, s. 86.

¹⁵¹ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 86.

¹⁵² Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 30 vd.

¹⁵³ Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 32.

¹⁵⁴ Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 34.

1.3.3.5. Görüşlerin Değerlendirilmesi

Oyuncunun icrası genel itibariye tek bir projeye yönelik anlaşma doğrultusunda yerine getirilmekte olduğundan, oyuncunun sözleşmesel taahhüdü sürekli ve bağımlı bir iş ilişkisi kurmaya yönelik değildir. Yapımcı ile olan anlaşması doğrultusunda yönetmenin oyuncuya talimat vermesi ve oyuncunun yönetmenin talimatlarına uygun olarak icrasını yerine getirmesi de bağımlılık unsurunun bulunduğu şeklinde yorumlanamayacaktır¹⁵⁵. Zira sinema sektörünün doğası bu olup, yönetmenin, film yönetimi kapsamında verdiği talimatlar sanatsal katkı sağlamak için mesleki bir gerekliliktir. Nitekim eser sözleşmesine konu olduğu tartışmasız olan bazı eserlerin meydana getirilmesinde de teknik olarak destek almak kaçınılmazdır. Yine iş görme sözleşmelerinin neredeyse hepsinde bir işin görülmesini isteyen iş görene talimat verme hakkı bulunmaktadır. Sadece talimat verme hakkının bulunması ise taraflar arasındaki ilişkiyi bağımlı çalışma ilişkisi

¹⁵⁵ Oyuncu sözleşmesinin niteliğini hizmet sözleşmesi ve diğer iş görme sözleşmesi olan vekalet sözleşmesi ile karşılaştırmak suretiyle içtihat oluşturan Yargıtay kararı için bkz.: **Yarg. 9. HD., 06.05.2015 T., 2014/21289 E., 2015/16591 K.:** “...İş sözleşmesini eser ve vekâlet sözleşmelerinden ayırt eden en önemli kıstas bağımlılık unsurudur. Her üç sözleşmede iş görme edimini yerine getiren iş görülen kişiye (işveren-eser sahibi veya temsil edilen) karşı ekonomik bağımlılığı vardır. Ancak, iş sözleşmesinde işçi, belirli veya belirsiz süreli olarak işveren için çalışır. Vekâlette ise vekilin belli bir zamana bağlı olarak çalışması söz konusu değildir. Vekil kural olarak uzmanlığı bakımından iş sahibinin talimatları ile bağlı değildir. İş sözleşmesinin varlığı, ücretin ödenmesini gerektirir. Oysa vekâlet için ücret zorunlu bir unsur değildir. Vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerde, iş sözleşmesinin aksine sosyal nitelikte edimlere ve koruma yükümlülüklerine rastlanmaz. Bağımsız olarak iş gören, bu nedenle faaliyetini sürdüreceği zamanı belirlemede kısmen de olsa serbestliğe sahip olan, bütün zamanını tek bir müvekkile hasretmek zorunda olmayan vekil, farklı kişilerle ayrı vekâlet sözleşmeleri yapabilmekte ve bu şekilde ekonomik olarak tek bir işverene bağlı olmaktan kurtulmaktadır. İş sözleşmesini belirleyen başka bir kriter hukukî-kişisel bağımlılıktır. Gerçek anlamda hukukî bağımlılık, işçinin işin yürütümüne ve işyerindeki davranışlarına ilişkin talimatlara uyma yükümlülüğünü üstlenmesi ile doğar. İşçi, edimini işverenin karar ve talimatları çerçevesinde yerine getirmek durumundadır. İşçinin bu anlamda işverene karşı kişisel bağımlılığı da bulunmaktadır.

... Somut olayda; taraflar davacının “Nefes-Vatan Sağolsun” adlı sinema filminde oyuncu olarak çalışması karşılığında belirli bir ücret ödeneceği hususunda anlaşmış olup, bu film ile sınırlı ve bu filmin meydana getirilmesi neticesine bağlı bir ilişkidir. Taraflar arasındaki hukuki ilişki eser sözleşmesine dayanmaktadır. ...” (Çevrimiçi) <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, 15.05.2018; yine bkz. Birinci Bölüm, dn. 204’deki **Yarg. 10. HD., 01.07.1974 T., 1974/3612 E., 1974/4738 K.** sayılı karar.

olarak nitelendirmek için yeterli sayılmayacaktır¹⁵⁶. Oyuncu her ne kadar yönetmenin sanatsal katkı sunmak için verdiği talimatlarla hareket etse de sadece işin gereği olan bu talimatlarla bağlı kalmamakta, icrasını kendi sanatsal gücü ile yerine getirmektedir. Bu sebeplerle, oyuncu sözleşmesinin hizmet sözleşmesi niteliğinde olduğu görüşüne katılmıyoruz.

Oyuncu sözleşmesinde, oyuncunun senaryoya uygun olarak rolünü yerine getirmeyi taahhüt etmesi karşılığında, oyuncunun ediminin, yalnızca yapımcı yararına bir faaliyette bulunmak olduğundan bahsedilemeyecektir. Oyuncu yalnızca iş görmeyi borçlanmamaktadır. Oyuncu sözleşmesel taahhüdü ile senaryoya uygun olarak rolünü en iyi şekilde oynayarak, sinema eserini icra etmeyi ve bu kapsamda fikri bir ürün meydana getirmeyi borçlanmaktadır. Zira yapımcının sözleşmeden beklediği menfaat de sinema eserinin icra edilerek vücut bulması ve kamuya aktarılmasına yöneliktir. Oyuncunun sonuç taahhüt eden iş görme niteliğindeki faaliyeti bu yönüyle vekâlet sözleşmesinin değil eser sözleşmesinin unsuru sayılmalıdır¹⁵⁷. Yine oyuncunun bağlantılı haklarının ya da hakların kullanım yetkisinin devrinin FSEK m. 48 vd. hükümlerinde düzenlenen mali hakların devri veya kullanım yetkisinin devrin ilişkin sözleşmelerin bir unsuru olması sebebiyle, benimsediğimiz görüş¹⁵⁸ doğrultusunda mali hakların devri veya kullanım yetkisinin devri sözleşmeleri isimsiz bir sözleşme sayılmamaktadır. Bununla birlikte mali hakların devri veya kullanım yetkisinin devri sözleşmeleri isimsiz sözleşme kabul edilseydi dahi karma sözleşmenin kanunda düzenlenmiş veya düzenlenmemiş sözleşme tiplerinin esaslı unsurlarının birleştirilmesi ile meydana geldiğine ilişkin benimsediğimiz görüş¹⁵⁹ doğrultusunda, sözleşme karma sözleşme kabul edilecekti. Bu sebeple oyuncu sözleşmesinin, sui generis sözleşme olduğu görüşüne katılmıyoruz.

¹⁵⁶ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 77, dn. 204.

¹⁵⁷ Oyuncunun icra faaliyetinin vekâlet sözleşmesinin konusu olamayacağına ilişkin **Yarg. 9. HD., 06.05.2015 T., 2014/21289 E., 2015/16591 K.** sayılı karar için bkz. Birinci Bölüm, dn.155.

¹⁵⁸ Aynı görüşte yazarlar için Birinci Bölüm, Bkz. dn. 171.

¹⁵⁹ Aynı görüşte Bkz. Birinci Bölüm, dn. 127.

Oyuncu sözleşmesinde oyuncu, senaryoda kendisine verilen rolü senaryoya uygun şekilde icra ederek borcunu yerine getirmektedir. Sözleşme bu yönüyle, sonucun taahhüt edildiği iş görme sözleşmesi niteliği taşır¹⁶⁰. Sonucun taahhüt edildiği iş görme sözleşmeleri ise kural olarak eser sözleşmesi niteliğindedir¹⁶¹. Oyuncu sözleşmesinde sonucun da taahhüt edildiği dikkate alındığında, sözleşmenin bu bakımdan eser sözleşmesi niteliği taşıyıp taşımadığını değerlendirmek gerekir. Zira oyuncunun icrası ile maddi nitelikte olmayan bir sonuç ortaya konulmaktadır. Doktrinde eser sözleşmesinin konusunu sadece maddi edim sonuçlarının mı oluşturduğu yoksa maddi edim niteliğinde bulunmayan edim sonuçlarının da kapsama dâhil olup olmadığı tartışmalıdır. Hâkim olan görüşe göre, maddi bir varlığı olmayan iş görme sonuçlarının da eser kavramı altında değerlendirilebileceği kabul edilmektedir¹⁶². Bu görüşe göre¹⁶³, eser sözleşmesi ile ilgili bazı hükümlerin maddi varlığı olan iş görme sonuçları gözetilerek konulmuş olması, maddi varlığı olmayan edim sonuçlarının eser sözleşmesi niteliğinde kabul edilemeyeceğine ilişkin delil oluşturmamaktadır. Nitekim ayıba ilişkin hükümler, eser olduğunda şüphe bulunmayan planlar hakkında da uygulanmaz. Bu görüş kabul edilmediği takdirde, TBK m.502/II'nin uygulama alanı oldukça genişleyerek bu tür sözleşmeleri vekâlet sözleşmesi hükmünde kabul etmek gerekecektir. Bu halde ise bu tür sözleşmelerim niteliğine aykırı olarak, TBK m. 512'e dayanarak sözleşmeye her an son verilebilecektir.

¹⁶⁰ Aynı yönde, Aydın Zevkliler, K. Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 18. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2018, s. 462. Yazar, bir oyuncular grubunun sahneye koyup oynayacakları oyunun, eser sözleşmesinin konusunu oluşturduğunu ifade etmektedir.

¹⁶¹ Zevkliler, Gökyayla, **a.e.**, s. 462.

¹⁶² Kenan Tunçomağ, **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. II, 3. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1977, s. 953; Gökyayla, **a.g.e.**, s.6; Emre Gökyayla, **Eser Sözleşmesinde Ek İş ve İş Değişikliği**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 5; Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 462.; Eren, **Özel Hükümler**, s. 589; Kemal Dayınlarlı, **İstisna Akdinin Ademi İfası ile İlgili Yargıtay Kararları**, Ankara, Sistem Ofset Matbaası, 1986, s.6; Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 361; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 534.

¹⁶³ Hugo Oser, Wilhelm Schöenberger, **Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band V, Das Obligationenrecht, 2. Teil, 2. Aufl., Zürich, 1936, Art. 363, Nr. 3. (Tandoğan, a.g.e., C. II, s. 7 naklen)

Yine maddi bir varlığı olmayan iş görme sonuçlarının eser kavramı altında değerlendirilebileceğine ilişkin görüş, iş görme sonuçlarının maddi bir varlık üzerinde şekillenmesinin gerekip gerekmediğine göre de kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. İlk görüşe göre¹⁶⁴ maddi olmayan iş görme sonuçlarının eser sözleşmesine konu olabilmesi için maddi bir varlık üzerinde cisimleşmesi gerekmektedir. Diğer bir görüşe göre¹⁶⁵ ise konser verilmesi, tiyatro temsili gibi maddi olmayan iş görme sonuçlarının maddi bir varlık üzerinde cisimleşmesine gerek olmaksızın eser niteliğinde olduğu kabul edilmelidir. İkinci görüşe göre, eser sözleşmesinin temel özelliği iş görme sonucunun maddiliği veya maddi bir varlık üzerinde cisimleşmesi olmayıp, yüklenicinin objektif bir bütünlük taşıyan ve belirli bir emek göstererek oluşturduğu çalışma sonucunu borçlanmış olmasıdır¹⁶⁶. Maddi olmayan bir iş görme sonucunun sürekli olarak maddi bir varlıkta cisimleşmesi, belirli bir cismanilik kazanması gerektiğine ilişkin görüş kendi içerisinde tutarlı kabul edilemeyecektir¹⁶⁷. Nitekim ilk görüş benimsenseydi çelişkili bir şekilde, oyuncunun rolünü icra ederek kayıt cihazlarına kaydedilerek maddi bir varlık üzerinde cisimleşmesi halinde icra faaliyetinin eser sözleşmesi niteliğinde olduğu, oyuncunun icrasının kayıt cihazlarına kaydedilmediği hallerde eser sözleşmesi niteliğinde olmadığını kabul etmek gerekecekti¹⁶⁸. Bu sebeple, kanaatimizce de maddi bir varlık üzerinde cisimleşmesine gerek olmaksızın, maddi bir varlığı olmayan iş görme sonuçları da eser sözleşmesinin konusunu oluşturabilecektir.

Oyuncunun icrasının yönetmenin gözetiminde ve senaryoya uygun olarak yerine getirildiği dikkate alındığında, icranın maddi bir varlığı olmasa da bir sonuç taahhüdü ile yerine getirildiğinin kabulü gerekmektedir. Yine oyuncunun icrasının

¹⁶⁴ Tandoğan , **a.g.e.**, C. II, s. 21 vd.; Yavuz Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 535.

¹⁶⁵ Eren, **Özel Hükümler**, s. 591.

¹⁶⁶ Eren, **Özel Hükümler**, s. 591.

¹⁶⁷ Eren, **Özel Hükümler**, s. 591.

¹⁶⁸ Aynı yönde Eren, **Özel Hükümler**, s. 592. Yazar bu hususa örnek olarak, doktrinde maliyet hesabının yazılı şekilde yapıldığı takdirde eser sözleşmesinin, aksi halde vekâlet sözleşmesinin konusunu oluşturacağını ve yine havai fişek eğlencesinin videoya alınması halinde eser, aksi halde vekâlet sözleşmesine konu olacağını kabulünü anlamının mümkün olmadığını belirtmektedir.

her ne kadar maddi bir varlığı olmasa da kayıt cihazlarına kaydedildiği¹⁶⁹ hallerde maddi bir varlık üzerinde cisimleştiğini de söyleyebiliriz. Bu kapsamda maddi varlığı olmayan edim sonuçlarının da eser sözleşmesinin konusunu oluşturabileceğine ilişkin benimsediğimiz görüşe göre, oyuncu sözleşmesinin TBK m. 470 vd. maddeleri doğrultusunda eser sözleşmesinin niteliklerini taşıdığı kabul edilecektir¹⁷⁰.

Bununla birlikte icracı sanatçı olan oyuncu aynı zamanda bağlantılı hak sahibidir. Oyuncunun rolünü oynayarak yerine getirdiği icrası üzerinde yapımcının tasarruf edebilmesi için, FSEK hükümleri doğrultusunda oyuncunun bağlantılı hakkını devralması ya da hakkın kullanma yetkisine kavuşmuş olması gerekir. Bu halde oyuncu sözleşmesinin klasik bir eser sözleşmesi niteliğinde olduğu söylenemeyecektir. Zira hakkın devri ya da kullanma yetkisinin bırakılması da sözleşmenin bir unsuru niteliğindedir. Oysa klasik eser sözleşmesinde sadece meydana getirilen eserin karşılığında bedelin ödenmesi borcu vardır. Bu yönüyle değerlendirildiğinde, sözleşme kanunda düzenlenmeyen isimsiz bir sözleşmedir. Oyuncunun rolünü icra ederek meydana getirmesi TBK m. 470 vd. hükümlerine göre eser sözleşmesine ait bir unsur olduğu halde, icranın üzerindeki hakkın ya da kullanma yetkisinin devri FSEK m. 48 vd. hükümlerinde düzenleme bulan fikri ürünün üzerindeki mali hakların ya da kullanma yetkisinin devrine ilişkin sözleşmelerin bir unsurudur¹⁷¹. Bununla birlikte uygulamadaki haliyle yapımcı da bedel ödeme borcu altındadır.

Sözleşmenin esaslı noktaları değerlendirildiğinde, yapımcının oyuncuya ödeyeceği ücret karşısında oyuncunun hem üstlendiği rolü oynaması hem de edindiği bağlantılı hakkı yapımcıya devretmesi ya da hakkın kullanma yetkisini bırakması

¹⁶⁹ Bkz. ve karş. Gökyayla, **Eser Sözleşmesi**, s. 7: Yazar, maddi olmayan sonucun maddi bir cisme aksettirilmesine örnek olarak bir konserin ses ve görüntü bandına kaydedilmesini göstermiştir.

¹⁷⁰ Tunçomağ, **a.g.e.**, s. 954: Yazar maddi olmayan iş görme sonuçlarının da eser sözleşmesi niteliğinde kabul edilebileceği şeklinde görüş belirttikten sonra, sinema temsilini bu hususa örnek olarak göstermiştir.

¹⁷¹ Mali hakları ya da kullanma yetkisinin devri sözleşmeleri FSEK’de düzenlenmiş olduğundan, mali haklara ilişkin sözleşmeler isimsiz sözleşme olarak kabul edilmemelidir. Aynı yönde bkz: Gökyayla, **a.g.e.**, s.32; Mali hakların kullanılmasının devrine ilişkin sözleşmeleri açısından aynı yönde Tandoğan, **a.g.e.**, C.1/I, s. 63.

karşısında, oyuncu sözleşmesinin karma sözleşme olduğu kabul edilecektir¹⁷². Nitekim kanunda düzenlenen farklı sözleşmelere ait unsurlar kanunun öngörmediği biçimde birleşmişlerdir¹⁷³.

Oyuncu sözleşmesinin, karma sözleşmelerden kombine sözleşmelere yakın olduğu görülmektedir. Zira oyuncunun hem üstlendiği rolü icra ederek meydana getirmesi hem de bağlantılı haklarını yapımcıya devretmesi ya da hakkın kullanma yetkisini bırakmasına ilişkin edimleri değerlendirildiğinde, çeşitli sözleşmelere ait birden fazla ana edimin, oyuncu bünyesinde toplandığı görülmektedir. Yine oyuncunun sinema eserini olumsuz yönde etkilememek için özel hayatına dikkat etmek, sinema eserinin tanıtımı, reklamı, promosyonu ile ilgili gala, ve basın toplantılarına katılmak, yapımcının talep ettiği ya da onay verdiği magazin programlarına çıkmak ve gazete veya dergilere röportaj vermek¹⁷⁴, yapımcının öngördüğü doğrultuda film çekim planına uymak ve bildirilen mahal ve zamanda çekim için hazır bulunmak gibi sözleşmeden kaynaklanan başka borçları olsa da bu borçlar, sözleşmenin asli edimi olmadığından, sözleşmenin niteliğini değiştirmemektedir.

Oyuncunun bu edimleri karşılığında yapımcının ana edimi ise bedel ödeme borcu altına girmesidir. Oyuncunun birden fazla sözleşmeden doğan borcu yerine getirmesini üstlenmesine karşılık, yapımcının borcu bedel ödemek olduğuna göre, oyuncu sözleşmesinin kombine sözleşme olarak nitelendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Zira kombine sözleşmelerde, çeşitli sözleşmelere ait birden fazla ana

¹⁷² Gökyayla, **a.g.e.**, s. 86.

¹⁷³ Doktrinde bazı yazarlar mali haklara ilişkin sözleşmelerin kanunda düzenlenmeyen isimsiz bir sözleşme olduğu görüşündedirler.: Aydınçık, **a.g.e.**, s.71, Ayiter , **a.g.e.**, 211, Erel, **a.g.e.**, s. 263; Ömer Arbek, **Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s.80. Ancak bu halde dahi, Birinci Bölüm, 3.2.2.1. *Karma Sözleşmeler* başlığı altında belirttiğimiz üzere; karma sözleşmenin kanunda düzenlenmiş veya düzenlenmemiş sözleşme tiplerinin esaslı unsurlarının birleştirilmesi ile meydana geldiğine ilişkin benimsediğimiz görüş doğrultusunda; oyuncu sözleşmesi bu halde de karma sözleşme olarak kabul edilmelidir.

¹⁷⁴ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 86.

edim sözleşmenin bir tarafında toplanmış olup¹⁷⁵, diğer taraf genellikle bedel ödeme borcu altına girmiştir.

1.3.4. Oyuncu Sözleşmesine Uygulanacak Hükümler

Oyuncu sözleşmesi, oyuncunun icra faaliyeti açısından, konusu iş görme olan ve TBK hükümlerine göre eser meydana getirilmesini amaçlayan bir sözleşme niteliğindedir. Oyuncunun icrası TBK m. 470 hükümleri kapsamında bir eser niteliğinde kabul edildiği hâlde, FSEK hükümlerine göre eser vasfını haiz değildir. Buna karşılık, oyuncunun icrası üzerinde hakları korunarak, oyuncu FSEK hükümlerine göre bağlantılı hak sahibi sayılmaktadır. Her iki kanunda bu özel duruma uygulanacak bir hüküm bulunmadığından, oyuncu sözleşmesine uygulanacak hükümlerin belirlenmesi gerekmektedir.

Çalışmamız içerisinde belirtildiği gibi, oyuncu sözleşmesi niteliği itibarıyla karma bir sözleşmedir¹⁷⁶. Karma sözleşmeler için doktrinde ve Yargıtay kararlarında¹⁷⁷ benimsenen kıyas ve yaratma teorileri oyuncu sözleşmesi açısından da uygulama bulacaktır. Buna göre, eser sözleşmesine ilişkin TBK m. 470 vd. hükümleri ile FSEK’de hakkın devrine ve lisans verilmesine ilişkin hükümler oyuncu sözleşmesinin mahiyetine uygun düştüğü ölçüde kıyas yoluyla uygulanacaktır¹⁷⁸. İş görme borcu ile ilgili olarak ise TBK m.502/II gereği eser sözleşmesine ilişkin hükümler arasında ve FSEK’de uygulanacak hüküm bulunmadığı takdirde, vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler kıyasen uygulanabilecektir. Kanunda, uygulanacak bir

¹⁷⁵ Bkz. Birinci Bölüm, dn. 130’daki yazarlar.

¹⁷⁶ Bkz. Birinci Bölüm, 3.3 .*Oyuncu Sözleşmesinin Hukuki Niteliğinin Tespiti* başlığı altındaki açıklamalar.

¹⁷⁷ Bkz. Birinci Bölüm, dn. 133’de bahsedilen, **Yarg. HGK., 6.10.1982 T. , 1982/15-356 E., 1982/817 K.** Sayılı Yargıtay kararı .

¹⁷⁸ Aynı yönde **Yarg 11. HD. 14.02.2018 T., 2016/7043 E., 2018/1066 K.:** “... icracı sanatçı bu sözleşmeyle sadece sözleşmede üstlendiği işi (icrayı) yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda oluşacak sinema eseri üzerindeki bağlantılı haklarını da devretmektedir. Anılan nedenlerle bu tür sözleşmelerden doğan alacaklara TBK 470 vd. maddeleri ile nitelikleri elverdiği ölçüde, 5846 s. hükümlerinin ve özellikle 80. maddedeki hükümlerin birlikte uygulanması gerekir. ...” (Çevrimiçi) <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, 15.05.2018.

hüküm bulunmadığı takdirde ise öncelikle örf ve adet hukukuna bakılmalıdır¹⁷⁹. Örf ve adet hukukunda da uygulanacak bir kuralın bulunmaması hâlinde hâkimin hukuk yaratması gündeme gelecektir¹⁸⁰.

FSEK m.18/II hükmünün ise hizmet sözleşmesi dışındaki iş görme sözleşmelerine de uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır. Bu hükme göre, *“aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır.”* Hüküm bağımlı çalışma ilişkilerinde uygulama alanı bulmaktadır. İş görme sözleşmelerinden ise en açık hâliyle hizmet sözleşmesinde bağımlı çalışma unsuru bulunmakta olup, hükmün diğer iş görme sözleşmeleri olan vekâlet sözleşmesi, eser sözleşmesi ve çalışmamızın konusunu oluşturan oyuncu sözleşmesine uygulanıp uygulanmayacağının değerlendirilmesi gerekecektir. Erel¹⁸¹, e göre, bu hüküm hizmet sözleşmesiyle birlikte eser ve vekâlet sözleşmesinde de uygulama alanı bulabilecektir. Ateş¹⁸² hükmün, eser sözleşmesi kapsamında uygulanamayacağını; hizmet sözleşmesiyle çalışanlar, kamuda çalışanlar ve tüzel kişilerin organı olarak çalışan kişilerin iş görürken meydana getirdikleri eserler bakımından uygulanabileceğini ileri sürmektedir. Bozbel¹⁸³, FSEK m. 18/II’nin, eser sözleşmesi kapsamında meydana getirilen eser üzerindeki mali hakların kullanılması bakımından kıyasen uygulanmasının menfaatler dengesine uygun düşmediği kanaatindedir. Gökyayla¹⁸⁴ ise FSEK m.18/II’nin ilke olarak bağımlı çalışma ilişkilerine ve iş görme sözleşmelerinden hizmet sözleşmesine uygulanabileceği görüşündedir. Gökyayla

¹⁷⁹ Karma sözleşmeler açısından aynı yönde: Tandoğan, **a.g.e.**, C.1/I, s. 75; Eren, **Özel Hükümleri** s. 948.

¹⁸⁰ Karma sözleşmeler açısından aynı yönde: Tandoğan, **a.g.e.**, C.1/I, s. 75; Eren, **Özel Hükümleri**, s. 948; Oktay, **a.g.m.**, s. 277.

¹⁸¹ Erel, **a.g.e.**, s. 192.

¹⁸² Ateş, **Fikri Haklar**, s.56 vd.; Ateş, **Fikri Hukukta Eser Sahipliği**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s. 387.

¹⁸³ Bozbel, **a.g.e.**, s. 79

¹⁸⁴ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 36.

ayrıca bağımlı olarak çalışan eser sahipleri için düzenlenen bu maddenin bağımlı olarak çalışan icracı sanatçılar için de geçerli olacağı görüşündedir¹⁸⁵. Kanaatimizce oyuncu sözleşmesinde oyuncu ancak yapımcının üstleneceği birçok projede yer almak üzere, bir hizmet akdiyle yapımcıya bağımlı olarak çalışıyorsa ve sözleşmede bu hususta düzenlenen bir hüküm yoksa FSEK m. 18/II oyuncu sözleşmesinde de uygulanabilecektir. Bununla birlikte uygulamada çoğu kez sözleşmede, yapımcının bu hakları sınırsız olarak devralacağına dair düzenlemeler bulunmaktadır.

Çalışmamız içerisinde oyuncu sözleşmesi incelenirken, TBK m. 470 vd. hükümleri ile FSEK’de hakkın devrine ve lisans verilmesine ilişkin hükümlerin oyuncu sözleşmesine kıyas yoluyla uygulanacağı gözetilerek, özellikle sözleşme taraflarının sözleşmesel yükümlülükleri ve sözleşmenin sona ermesine ilişkin incelememiz genel itibariyle oyuncu sözleşmesinin mahiyetine uygun düşen hükümler doğrultusunda şekillenmiştir.

1.4. Oyuncu Sözleşmesinin Şekli

Oyuncu sözleşmenin hukuki niteliği dikkate alındığında, oyuncu sözleşmesine ilişkin anlaşmanın herhangi bir şekle tabi olup olmayacağının değerlendirilmesi gerekmektedir. TBK m. 12/II gereği Türk Borçlar Kanunu’nda hâkim olan şekil serbestisi ilkesine göre, kural olarak sözleşmelerin kurulması herhangi bir şekle bağlı değildir. Bununla birlikte kanunda bir sözleşmenin şekle bağlı olarak yapılacağı belirtilmişse, belirtilen şekle uyulmadan yapılan sözleşmeler kesin hükümsüz sayılmaktadır¹⁸⁶.

Sözleşmenin hukuki niteliği kısmında¹⁸⁷ açıklandığı gibi oyuncu sözleşmesi isimsiz sözleşmelerden karma sözleşme özellikleri göstermektedir. Oyuncu sözleşmesinin karma sözleşme kabul edilmesi, oyuncunun sözleşmedeki iş görme ediminin eser sözleşmesi özellikleri göstermesinin yanı sıra oyuncunun bağlantılı

¹⁸⁵ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 73; Aynı yönde Arkan, **a.g.e.**, s. 121.

¹⁸⁶ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, C. I, s. 154.

¹⁸⁷ Bkz. Birinci Bölüm, 3.3.4. *Görüşlerin Değerlendirilmesi* başlığı altındaki açıklamalar.

hakkın devrinin ya da kullanma yetkisinin bırakılmasına ilişkin yükümlülüğünün mali hakların devrine ilişkin sözleşmelerin unsurlarını taşıması sebebiyledir. TBK’da eser sözleşmesinin şekline dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte FSEK m. 80/2.VI’da bağlantılı hak sahiplerinin verdikleri izinlerin yazılı olması gerektiği ifade edilmektedir. İznin yazılı olması ispat değil, sıhhat şeklidir¹⁸⁸. Yine FSEK m. 52 gereğince; *mali haklara dair sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır*. Komşu Haklar Yönetmeliği m. 23 uyarınca FSEK m. 52’nin bağlantılı hak sahiplerine kıyasen uygulanması gerekeceğinden¹⁸⁹ izne ilişkin yazılı şekil şartı dışında, sözleşme konusu olan hakların da ayrı ayrı gösterilmesi gerekecektir¹⁹⁰. Sözleşme veya mali hakkın devri veya kullanma hakkının devrine yönelik işlem yazılı şekilde yapılmadığında veya konusu olan mali haklar tek tek gösterilmediğinde işlem kesin hükümsüz sayılacaktır¹⁹¹. Mali haklara ilişkin hukuki işlemlerin şekle tabi tutulmuş olması sebebiyle bağlantılı hakkın devrini ya da kullanma hakkının bırakılmasını hedefleyen oyuncu sözleşmesinin de şekle tabi olması gerekecektir¹⁹². Nitekim tarafların isimsiz sözleşme yapma özgürlüğü, kanunun emrettiği bir şekil kuralını ortadan kaldırmak amacıyla kullanılamaz¹⁹³. Buna göre oyuncu sözleşmesi kanunun aradığı şekil kuralına uygun olarak yazılı şekilde yapılmalı ve FSEK m. 80’de düzenlenerek

¹⁸⁸ Ernst E. Hirsch, **Hukuki Bakımdan Fikri Say**, C. II, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1943, s. 226; Erel, **a.g.e.**, s. 319; Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 1642; Ayiter, **a.g.e.**, s. 217; Arkan, **a.g.e.**, s.229, s.236; Gökyayla, **Telif Hakkı**, s. 223; Aydıncık, **a.g.e.**, s. 94; Arslanlı, **a.g.e.**, s. 177; Tüysüz, **a.g.e.**, s. 88.

¹⁸⁹ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 1661; Arkan, **a.g.e.**, s. 115 vd.

¹⁹⁰ Erel, **a.g.e.**, s. 319; Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 1640; Ayiter, **a.g.e.**, s. 217; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 294, Aydıncık, **a.g.e.**, s. 95; Arkan, **a.g.e.**, s.236; Gökyayla, **Telif Hakkı**, s. 222.

¹⁹¹ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 1642; Aydıncık, **a.g.e.**, s.102.

¹⁹² Konusu FSEK hükümlerine göre bir eserin meydana getirilmesi olan eser sözleşmelerinde sipariş verenin hakka ya da kullanma hakkına sahip olabilmesi için FSEK m. 52 hükmünün aradığı şekil kurallarına uyulması gerektiğine ilişkin bkz. ve karşı. Mustafa Ateş, “İstisna (Eser) Sözleşmesi Kapsamında Meydana Getirilen Eser Üzerinde Fikri Haklar”, **BATİDER**, Mart 2012, C. XXVIII, S. 1, s. 58; Eser niteliğinde bir filmin meydana getirilmesini amacıyla akdedilen film yapım sözleşmesinin FSEK m. 52 hükmünün aradığı şekil kurallarına göre akdedilmesi gerektiğine ilişkin bkz ve karşı.: Gökyayla, **a.g.e.**, s. 56.

¹⁹³ Oktay, **a.g.m.**, s. 270.

yapımcıya devredilecek ya da kullanma hakkı bırakılacak sözleşmenin konusu olan her bir hak sözleşme içerisinde ayrı ayrı gösterilmelidir¹⁹⁴.

Her ne kadar düşük bir ihtimal olsa da uygulamada oyuncu sözleşmesinin sözlü olarak yapılması ihtimaliyle de karşılaşılabilir. Bu halde tarafların edimlerini ifa edip etmediklerine bakmak gerecektir. Eğer tarafların anlaşmasının üzerinden uzun bir zaman geçtiyse ve en azından taraflardan biri sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getirmişse, ifa edilmiş sözleşme açısından sözleşmenin hükümsüzlüğünü ileri sürmek, MK. 2 gereğince dürüstlük kuralına aykırı kabul edilebilecektir.¹⁹⁵

Yine taraflar sözleşmeyi şekil kuralına uygun olarak yazılı şekilde yapmış olmalarına rağmen, devre ya da lisansa konu hakkı, sözleşme içerisinde açıkça belirtmemiş olabilirler. FSEK m. 52 gereği bu halde de sözleşme kesin hükümsüz sayılmalıdır. Zira taraflar bütün mali hakların devredileceğine ilişkin yazılı olarak anlaşmış olsa da hakların açıkça sayılmaması sebebiyle, kanunun aradığı şekil şartına uyulmamış kabul edilecektir¹⁹⁶. Ancak devredilen ya da lisans verilen hakların açık belirtilmemiş olması gerekçesiyle sözleşmenin hükümsüzlüğünü ileri sürmek de dürüstlük ilkesine aykırı olabilecektir. Dürüstlük ilkesine göre bir değerlendirme yapılacağı hallerde, devre veya lisansa konu olan hakların sözleşme hükümleri ve yorum kuralları dikkate alınarak değerlendirilmesi ve somut olayın özellikleri,

¹⁹⁴ Aynı görüşte Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 44; Bağlantılı hakların yapımcıya devri ya da kullanma hakkının devri sözleşmesine konu her bir hakkın ayrı ayrı gösterilmesine ilişkin aynı görüşte bkz. Arkan, **a.g.e.**, s. 116, 236; Bkz. ve Karş. Akkayan Yıldırım, **a.g.m.**, s. 21 vd., 30; Yazar, FSEK m.80/II'yi eser sahipleri birliği ile yapımcı arasında yapılacak sözleşme açısından inceleyerek, FSEK m.80/II hükmünün lafzından FSEK m. 52'ye istisna getirildiğinin anlaşıldığını ileri sürerek, esere bağlı olan mali hakların yapımcıya devri için, devre konu olan hakların tek tek sayılmış olması koşulunun aranmayacağı görüşündedir.

¹⁹⁵ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 156 vd.; Yapımı gerçekleştirilen dizilerin teslim edilerek, 29 bölüm yayımlandıktan sonra sözleşmenin şekle aykırılık nedeniyle geçersiz olduğunu ileri sürmenin dürüstlük kuralına aykırı sayılacağına ilişkin aynı yönde Yargıtay kararı için bkz.: **Yarg. 11 HD., 15.07.2005 T., 2004/10681 K., 2005/7713 K.** (Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 1671)

¹⁹⁶ Ayiter, **a.g.e.**, s. 217.

tarafların sözleşmeden bekledikleri menfaatler, benzer sözleşmelerde takip edilen amaç ve genel olarak da amaca bağlı devir ilkesi dikkate alınmalıdır¹⁹⁷.

1.5. Oyuncu Sözleşmesinin Benzer Bazı Sözleşmelerden Ayırdedilmesi

1.5.1. Mali Hakların Devrine ya da Hakların Kullanım Yetkisinin Devrine İlişkin Sözleşmelerden Ayırdedilmesi

Kanunlarımızda icracı sanatçının icrası üzerindeki bağlantılı haklarının ya da hakların kullanım yetkisinin devrine ilişkin sözleşme tipine yer verilmemiştir. Bununla birlikte, Komşu Haklar Yönetmeliği'nin 23. maddesi uyarınca icracı sanatçılar açısından da kıyasen uygulama alanı bulacak¹⁹⁸ FSEK m. 48 vd. hükümlerinde, mali hakların devrine ya da mali hakların kullanım yetkisinin devrine ilişkin düzenlemeler mevcut olup, taraflar sözleşme serbestisi çerçevesinde bu konuyu esas alan sözleşme yapabilmektedirler.

Mali hakların devri sözleşmesi, mali hakların sahibi veya mirasçıları tarafından söz konusu hakların süre, yer ve içerik itibarıyla sınırlı veya sınırsız ve karşılıklı veya karşılıksız olarak bir başkasına devredildiği sözleşmelerdir¹⁹⁹. Mali hakların kullanım yetkisinin devri sözleşmesi (lisans veya ruhsat sözleşmesi) ise mali haklar üzerinde sadece kullanım yetkisinin devredildiği sözleşmelerdir²⁰⁰. Bu sözleşmelerde haklar tamamıyla devralana geçmemekte, devralan sadece sözleşmedeki şartlara göre hakların kullanım yetkisine sahip olmaktadır²⁰¹.

Uygulamada münhasıran mali hakkın devrine ya da lisans verilmesine ilişkin sözleşmelere rastlandığı gibi oyuncu sözleşmesinde olduğu gibi başka bir sözleşme

¹⁹⁷ Gökyayla , **a.g.e.**, s. 57.

¹⁹⁸ Arkan, **a.g.e.**, s. 228.

¹⁹⁹ Tüysüz, **a.g.e.**, s. 69.

²⁰⁰ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 230; Erel, **a.g.e.**, s. 303 vd.

²⁰¹ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 230, 234.

içerisinde hakkın devri ya da lisans verilmesine ilişkin hükümlere de rastlamak mümkündür. Oyuncu sözleşmeleri açısından fark şu şekildedir: İcracı sanatçı olan oyuncunun mevcut icrası üzerindeki haklarını devretmesi ya da haklarına ilişkin lisans vermesi başka bir sözleşmenin konusu iken, oyuncunun yapımcı ile anlaşarak sinema eserinde kendisine verilen rolü icra edip, ayrıca icrası üzerindeki haklarını devretmesi ya da haklarına ilişkin lisans vermesi başka bir sözleşmenin konusudur. İlkinde münhasıran hakkın devri ya da lisans verilmesine ilişkin bir sözleşmeden bahsedilerek, FSEK m. 48 vd. hükümleri uygulama alanı bulacakken, ikincisi karma sözleşme niteliğini haiz oyuncu sözleşmesinin unsurlarını taşımakta olduğundan, FSEK m. 48 vd. hükümleri yanında TBK m. 470 vd. hükümleri kıyasen uygulanacaktır.

1.5.2. Eser Sözleşmesinden Ayırdedilmesi

Eser sözleşmesi, Türk Borçlar Kanunu'nun Özel Borç İlişkileri kısmında, TBK m.470 vd. maddelerinde düzenlemiştir. Pratik hayatta münhasır eser sözleşmesinin uygulamasına sıklıkla rastlandığı gibi eser sözleşmesi hükümleri, karma sözleşmelerde de oldukça yaygın olarak uygulama alanı bulmaktadır. Çalışma içerisinde bahsedildiği gibi²⁰² icracı sanatçı olan oyuncunun bir sinema filminde üstlendiği rolü icra etmesi sonucun taahhüt edildiği bir iş görme sözleşmesi olduğundan, oyuncunun icrası TBK açısından eser niteliğinde kabul edilmektedir.

Bununla birlikte oyuncunun, oyuncu sözleşmesindeki tek yükümlülüğü icrasını gerçekleştirmek olmadığından ve oyuncu aynı zamanda icrası üzerindeki haklarının devri ya da kullanım yetkisinin devri ile de yükümlü olduğundan, oyuncu sözleşmesi eser sözleşmesinden ayrılmaktadır.

²⁰² Bkz: Birinci Bölüm, 3.3. *Oyuncu Sözleşmesinin Hukuki Niteliğinin Tespiti* başlığı altındaki açıklamalar.

1.5.3. Hizmet Sözleşmesinden Ayırdedilmesi

Hizmet sözleşmesi de oyuncu sözleşmesi gibi bir iş görme sözleşmesidir. Hizmet sözleşmesini diğer iş görme sözleşmelerinden ayıran temel faktör ise bağımlılık unsurudur²⁰³. Hizmet sözleşmesinde işçi işverene bağımlı olarak borcunu yerine getirir. Uygulamada oyuncu genel olarak yapımcıdan bağımsız olarak faaliyet gösterir ve taraflar arasındaki anlaşma tek bir projeye yönelik olarak yapılmaktadır. Oyuncunun sözleşmesel taahhüdü, sürekli ve bağımlı bir iş ilişkisinden çok mevcut projeye ilişkin sonuç meydana getirmeye yöneliktir²⁰⁴.

²⁰³ Gökyayla, **a.g.e.**, s.64; Eren, **Özel Hükümler**, s. 535; Zevkliler/Gökyayla, **a.g.e.**, s. 431.

²⁰⁴ Yargıtay, sosyal güvenlik hukukuna ilişkin vermiş olduğu eski tarihli bir kararında aynı yönde oyuncunun bağımlı bir çalışan olmadığı görüşündedir. **Yarg. 10. HD., 01.07.1974 T., 1974/3612 E., 1974/4738 K.:** “... Davada uyumsuzluk, işverence çalıştırılan ve ölçümlemeye gidilmesi nedeni bulunan kimselerin sigortalı sayılıp sayılmayacakları noktasında toplanmaktadır. ... Çalışan, Borçlar kanununun 313 ncü maddesinin öngördüğü çerçevede içinde ve "zaman", ile "bağımlılık" unsurlarını gerçekleştirecek biçimde çalışmaktaysa aradaki çalışma ilişkisi hizmet akdine dayanıyor demektir. Bilindiği üzere zaman unsuru, çalışanın işgücünü, belirli ya da belirli olmayan bir süre içinde, işverenin buyruğunda bulundurmasını kapsar. Hiç kuşkusuz, çalışan, bu süre içinde, işveren veya vekilinin buyruğu ve denetimi altında (bağımlı olarak) edimini yerine getirecektir. Burada söz konusu olan bağımlılık ise, her an ve durumda çalışanı denetleme veya buyruğuna göre edimini yaptırma olanağını işverene tanıyan çalışanın edimi ile ilgili buyruklar dışında çalışma olanağı bulamayacağı nitelikte bir bağımlılıktır. Bununla birlikte sigortalı sayılabilmek için bunlardan ayrı olarak hizmet sözleşmesinin öngördüğü edimin işverene ait işlerin de görülmesi koşulunun da gerçekleşmiş bulunması gerekir. Bu suretle, özellikle bağımlı çalışma unsurunun işveren için kolayca uygulanma olanağı sağlanmıştır. Başka bir deyişle, sigortalı sayılabilmek için, hizmet sözleşmesindeki bağımlılığın üstünde, gerçekleştirilmesi mümkün gerçek bağımlı çalışma koşulu aranacaktır. Yok, eğer, çalışan, işgücünü, belirli, ya da belirli olmayan bir zaman için çalıştırmanın buyruğunda bulundurmakla yükümlü olmayarak, işverenin buyruğuna bağlı olmadan sözleşmedeki amaçları gerçekleştirecek biçimde edimini görüyorsa, sözleşmenin amacı bir eser meydana getirmekse, çalışma ilişkisi, Borçlar kanununun 355 nci maddesi gereği istisna akdine dayanıyor demektir. Davada, bir sinema filminin yapımında, artist, figüran, dublajcı, kameraman, teknik eleman, rejisör, prodüksiyon amiri gibi değişik edimleri gören çalışanlar söz konusudur. Çalışanlar, işverenin stüdyosunda veya uygun göreceği yerde, başka bir anlatımla, işverenin işlerinde edimlerini göreceklerdir. Bu durum, bir bağımlılık ortamı yaratma amacından çok, teknik ve doğal olanaklardan yararlanabilme gereğidir. İşverenin, belirli amacına varabilmesi için, işverence sanatçıya yapılacak müdahaleler, sanatçının bağımlı çalıştığı sonucunun çıkarılabileceği nitelikte görülmeyebilir. Örneğin, bir film sanatçısının bir kişiliği canlandırması söz konusu olduğunda, dekor ve kostüm yönüyle işyerindeki olanaklardan yararlanabilmek için işlerinde çalışması, işveren vekili olarak nitelenebilmek rejisörün genel direktifi ve denetimi altında edimini ifa etmesi, sigortalı sayılması için yeterli sayılamaz. Meydana getirilen filmin o sahnesini kendi sanat gücü ve yeteneği oranında gerçekleştireceği, bağımlı olmadan yaptığı iş oranının bağımlı işlere üstün bulunduğu cihetle, işverenle aralarındaki sözleşmenin hizmet akdi olduğu söylenemez. Eserin sanat yönü veya mesajı ile ilgili olmayan, başka bir anlatımla kendilerine bir sonuç bağlanmayan hizmetler ile işveren veya vekilinin direktifi altında sanat gücü kullanılmadan yapılan işlerin ise, istisna akdi olarak nitelenemeyeceği de açıktır. Mahkemece yukarıda belirtilen biçimde bir inceleme yapılmamış

Nitekim hizmet sözleşmesinde, devamlılık arz eden bir çalışma önemli iken, eser sözleşmesinde ise çalışmadan meydana gelen sonuç önemlidir²⁰⁵. Çalışmamız

çalışanların sadece artist, figüran ve dublaj sanatçıları olduğu yolunda dosyadaki belgelere aykırı bir kabulde bulunulmuş, çalışanlardan kimlerin hangi işi yaptığı araştırılmamış, olayda, çalıştırılan kimselerin tümünün çalışmalarının dayandığı sözleşme ilişkisini belirleyecek bilgiler toplanmamıştır. ...

Yine sanatçıların sigortalılığına ilişkin verilen başka bir kararda, mahkemelerin ağırlıklı olarak sanatçıların faaliyetlerini hizmet sözleşmesi değil eser sözleşmesine dayandırma eğiliminde olduğu belirtilmiştir. **Yarg. 10. HD., 27.06.2001 T., 2001/3653 E., 2001/5041 K.:** “... Maddenin lafzından gidilerek yorumlanması halinde, sanatçının zorunlu sigortalı sayılabilmesi için hizmet akdine göre çalışmış olması gerekmektedir. Zira sözü edilen 4. madde ile, Sosyal Sigortalar Kanununun 2. maddesine yollamada bulunulmuştur. 2. maddeye göre zorunlu Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalısı sayılabilmek için çalışmanın hizmet akdine dayanması gerekmektedir. Ek 10. madde, yürürlüğe konmamış olsa bile hizmet akdine göre çalışan sanatçılar zaten zorunlu Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalısı sayılacaklardı. O halde yasa koyucu, Ek 10. maddeyi, yasalaştırmakla abesle mi iştigal etmiştir? Oysa yasa koyucunun abesle iştigal etmeyeceği temel hukuk kurallarındandır. Hal böyle olunca, sanatçıların, ülkenin yüz akı oldukları düşünülmüş ve kendilerinin sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınmaları istenmiş, özellikle, ömürlerinin sonunda açlığa ve sefalete terk edilmelerinin önlenmesi amaçlanmıştır. Böyle olunca da Ek 10. maddenin, sanatçıların lehine getirilmiş bir hüküm olduğu kabul edilmelidir. Bu maddenin bir başka getirilme nedeni de mahkemelerin ağırlıklı olarak, sanatçıların çalışmalarının istisna akdine dayandırma eğilimine girmeleridir. Anılan maddenin yürürlüğe girmesinden önceki evrede yargı, ağırlıklı olarak sanatçıların, işlerini yaparken bağımsız olduklarını, iş sahibince kendilerine emir verilemeyeceğini, dolayısıyla çalışmalarının istisna akdine dayandığını düşünmekte idi. Aksine kararlar verilmiş ise de uygulamada bu konuda belirsizliklerin yaşandığı yasama belgelerine geçen sözlerden anlaşılmaktadır. İşte yasa koyucu, bu belirsizliklere açıklık getirmek amacıyla sanatçılar için ayrı bir yasal düzenlemeye gerek görmüştür. ..” (Çevrimiçi) www.sinerjimevzuat.com.tr, 22.04.2018. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun sanatçı borçlanması ile ilgili bir diğer kararında, güzel sanat kollarında çalışanların faaliyetlerinin hizmet sözleşmesi kapsamında değerlendirilemeyeceğinden bahsedilmiştir. **Yarg. HGK. 30.09.1988 T., 1988/21-619 E., 1998/644 K.:** “...Güzel Sanatlar dalında çalışan kişiler esasen, gerek uğraş alanları gerekse çalışma koşulları yönünden sözü edilen Sosyal Güvenlik Yasa kapsamına girmezler. Konuya 506 sayılı Yasa açısından yaklaştığımızda, bu yasa kapsamında bulunanların, yasanın 2. maddesinde gösterildiği biçimde, "zaman" ve "bağımlılık" unsurlarına göre bir veya daha fazla işlerinin emrinde ve onun işyerinde çalışanlar oldukları görülmektedir. Güzel sanat kollarına çalışanlar yönünden ise, sonra bu hukuksal çerçeveye içerisinde bakmak mümkün değildir. Hemen belirtmek gerekirse, denilebilir ki, sözü edilen güzel sanat kollarında uğraşanların çalışmaları, genelde doğuştan gelen yetenek ve beceriye bağlıdır. Çalışma alanı; konuları ve koşulları çok farklılık ve özellik gösterir. Bu nedenle belirtilen çalışmaların, bir hizmet akdine olduğu gibi bir sınırlamaya veya çerçeve içerisine alınması düşünülemez. Ortaya konulan çalışma türlerinde veya eserlerde; yaratıcılık ve farklılık egemendir. Bir müzisyen, ressam, heykeltıraş, yazar, düşünür veya güzel sanatların diğer dallarında uğraşanların çalışmalarında bu durum belirgin olarak ortaya çıkar, bu çalışmalarda, zaman unsuru söz konusu olmadığından ayrı belli bir veya birden fazla kişi emrine tahsis de her durumda söz konusu olamaz. Kimi durumlarda, yıllarca üzerinde çalışılan bir eserin değerlendirilmesi, kimi durumlarda ise, bir sanatçının bir güne değişik mekan ve zamanlarda çalışmasının nazara alınması zorunluluk arz eder. Demek ki bu tür çalışmalar, kendine özgü bir biçimde ortaya çıktığından hizmet akdi çerçevesinde değerlendirilmeye tabi olmayacaklarında kuşku ve duraksamaya yer olmadığı açıktır. ...” Aynı yönde bkz.: **Yarg. HGK. 30.09.1988 T., 1998/21-644 E., 1998/633 K.** (Çevrimiçi) www.sinerjimevzuat.com.tr; 22.04.2018.

²⁰⁵ Sinan Sami Akkurt, “Türk Özel Hukukunda İş Sözleşmesi İle Eser Sözleşmesinden Kaynaklanan Başlıca Yükümlülükler ve Anılan Sözleşmelerin Ayırt Edilmesi”, **DEÜHFD**, C. X, S. 2, 2011, s. 49.

içerisinde bahsettiğimiz gibi²⁰⁶ yönetmenin oyuncuya talimat vermesi ve oyuncunun yönetmenin talimatlarına uygun olarak icrasını yerine getirmesi de bağımlılık unsurunun bulunduğu şeklinde yorumlanamayacaktır. Yine oyuncunun yapımcının belirlediği çekim saatleri dâhilinde iş görmesi de bağımlı çalıştığına kanıt oluşturmayacaktır. Zira birçok kişinin dâhil olduğu yapım projelerinde, işlerin bir plan dâhilinde yürütülmesi kaçınılmazdır. Oyuncunun da taahhüt ettiği sonucu yerine getirilebilmesi için, yapımcının proje kapsamında birçok kriteri göz önüne alarak oluşturduğu plana uygun olarak iş görmesi gerekmektedir.

Hizmet sözleşmesinden farklı olarak, eser sözleşmesinde yüklenici hem bir eserin meydana getirilmesi şeklinde ortaya çıkan edim fiilinden hem de bu edimin sonucundan sorumludur²⁰⁷. Oyuncunun edim fiilini yerine getirmekle birlikte ayrıca senaryoya uygun olarak iş görmesinin sonucunu da taahhüt etmesi, eser sözleşmesi niteliği taşıyan oyuncu sözleşmesini bu yönüyle de hizmet sözleşmesinden ayırmaktadır. Nitekim oyuncu, yalnızca bir çalışma ilişkisi kurmayı değil bu çalışması sonucu fikri bir ürün meydana getirmeyi borçlanmaktadır.

Ancak anlaşma şartları doğrultusunda oyuncunun yapımcıya bağımlı olarak, yapımcının üstleneceği birçok projede yer almak üzere sürekli bir iş ilişkisi çerçevesinde faaliyet göstermesine de teorik olarak bir engel bulunmamaktadır. Bu hâlde ise FSEK m. 18/II düzenlemesi gündeme gelir. Zira oyuncu sözleşmesi ile hizmet sözleşmesi ayırdedilirken bu düzenleme önem kazanmaktadır. Hükme göre, *aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır*. Katıldığımız görüş doğrultusunda bağımlı olarak çalışan eser sahipleri için düzenlenen bu maddenin bağımlı olarak çalışan icracı sanatçılar için de geçerli kabul edileceğinden bahsetmiştik²⁰⁸.

²⁰⁶ Bkz.: Birinci Bölüm , 3.3.4. *Görüşlerin Değerlendirilmesi* başlığı altındaki açıklamalar.

²⁰⁷ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 480.

²⁰⁸ Bkz.: Birinci Bölüm , 3.4. *Oyuncu Sözleşmesine Uygulanacak Hükümler* başlığı altındaki açıklamalar.

Oyuncu, sürekli bir iş ilişkisi kapsamında yapımcıya bağımlı olarak, bir hizmet sözleşmesi kapsamında çalıştığında, yine icracı sanatçı sıfatını haiz olsa da FSEK m. 18/II maddede düzenlenen istisnai durumlardan biri yoksa icrası üzerindeki hakları kullanma yetkisi yapımcıya ait olacaktır. Kanunda, çalıştırının kullanabileceği haklara ilişkin bir ayırım yapılmadığından, doktrinde bir kısım yazar çalıştırının hem mali hem manevi hakları kullanabileceği görüşündedir²⁰⁹. Diğer bir kısım yazar ise çalıştırının yalnızca mali hakları kullanabileceğini savunmaktadır²¹⁰. Kanaatimizce manevi hakların niteliği göz önüne alındığında, çalıştırın sadece mali hakları kullanma yetkisine sahip olmalıdır.

Bununla birlikte oyuncunun tek yükümlülüğü iş görme edimini yerine getirmesi olmayıp, oyuncu ayrıca icrası üzerindeki bağlantılı haklarının devri ya da hakların kullanma yetkisinin devri ile de yükümlüdür. Oyuncu sözleşmesi bu yönüyle de hizmet sözleşmesinden ayrılmaktadır.

1.5.4. Vekâlet Sözleşmesinden Ayırdedilmesi

Vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin menfaatine uygun olarak bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı borçlandığı bir iş görme sözleşmesidir²¹¹. Vekâlet sözleşmesinde eser sözleşmesinden farklı olarak, vekil iş görme faaliyeti ile bir sonucu taahhüt etmemekte, yalnızca vekâlet veren yararına faaliyette bulunmayı üstlenmektedir²¹². Oyuncu sözleşmesinde, oyuncu yalnızca yapımcı yararına bir faaliyette bulunmayı değil sözleşmesel taahhüdü ile senaryoya uygun olarak rolünü en iyi şekilde oynayarak, sinema eserini icra etmeyi ve bu kapsamda fikri bir ürün meydana getirmeyi borçlanmaktadır²¹³. Oyuncunun sonuç taahhüt eden iş görme niteliğindeki faaliyeti bu yönüyle vekâlet sözleşmesinin unsuru sayılmamalıdır.

²⁰⁹ Karahan vd, **a.g.e.**, s.77; Ateş, **Eser Sahipliği**, s. 347 vd.; Gökyayla, **a.g.e.**, s. 68.

²¹⁰ Bozbel, **a.g.e.**, s 78 vd.

²¹¹ Eren, **Özel Hükümler**, s. 705; Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 596; Haluk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. II, 5. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 355.

²¹² Eren, **Özel Hükümler**, s. 719; Selimoğlu, **a.g.e.**, s. 24.

²¹³ Bkz.: Birinci Bölüm , 3.3.4. *Görüşlerin Değerlendirilmesi* başlığı altındaki açıklamalar.

Uygulamada oyuncu sözleşmesinde olduğu gibi maddi olmayan eserleri içeren sözleşmelerde vekâlet sözleşmesi ile eser sözleşmesinin arasındaki ayrımı belirlemenin oldukça zor olduğu kabul edilmektedir²¹⁴. Bu sözleşmeler arasındaki farkı belirlemede doktrinde öngörülen kıstaslardan biri sözleşmelerin sona erdirilme hâllerine ilişkindir²¹⁵. Nitekim TBK m. 502/II'e göre, "*Vekâlete ilişkin hükümler, niteliklerine uygun düştikleri ölçüde, bu Kanunda düzenlenmemiş olan işgörme sözleşmelerine de uygulanır.*" Hükme göre, maddi olmayan iş görme sözleşmeleri vekâlet sözleşmesi hükümlerine tabi tutulduğu takdirde TBK m. 512 doğrultusunda taraflardan her biri vekâlet sözleşmesi hükümleri doğrultusunda dilediği zaman sözleşmeden dönebilecektir²¹⁶. Buna göre maddi olmayan sonucu hedef tutan iş görme sözleşmelerinde, taraflara sebep göstermeksizin sözleşmeden her zaman cayabilme hakkı tanınmasının mı yoksa ancak belli sebeplerle ve tam tazminat ödeyerek sözleşmeyi daha zor şartlarla sona erdirebilmesinin mi iradelerine daha uygun olacağının değerlendirilip, buna göre sözleşmenin eser sözleşmesi veya vekâlet sözleşmesi olarak nitelendirilebileceği kabul edilmektedir²¹⁷. Örneğin, bu hususu yapımcı açısından incelediğimizde, yapımcının oldukça yüksek maliyetlerle projeye başladığı sinema eserlerinde, oyuncunun dilediği zaman herhangi bir sebep göstermeksizin sözleşmeden caymasının tarafların iradesine uygun olduğundan bahsedilemeyecektir. Oyuncu sözleşmesinin bu yönüyle de vekâlet sözleşmesinden ayrılarak, eser sözleşmesi niteliği taşıdığı söylenebilecektir.

Bununla birlikte hizmet sözleşmesi ve eser sözleşmesindeki ayrım da belirtildiği gibi oyuncunun tek yükümlülüğü iş görme edimini yerine getirmesi olmayıp, oyuncu ayrıca icrası üzerindeki bağlantılı haklarının devri ya da hakların

²¹⁴ Eren, **Özel Hükümler**, s. 600.

²¹⁵ Tunçomağ, **a.g.e.**, s. 953.

²¹⁶ Tunçomağ, **a.g.e.**, s. 953.

²¹⁷ Flavien de Torrenté, **La dernière révision du Code fédéral suisse des obligations et l'objet du contrat d'entreprise**, thèse Lausanne, 1926, s. 101-104; Mustafa Rijabe, **La distinction du mandat et du contrat d'entreprise en droit suisse**, thèse de Genève, 1958, s.92-102 (Tandoğan, **a.g.e.**, C. II, s.40 dn.114'ten naklen).

kullanma yetkisinin devri ile de yükümlüdür. Oyuncu sözleşmesi bu yönüyle de vekâlet sözleşmesinden ayrılmaktadır.

1.5.5. Film Yapım Sözleşmesinden Ayrıldedilmesi

Film yapım sözleşmesinde taraflar, yapımcı tarafından sinema eseri niteliğindeki fikri ürünün meydana getirilmesi ve meydana getirilen filmin sipariş verene teslimi konusunda anlaşma sağlamaktadırlar²¹⁸. Film yapım sözleşmesi ile yapımcı, sermayesi ve işletmesel gücü sayesinde eser sahipleri, icracı sanatçılar ve filmin yapımında emeği geçen birçok kişiyle anlaşarak, sinema filminin meydana getirilmesini sağlamaktadır. İş görme faaliyetinin konusu olan film yapım sözleşmesinde sonucun da taahhüt edildiği dikkate alındığında, film yapım sözleşmesinin TBK m. 470 vd. maddelerinde düzenlenen eser sözleşmesinin niteliklerini taşıdığı kabul edilecektir²¹⁹. Bununla birlikte sinema eseri üzerindeki mali hakların sipariş verene devri ya da kullanma yetkisinin devri de gerekeceğinden sözleşme karma sözleşme niteliğinde kabul edilmektedir²²⁰.

Sinema eserinin meydana getirilmesini konu alan film yapım sözleşmesinin hukuki niteliğinin oyuncu sözleşmesi ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Yine bu sözleşmenin oyuncu sözleşmesinde olduğu gibi filmin meydana getirilmesi amacıyla yapılmaları, mali hakları ya da haklar üzerindeki kullanım yetkisini amaçlamaları oyuncu sözleşmesi ile ilişkili olmaları sonucunu doğurmaktadır. Her iki sözleşmede yapımcı taraf olarak yer almaktadır. Ancak sözleşmenin karşı tarafı, konusu ve amacı birbirinden farklıdır.

Bununla birlikte meydana getirilen ürün, FSEK hükümlerine göre eser niteliğini haiz değilse sözleşmenin niteliği de değişerek, mali hakların devri ya da

²¹⁸ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 5.

²¹⁹ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 31.

²²⁰ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 32.

kullanma yetkisinin devri söz konusu olmayacağından, sözleşme kural olarak eser sözleşmesi sayılacaktır²²¹.

1.5.6. Sinema Eserinin Eser Sahipleri ile Yapılan Sözleşmelerden Ayırdedilmesi

Bir sinema eserinin özellikle de sinema filminin ya da dizi filmin meydana getirilmesi aşamasında birçok kişiyle çok sayıda sözleşme yapılmaktadır²²². Bu sözleşmelerden bir kısmını ise eser sahipleri ile yapılan sözleşmeler oluşturur. Bu sözleşmeler, filmin meydana gelmesi amacıyla yönetimi sağlamak üzere yönetmenle yapılan, senaryo ve diyalogların yazılması için senarist ve diyalog yazarı ile yapılan, film müziği için özgün müzik bestecisi ile yapılan ve canlandırma tekniğiyle ortaya çıkarılan sinema filmlerinde animatör ile yapılan sözleşmelerdir. Filmin meydana getirilmesi amacıyla eser sahipleri ile yapılan sözleşmeler de kanuni olarak düzenlenmediğinden isimsiz sözleşmeler arasında yer alır. Bu sözleşmelerin oyuncu sözleşmesinde olduğu gibi film yapımı amacıyla yapılması, mali hakları ya da haklar üzerindeki kullanım yetkisini amaçlamaları oyuncu sözleşmesi ile ilişkili olmaları sonucunu doğurmaktadır. Bu sebeple yönetmen, senarist ve diyalog yazarı, özgün müzik bestecisi ile oyuncu sözleşmesinin farklarını ortaya koyabilmek için her bir sözleşme ayrı ayrı incelenecektir.

1.5.6.1. Yönetmen ile Yapılan Sözleşmeden Ayırdedilmesi

*“Sinema filmini oluşturan tüm unsurları bir araya getirme ve bunları film hakkındaki bütünlüklü bakış açısıyla harmanlayarak filmi ortaya çıkarma işlemine film yönetimi, bu işi üstlenen kişiye de yönetmen adı verilmektedir.”*²²³

²²¹ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 33.

²²² Film yapımı aşamasında akdedilen çeşitli sözleşmeler için bkz. Manfred Rehbinder, Ronald Grossenbacher, **Schweizerisches Urhebervertragsrecht**, Bern, Stämpfli Verlag AG, 1979, s. 58 vd.

²²³ Tosun, **a.g.e.**, s. 19.

Türk Dil Kurumu'nda ise yönetmen, *“Tiyatro ve sinema oyunlarında oyuncuların rollerini dağıtıp oyunu düzenleyen, metin, yorum, dekor, müzik, vb öğeler arasında birlik sağlamaya çalışan kimse, rejisör”* olarak tanımlanmıştır. Yönetmen, diğer bir ifadeyle senaryo yazarının ortaya koyduğu olay örgüsü ve diyalog yazarının oluşturduğu diyalogları yaratıcılığını kullanıp hususiyetini katarak, sinema teknikleri aracılığıyla yansıtan kişidir²²⁴. Bu kapsamda yönetmen, sinema eserinin meydana gelmesinde senaryo yazarı, icracı sanatçılar ve teknik ekip arasındaki işbirliği ile birlikte; müzik, senaryo ve dekor arasındaki uyumu da tesis ederek, yazılı bir metnin icra edilip, gösterime hazır hâle gelmesini sağlamaktadır²²⁵.

Yönetmen ile yapılan sözleşmede karşı taraf yapımcıdır. Yönetmen, serbest meslek erbabı gibi borcunu ifa ettiği için işini özenle yapma borcuyla yükümlü olup, yönetmenle yapılan sözleşmenin vekâlet ağırlıklı bir sözleşme olduğu söylenebilecektir²²⁶. Oysa oyuncu sözleşmesinde oyuncu, sonuç taahhüdünde bulunmakta olup, bu yönüyle oyuncu sözleşmesi TBK anlamında eser sözleşmesinin unsurlarını barındırmaktadır. Yine yönetmen, FSEK m. 8 hükmü gereği eser sahibi sayıldığından, sözleşme fikir ve sanat eserleri hukukuna ilişkin unsurları da bünyesinde barındırmaktadır. Bu doğrultuda sözleşmenin karma sözleşme olduğu söylenebilecektir²²⁷. Yönetmen ile yapılan sözleşmenin hukuki niteliği her ne kadar oyuncu sözleşmesi ile benzerlik gösterse de sözleşmenin konusu, amacı, tarafları birbirinden farklıdır.

1.5.6.2. Senaryo ve Diyalog Hazırlanmasına İlişkin Sözleşmeden Ayırdedilmesi

“Senaryo, bir filmin neyi konu aldığını, filmde varsa karakterlerin kimler olduğunu, bunlar içerisinde -eğer varsa- geçen diyalogları içeren bir anlamda

²²⁴ Akkayan Yıldırım, **a.g.m.**, s. 23.

²²⁵ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 82.

²²⁶ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 83.

²²⁷ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 83

*çekilecek olan filmin iskeletini oluşturan yapıdır ve filmin çıkış noktalarından biridir.”*²²⁸ Senaryo yazarı, sinema eserinin senaryosunu yazan kişi iken diyalog yazarı da sinema eserinin kahramanları arasında geçen diyalogları kaleme alan kişidir²²⁹. Senaryo, başka eserler işlenmeksizin yazarı tarafından özgün şekilde de oluşturulabilir. Bununla birlikte yapımcı genellikle, öncelikli olarak yazılı eserin sahibi veya hakkı devrettiği kişiyle eserin filme uyarlanması konusunda anlaşma sağlamaktadır. Yapımcı özellikle işleme hakkına sahip olmasının ardından daha sonra bu eserin senaryo hâline getirilmesi için senarist veya diyalog yazarıyla sözleşme yapmaktadır. Senarist ve diyalog yazarıyla yapılan bu sözleşme neticesinde ortaya işleme bir eser çıkar²³⁰. Uygulamada yapımcı, eserin işlenerek senaryo ve diyalogların yazılması için yazılı eserin sahibi veya üçüncü bir kişiyle anlaşabilmektedir.

Senaristlerle yapılan sözleşmenin konusu, filmin sahnelerinin yazıya dökülmesi ve oyuncunun sözlerinin yazılmasıdır. Senarist de oyuncu gibi TBK anlamında eser meydana getirme borcu altına girdiğinden sözleşmede TBK m. 470 vd. maddeleri uygulama alanı bulacaktır. Ancak senarist, icracı sanatçı olan oyuncudan farklı olarak uygulamada hemen hemen her zaman FSEK anlamında da bir eser meydana getirmekte ve sinema eserinin eser sahibi kabul edilmektedir. Senarist, sözleşme gereği eser meydana getirmekle yükümlü olduğu gibi bununla birlikte bu eser üzerindeki mali hakları yapımcıya devretme ya da lisans verme yükümlülüğünü de taşımaktadır. Sözleşme TBK m. 470 vd. maddelerinde düzenlenen eser sözleşmesi ve fikir ve sanat eserleri hukukuna ilişkin unsurları da bünyesinde barındırdığından senarist ve diyalog yazarıyla yapılan sözleşmeler de karma sözleşme niteliğinde kabul edilmelidir²³¹. Senarist veya diyalog yazarıyla yapılan sözleşmenin hukuki niteliği her ne kadar oyuncu sözleşmesi ile benzerlik

²²⁸ Tosun, **a.g.e.**, s. 17 vd.

²²⁹ Akkayan Yıldırım, **a.g.m.**, s.23.

²³⁰ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 80

²³¹ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 81.

gösterse de senarist veya diyalog yazarı, oyuncudan farklı olarak FSEK anlamında da bir eser meydana getirmektedir. Bununla birlikte sözleşmenin konusu, amacı, tarafları da birbirinden farklıdır.

1.5.6.3. Özgün Müzik Bestecisi ile Yapılan Sözleşmeden Ayırdedilmesi

Özgün müzik bestecisi, sinema eserinin vurgusunu arttıran müziği, yaratıcı emeği ile meydana getiren kişidir²³². Müzik bestecisinin meydana getirdiği film müziği, bir bakıma çekim görüntülerini tamamladığı gibi senaryodaki anlatımı da güçlendirmektedir²³³. Yapımcı, film müziğinin oluşturulması amacıyla müzik bestecisi ile sözleşme yapar. Özgün müzik bestecisi ile yapılan sözleşmenin konusu, film için bir müzik eserinin meydana getirilerek, söz konusu beste üzerindeki hakların bedeli karşılığında yapımcıya devri ya da lisans verilmesidir²³⁴.

Müzik eserinin meydana getirilmesinde besteci bir edim sonucunu taahhüt etmekte olduğundan, sözleşme eser sözleşmesi niteliği taşıyarak²³⁵, sözleşmede TBK m. 470 vd. hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Müzik bestecisi bununla birlikte beste üzerindeki mali hakları yapımcıya devretmek ya da hakların kullanma yetkisini devretmekle de yükümlüdür. Bir sonuç taahhüdünün olması ve meydana getirilen eser üzerindeki mali hakların devri ya da kullanma yetkisinin devri söz konusu olduğundan, sözleşme karma sözleşme niteliğini haiz olmaktadır. Müzik bestecisi ile yapılan sözleşmenin hukuki niteliği de her ne kadar oyuncu sözleşmesi ile benzerlik gösterse de müzik bestecisi, oyuncudan farklı olarak FSEK anlamında da bir eser meydana getirmektedir. Bununla birlikte sözleşmenin konusu, amacı, tarafları da birbirinden farklıdır.

²³² Akkayan Yıldırım **a.g.m.**, s. 23.

²³³ Akın Beşiroğlu, **Fikir Hukuku Dersleri**, 4. Bası, İstanbul, Arkan Yayıncılık, 2006, s. 133.

²³⁴ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 86.

²³⁵ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 87.

Eğer müzik bestecisiyle, var olan bir bestesinin film müziği yapılmasına ilişkin bir anlaşma yapılıyorsa, bu hâlde sadece mali hakkın devri ya da hakların kullanma yetkisinin devri söz konusu olacağından sözleşmenin niteliği de deęişecektir²³⁶.

²³⁶ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 87

İKİNCİ BÖLÜM

OYUNCU SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN BORÇLARI

2.1. Oyuncunun Borçları

2.1.1. Oyuncunun Sinema Eserini İcra Etmesine İlişkin Borçları

2.1.1.1. Oyuncunun Sinema Eserinde Kendisine Verilen Rolü İcra Etmesi

Çalışmamız içerisinde birçok kez bahsettiğimiz üzere, oyuncu sözleşmesinde oyuncunun iş görme edimi eser sözleşmesi niteliğinde olup, eser sözleşmesi hükümleri oyuncu sözleşmesinde kıyasen uygulama alanı bulacaktır. Klasik bir eser sözleşmesinde, yüklenici ısmarlanan eseri sözleşmedeki koşullara uygun olarak meydana getirerek, iş sahibine teslim etme borcu altındadır¹. Bu sebeple, yüklenici hem bir eserin meydana getirilmesi şeklinde ortaya çıkan edim fiilinden hem de bu edimin sonucundan sorumlu tutulmaktadır².

Doktrinde hâkim olan görüşe göre, oyuncu sözleşmesinde olduğu gibi maddi bir varlığı olmayan iş görme sonuçları da eser kavramı altında değerlendirilmektedir³. Maddi varlığı olmayan eserler bakımından meydana getirme kavramını, fiziken mevcut olmayan bir şeyin dış âleme yansıtılması şeklinde anlamak gerekir⁴. Bu kapsamda oyuncunun rolünü icra etmesi, maddi varlığı olmayan bir edimin meydana getirilmesi niteliğindedir. Oyuncu, sinema eserinde kendisine verilen rolü, sinema eserinin sahiplerinin izni ile üçüncü kişiler için özgün

¹ Bkz: İhsan Erdoğan, “İstisna Sözleşmesi ve Bazı İş Görme Sözleşmeleri ile Karşılaştırılması”, **SÜFHD**, Ocak-Haziran 1990, S.1, s. 137: Yazar, yüklenicinin teslim borcunun eserin maddi bir nitelik taşıdığı hallerde söz konusu olacağını belirtmektedir.

² Gökyayla, **Eser Sözleşmesi**, s. 9.

³ Bkz. Birinci Bölüm, dn. 162’deki yazarlar.

⁴ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 466.

bir şekilde icra ederek, sözleşmesel borcunun meydana getirme unsurunu icracı sanatçı sıfatıyla yerine getirmiş olmaktadır⁵. Oyuncunun meydana getirme borcunu yerine getirdikten sonra teslimi ne şekilde ifa edeceğinin ise değerlendirilmesi gerekecektir. Oyuncu sözleşmesinde olduğu gibi bağımsız maddi bir varlığı olmayan eserlerde fiili bir teslimden söz etmek güçtür⁶. Doktrinde maddi varlığı olmayan bir eserin meydana getirilmesine ilişkin sözleşmelerde, eserin ısmarlayan tarafından görülecek şekilde bitirilmiş ve tasarrufa hazır duruma getirilmiş olması hâlinde⁷ veya eserin üzerine cisimlendiği maddi şeyin verilmesiyle birlikte eserin teslim edilmiş sayılacağı kabul edilmektedir⁸. Oyuncu sözleşmesi nazarında değerlendirdiğimizde, oyuncunun icrasının yönetmen ve yapımcı gözetiminde tamamlanarak bitirilmesi veya çoğu hâlde oyuncunun icrasının kayıt cihazlarına kaydedilmesi⁹ ve bu kaydın yapımcının zilyetliğine geçmesiyle meydana getirme borcu tamamlanmış sayılmalıdır.

Eser sözleşmesinde, yüklenicinin işe geç başlaması veya sözleşmeye aykırı olarak işi geciktirmesi hâlinde yüklenicinin eseri meydana getirirken düştüğü temerrüt sebebiyle uygulama alanı bulacak özel bir hüküm bulunmaktadır¹⁰. TBK m. 473/I'e göre, yüklenici işe zamanında başlamazsa veya sözleşmeye aykırı olarak işi geciktirirse ya da iş sahibine yüklenemeyecek bir sebep yüzünden bütün tahminlere göre işi kararlaştırılan zamanda bitiremeyeceği anlaşılırsa iş sahibi teslim için belirlenen günü beklemek zorunda olmaksızın sözleşmeden dönebilecektir¹¹. Söz

⁵ İracı sanatçı sayılma şartları konusundaki açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, 2.1.Oyuncunun Sinema Eserini İcra Etmesi başlığı altındaki açıklamalar.

⁶ Bkz. ve karşı. Gökyayla, **Eser Sözleşmesi**, s. 196: Yazar konser verilmesi gibi faaliyetlerde, fiili teslimden söz edilmenin zor olduğunu belirtmektedir.

⁷ Tunçomağ, **a.g.e.**, s. 1013.

⁸ Tandoğan, **a.g.e.**, C. II, s. 125; Gökyayla, **Eser Sözleşmesi**, s. 195.

⁹ Bkz. ve karşı. Gökyayla, **Eser Sözleşmesi**, s. 7: maddi olmayan sonucun teslimine örnek olarak bir konserin ses ve görüntü bandına kaydedilmesi gösterilmiştir.

¹⁰ Eren, **Özel Hükümler**, s. 629.

¹¹ Yapımcının bu halde sözleşmeden dönmesine ilişkin şartların değerlendirilmesi için bkz.: Üçüncü Bölüm, 3.8. TBK m. 473/I'E Göre Oyuncunun İşe Zamanında Başlamaması Veya İşin Vadeye Yetiştirmeyeceğinin Anlaşılması Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi başlığı altındaki açıklamalar.

konusu hüküm, oyuncu sözleşmesinde, oyuncunun çekim planına uygun davranmadığı ve icrasının faaliyeti esnasında temerrüde düştüğü hâllerde de uygulama alanı bulabilecektir. Yapımcı, oyuncunun icrasının faaliyeti esnasında temerrüde düşmesi hâlinde bu hükme dayanarak, yüklenicinin kusurlu olması hâlinde uğramış olduğu menfi zararı; hükümde bahsedilmede de sözleşmeden dönme yerine aynen ifa ile birlikte gecikme tazminatı veya bundan vazgeçtiğini derhâl bildirmek suretiyle müspet zararının tazminini isteyebilecektir¹².

Yine m. 473/II'e göre, yüklenicinin kusuru nedeniyle eseri ayıplı veya sözleşmeye aykırı bir şekilde meydana getireceğinin açıkça görülmesi hâlinde, iş sahibinin ayıbın ve aykırılığın giderilmesini isteme aksi hâlde işin devamını üçüncü bir kişiyle yürütme hakkı bulunmaktadır. Hükümde her ne kadar bahsedilmese de yüklenicinin özen ve sadakat yükümlülüklerine aykırı davranması durumunda da bu hüküm uygulanabilecektir¹³. Oyuncunun icra faaliyetini yerine getirirken, sözleşmesel taahhüdüne aykırı olarak meydana getirdiğinin tespit edildiği hâllerde veya oyuncunun özen ve sadakat yükümlülüklerine aykırı davrandığı hâllerde bu hüküm oyuncu sözleşmesinde de uygulama alanı bulabilecektir. Örneğin oyuncunun icrasının sözleşmesel taahhüdünün gereğinin aksine, senaryoya ve diyaloglara aykırı olarak yerine getirildiği görülüyorsa bu hüküm uygulanabilecektir. Buna göre yapımcı veya yapımcı adına yönetmen oyuncudan bu aykırılığın giderilmesini talep edip, talebine rağmen aykırılık giderilmezse o rol için üçüncü bir kişiyle anlaşabilecektir. Her ne kadar sinema filmlerinde, belirli bir karakteri icra eden oyuncunun değiştirilmesine rastlanmasa da dizi filmlerde bir karakterin çeşitli zamanlarda farklı sebeplerle (oyuncu sözleşmesinin sona ermesi, yapımcı ile oyuncunun anlaşamaması vs.) farklı oyuncular tarafından icra edildiğine rastlamak mümkündür.

¹² TBK m. 473/I'in sonuçları açısından aynı yönde, Eren, **Özel Hükümler**, s. 632.

¹³ Eren, **Özel Hükümler**, s. 631; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 543 vd.

2.1.1.2. Oyuncunun Sadakat ve Özen Borcu

TBK m. 471/I-II' ye göre, “Yüklenici, üstlendiği edimleri iş sahibinin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle ifa etmek zorundadır. Yüklenicinin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alandaki işleri üstlenen basiretli bir yüklenicinin göstermesi gereken meslekî ve teknik kurallara uygun davranışı esas alınır.” Hüküm oyuncu sözleşmesinde de uygulama alanı bulacaktır. Doktrinde, özen borcunun sadakat borcunun bir sonucu olduğu ifade edilmektedir¹⁴. Bu kapsamda sadakat borcu ile özen borcunun birbirleri ile bağlantılı olduğu, özen borcunun, sadakat borcunun somutlaşmış hâli olduğu söylenebilecektir¹⁵.

İş görme sözleşmelerinde ele alınan sadakat borcu, muhatabın yararına olan şeyleri yapmayı, zarar verici eylem ve işlemlerden ise kaçınmayı ifade eder¹⁶. Kanunda sadakat borcunun edimlerin ifası sırasında söz konusu olduğu düzenlenmiş olsa da sadakat borcunun sözleşme öncesi ve sözleşme sonrası da var olduğu kabul edilmektedir¹⁷. Sadakat borcu, yüklenicinin eseri sözleşmeye göre tamamlama, iş sahibinin çıkarlarını gözetme ve sözleşme ile elde ettiği pozisyonu kendi çıkarına kullanmama gibi yükümlülükleri içerir¹⁸. Vekâlet sözleşmesinde olduğu gibi eser sözleşmesinde de yüklenicinin sadakat borcu kapsamında sır saklama yükümlülüğünün bulunduğu kabul edilmelidir¹⁹. Sözleşmeye konu olan eser, kararlaştırılan nitelik ve zamanda teslim edilerek ifa gerçekleşmiş olsa bile, yüklenicinin sadakat borcuna aykırılığı sebebiyle tazminat talep edilebilecektir²⁰.

¹⁴ Yusuf Büyükay, **Eser Sözleşmesi**, 3. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019, s.145; Tandoğan, **a.g.e.**, II, s.49; Gökyayla, **Eser Sözleşmesi**, s. 169.

¹⁵ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 497.

¹⁶ Tandoğan, **a.g.e.**, C. II, s. 49; Selimoğlu, **a.g.e.**, s. 103; Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 496.

¹⁷ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 496

¹⁸ Büyükay, **a.g.e.**, s. 145 vd.

¹⁹ Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 542.

²⁰ Tandoğan, **a.g.e.**, C. II, s. 50 vd.; Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 496.

Yine ifadan önce eser tamamlanmadan yüklenici sadakat borcuna aykırı davranırsa, iş sahibi, TBK m. 484, TBK m. 473/II ve TBK m. 125'e dayanarak sözleşmeyi sona erdirebilir²¹. Oyuncu da sözleşme gereği yapımcıya karşı sadakat borcu ile yükümlü olup, yapımcının yararına davranmak, yapımcıya zarar verecek eylem ve işlemlerden kaçınmak zorundadır. Oyuncunun sinema eseri ile ilgili alenileşmemiş içeriği üçüncü kişilere açıklamaması, sinema eserine zarar verecek veya sinema eseri üzerindeki hak sahiplerinin ve yapımcının itibarını ve saygınlığını zedeleyecek mahiyette davranışlarda ve açıklamalarda bulunmaması, yayınlanmayan dizi filmin bölümleri ile bilgi paylaşımı yapmaması gibi davranışlar oyuncunun sadakat borcunun örnekleri olarak gösterilebilir.

Yine eser sözleşmesinde, yüklenici ile iş sahibi arasındaki güven ilişkisinin bir sonucu olan özen borcuna göre, yüklenici sözleşmeden doğan borçlarını yerine getirirken, iş sahibinin haklı menfaatlerini korumakla yükümlüdür²². TBK m. 471/II'ye göre özen yükümlülüğünde, basiretli bir yüklenicinin göstermesi gereken meslekî ve teknik kurallara uygun davranış esas alınır. Kanun metninde bahsedilmese de sanat kurallarının da mesleki ve teknik kurallar içerisinde yer aldığı kabul edilmektedir²³. Yüklenicinin özen borcunun belirlenebilmesi için dürüstlük kuralı, meslek ve tekniğin bilinen kuralları yanında sözleşme hükümleri de önemli rol oynamakta olup, özen yükümlülüğünün kapsamının belirlenmesinde öncelikle sözleşme hükümlerine bakılmalıdır²⁴. Yüklenici sözleşmenin yürürlüğünün her safhasında ve tüm borçlarını yerine getirirken özenli davranmakla yükümlüdür²⁵. Yüklenicinin mesleki bilgi ve tecrübesinin o iş için yeterli olup olmadığını ve eserin meydana getirilmesine engel olabilecek ön şartları, hukuki ve fiili engellerinin olup olmadığını değerlendirmesi²⁶ eserin meydana getirilmesinden önceki safhadaki özen

²¹ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 496; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 542.

²² Eren, **Özel Hükümler**, s. 624.

²³ Büyükay, **a.g.e.**, s. 150.

²⁴ Büyükay, **a.g.e.**, s. 148; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 543.

²⁵ Gökyayla, **Eser Sözleşmesi**, s. 170.

²⁶ Tandoğan, **a.g.e.**, C. II, s. 56.

borcunun gereğidir²⁷. Yine yüklenici eseri meydana getirirken de iş sahibinin kişisel değerlerine zarar vermemek, vücut bütünlüğü ile malvarlığı değerlerini tehlikeye sokacak hareketlerden kaçınmakla yükümlüdür²⁸. Özen borcunun, ayıptan sorumluluk sonucu doğurmayan, ancak işin niteliği itibarıyla yerine getirilmesi gereken bir borç olduğu kabul edilmektedir²⁹.

Oyuncu da rolünü özen yükümlülüğü kapsamında sözleşme hükümlerine ve senaryoya uygun olarak ve yönetmenin talimatları doğrultusunda kendisinden talep edilen şekilde, profesyonelce ve yeteneği doğrultusunda, tecrübeli bir oyuncudan beklenecek düzeyde icra etmekle yükümlüdür. Oyuncu aynı zamanda özen yükümlülüğünün gereği olarak sinema eserinin çekimlerinde yer aldığı müddetçe özenli davranışını sürdürmeli, çekimler devam ettiği müddetçe yapımcı ve senarist tarafından kendisinden talep edilen veya rolünün gerektirdiği her türlü şartı sağlamaya devam etmelidir.

Oyuncunun özen yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda TBK m. 112 vd. hükümleri kapsamında yapımcının tazminat talebi doğabilecektir³⁰. Oyuncu bu hâlde sorumluluktan kurtulmak için her türlü özeni gereği gibi gösterdiğini ve kendisine bir kusur isnat edilemeyeceğini ispatlamalıdır³¹.

Bahsedildiği gibi³² oyuncu sözleşmesine kıyasen uygulanacak olan TBK m.473/II hükmü, oyuncunun sadakat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması neticesinde de uygulama alanı bulabilecektir.

²⁷ Gökyayla, **Eser Sözleşmesi**, s. 173 vd.

²⁸ Gökyayla, **Eser Sözleşmesi**, s. 176; Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 500.

²⁹ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 497.

³⁰ Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 543; Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 504; Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 383.

³¹ Gökyayla, **Eser Sözleşmesi**, s. 181 vd.

³² Bkz. İkinci Bölüm, 2.1.1.1. *Oyuncunun Sinema Eserinde Kendisine Verilen Rolü İcra Etmesi* başlığı altındaki açıklamalar.

2.1.1.3. Oyuncunun Kendisine Verilen İşi Bizzat Yapma Borcu

TBK m. 83'e göre kural olarak borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir. Bununla birlikte, TBK m. 471/III gereği, eser sözleşmesinde yüklenici, kişisel özellikleri sözleşme açısından önem taşıdığı takdirde, meydana getirilecek eseri kendisi yapmak veya kendi yönetimi altında yaptırmakla yükümlüdür³³. Nitekim iş sahibi, yüklenicinin kişiliği, yetenek ve becerileri doğrultusunda onunla anlaşma sağlamaktadır. Hükme göre kural, yüklenicinin eseri imal ve teslim borcunu bizzat yerine getirmesi olup, borcun bizzat yüklenici tarafından yerine getirilmesinde alacaklının menfaati bulunmadığı takdirde ise eser, üçüncü kişiler aracılığıyla yerine getirilebilecektir³⁴.

Sanat eserlerinde ve yüklenicinin bireysel yeteneklerinin eserin yapılması için önemli olduğu diğer eserlerin meydana getirilmesinde, eser özgün yapısı ve değeri eseri yerine getirenin kişiliğine bağlı olduğu için yüklenici yerine başkasının konulması beklenemez³⁵. Bu hüküm oyuncu sözleşmesinin niteliğine uygun olup, oyuncu sözleşmesinde de uygulama alanı bulacaktır.

Oyuncu sözleşmesinin niteliği göz önüne alındığında, oyuncunun da pek tabii borcunu bizzat kendisi tarafından yerine getirmekle yükümlü olduğu söylenebilecektir. Nitekim yapımcı bu sözleşmeyi akdederken, oyuncunun şahsını nazara almaktadır. Bununla birlikte bu hüküm emredici nitelikte olmayıp, taraflar anlaşma yoluyla aksini kararlaştırılabilecektir³⁶. Her ne kadar oyuncu kendisine verilen işi bizzat yapma borcu altında olsa da yapımcıyla anlaşması doğrultusunda, özellikle tehlike arz edecek bazı sahnelerin icrasının, oyuncu yerine dublörü tarafından yerine getirilmesi kararlaştırılabilecektir.

³³ Eren, **Özel Hükümler**, s. 608; Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 506.

³⁴ Büyükay, **a.g.e.**, s. 82 vd.

³⁵ Tandoğan, **a.g.e.**, C. II, s.71; Büyükay, **a.g.e.**, s. 83; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 545.

³⁶ Eren, **Özel Hükümler**, s. 609.

2.1.1.4. Ayıptan Doğan Sorumluluğa İlişkin Borcun Değerlendirilmesi

Eser sözleşmesinde yüklenici, iş sahibine ayıpsız, yani sözleşmede açıkça kararlaştırılan, kullanım amacına uygun ve dürüstlük kuralına göre bulunması gereken nitelikleri haiz bir eser teslim etmekle yükümlüdür³⁷. Her ne kadar, maddi niteliği bulunmayan iş görme sonuçlarının eser sözleşmesi hükümlerine tabi olduğu kabul edilse de³⁸ TBK m. 474-478 arasında düzenlenen ayıba ilişkin hükümlerin, daha çok maddi niteliği bulunan eserlere yönelik hazırlandığını söylemek mümkündür³⁹. Hem bu yönüyle hem de oyuncu sözleşmesinin karma bir sözleşme olması ve kendi bünyesinde barındırdığı özellikleri sebebiyle ayıp hükümlerinin oyuncu sözleşmesinin niteliğine uygun düşmediği kanaatindeyiz.

Oyuncu sözleşmesinde, hizmet sözleşmesindeki gibi bir bağımlılık unsuru bulunmamakla birlikte⁴⁰, yapımcı ile olan anlaşması doğrultusunda yönetmen, sinema sektörünün gereği olarak, film yönetimi kapsamında, oyuncunun rolünü senaryoya ve sinema sanatına uygun olarak yerine getirmesi için çekim süresince talimat vermektedir⁴¹. Bu husus değerlendirildiğinde, oyuncu sözleşmesinde, yapımcının, oyuncunun tamamlanan icrasına yönelik ayıp hükümlerini kullanabileceği bir durumla karşılaşılması oldukça güçtür. Zira oyuncu, icrası tamamlanana kadar, her aşamada yönetmenin sanatsal gözetimi altında icrasını yerine getirmektedir.

³⁷ Eren, **Özel Hükümler**, s. 634; Büyükay, **a.g.e.**, s. 99.

³⁸ Bkz. Birinci Bölüm, 3.3.4. *Görüşlerin Değerlendirilmesi* başlığı altındaki açıklamalar.

³⁹ Aynı yönde Gökyayla, **a.g.e.**, s. 118. Maddi niteliği olmayan iş görme sonuçlarına ayıp hükümlerinin uygulanmayacak olmasının bu iş görme sonuçlarının eser sözleşmesi niteliğini etkilemeyeceğine ilişkin bkz.: Birinci Bölüm, 3.3.4. *Görüşlerin Değerlendirilmesi* başlığı altındaki açıklamalar.

⁴⁰ Bkz.: Birinci Bölüm, dn. 204'deki **Yarg. 10. HD., 01.07.1974 T., 1974/3612 E., 1974/4738 K.** sayılı karar.

⁴¹ Bu hususta ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Birinci Bölüm, 3.3.4. *Görüşlerin Değerlendirilmesi* başlığı altındaki açıklamalar.

Bununla birlikte oyuncu sözleşmesinde, icranın tamamlanmasından sonra ayıp hükümlerinin uygulanmasını gerektirebilecek bir durumla karşılaşılma ihtimalinin güç olmasının diğer bir sebebi de TBK m. 473/II düzenlemesidir⁴². Hükme göre, “*Meydana getirilmesi sırasında, eserin yüklenicinin kusuru yüzünden ayıplı veya sözleşmeye aykırı olarak meydana getirileceği açıkça görülüyorsa, işsahibi bunu önlemek üzere vereceği veya verileceği uygun bir süre içinde yükleniciye, ayıbın veya aykırılığın giderilmesi; aksi takdirde hasar ve masrafları kendisine ait olmak üzere, onarımın veya işe devamın bir üçüncü kişiye verileceği konusunda ihtarla bulunabilir.*” Görüldüğü üzere, bu hüküm doğrultusunda, eserde belirli niteliklerin bulunmaması sebebiyle eserin ayıplı olarak tamamlanacağı açıkça belli ise, iş sahibinin, eser henüz teslim edilmeden yükleniciye müdahale etme imkânı bulunmaktadır⁴³. Yönetmenin sanatsal gözetimi altında icrasını gerçekleştiren oyuncunun, rolünü gereği gibi yerine getirmediği her hâlde, sanatsal açıdan derhal uyarılacağı açıktır. Söz konusu hüküm ise bu uyarıya ve uyarının sonuçlarına ilişkin kanuni bir zemin oluşturmaktadır. Oyuncu sözleşmesini söz konusu hüküm nazarında değerlendirdiğimizde de oyuncunun icrasının gereği gibi yerine getirilip getirilmediğinin değerlendirilmesi için, icranın tamamlanmasının şart olmayacağı kanaatindeyiz. Zira yönetmenin sanatsal gözetimi altında gerçekleşen icra, aslında her aşamasında zaten bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.

2.1.2. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundan Doğan Mali Haklarının Devri ya da Hakların Kullanma Yetkisinin Devri

2.1.2.1. Mali Haklar

2.1.2.1.1. Genel Olarak

Eser sahibi tarafından bir eser meydana getirildiğinde, bu eserin kamuya sunulması her zaman eser sahibinin kendisi tarafından yerine getirilmez. Eserin

⁴² Hükümün değerlendirilmesi için bkz.: Birinci Bölüm, 1.1.1.Oyuncunun Rolünü İcra Etmesi başlığı altındaki açıklamalar.

⁴³ Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 385.

kamuya sunulması çoğu kez eserin yayınlanması, tanıtılması, oynanması veya çalınması suretiyle eser sahibi dışındaki kişiler tarafından yerine getirilmektedir. Eser sahibinin haklarına zarar vermeden ve eser sahibinin izni ile bir eseri özgün biçimde icra eden, bir icrayı ilk defa tespit eden veya yayınlayan ya da bir filmin yapımcılığını üstlenen bu kişilerin sahip olduğu hakların da koruma altına alınması gerekmektedir⁴⁴. Zira bir eser sayılmayan ancak yoğun bir emek sonucu meydana gelen fikri ürün de korunmaya muhtaçtır⁴⁵. Türk Hukuku'nda eser niteliğinde olmasa bile bir eseri yorumlayarak o eserin maddi bir vücuda bürünmesi konusunda emek gösteren kimselere de eser sahibinin hak ve yetkilerine benzer bazı hak ve yetkiler tanınmıştır⁴⁶. FSEK'de "Eser Sahibinin Haklarıyla Bağlantılı Haklar" başlığı altında "Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar" ve "Filmlerin ilk Tespitini Gerçekleştiren Film Yapımcısının Hakları" olarak ikili ayırım yapılmıştır. Bağlantılı hak sahipleri, eser sahiplerinin meydana getirdiği fikir ürününü başka bir şekilde yansıtarak, sanatkârane bir performans ile icra etmektedirler⁴⁷. Bu kapsamda icracı sanatçının icrası ile eser arasında bağlantı kurulmuş ve icracı sanatçının komşu haklara sahip olduğu düzenlenmiştir. Bağlantılı haklar, komşu hakları da içeren üst bir kavramdır⁴⁸. İracı sanatçı sıfatını haiz oyuncunun da rolünü icra ederek, eser niteliğindeki sinema eserinin kitlelere ulaşmasına aracılık etmesi neticesinde oyuncu, sinema eseri ile bağlantılı hak sahibi konumuna gelmektedir. FSEK m. 80, icracı sanatçının icrası üzerinde izin verme ya da yasaklama konusundan münhasıran hak sahibi olduğunu belirterek, icrası üzerinde mutlak hak sahibi olduğunu kabul etmiştir⁴⁹. İracı sanatçının icrası üzerindeki hakkı mutlak bir hak olduğu için mali hakları yanında diğer bağlantılı hak sahiplerinden farklı olarak manevi hakları da

⁴⁴ Ahmet Bülter, "Eser Sahibinin Haklarıyla Bağlantılı Haklar", **TBB Dergisi**, S. 59, s. 91

⁴⁵ Ayiter, **a.g.e.**, s. 72; Arslanlı, **a.g.e.**, s. 50.

⁴⁶ Erel, **a.g.e.**, s. 206; Ateş, **a.g.e.**, s. 199.

⁴⁷ Öztan, **a.g.e.**, s. 706.

⁴⁸ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 214; Öztan, **a.g.e.**, s. 705; Şahin, **a.g.e.**, s. 73.

⁴⁹ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 274.

bulunmaktadır⁵⁰. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu da icracı sanatçısının icrası üzerindeki hakları, mali ve manevi haklar olarak ayırmış ve bunları sınırlayıcı biçimde düzenlemiştir. Yorum yoluyla yeni bir bağlantılı hak kategorisi belirlenmesi imkânsızdır⁵¹. Bununla birlikte fikri hakların mali ve manevi hak olarak ayrımı yapay bir ayırım olup, bu haklar çoğu zaman birbirine bağlı olarak kullanıldığı gibi bu haklardan birine yapılan tecavüz diğer hakkı da etkilemektedir⁵². Yine FSEK m. 80/2. IV’de, bağlantılı hak sahiplerinin, bağlantılı hakkın hukuki himayesi kapsamında tıpkı eser sahipleri gibi tecavüzün ref’i, tecavüzün men’i ve tazminat davası açma haklarının olduğu belirtilmiştir.

Manevi haklar, icracının şahsi ve manevi ilişkisini koruma gayesine hizmet eden haklardır⁵³. İracı sanatçının bu hakları hukukumuzda FSEK m. 80/1.A-(1) ve Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliğinin 6. ve 10. maddesinde düzenlenmiş olup, icracı sanatçının icralarının sahibi olarak tanıtılmalarını talep etme hakkı, icralarının kendi itibarlarını zedeleyecek şekilde değiştirilmesini yasaklama hakkı ve icradan doğan hakların sanatçı kişiliğine zarar verecek şekilde kullanılmasını yasaklama hakkı olarak sayılmaktadır. Manevi haklar devre ve intikale konu olmayacağından⁵⁴, oyuncu sözleşmesinde de, oyuncunun yapımcıya bu hakları devri söz konusu değildir. Ancak gerektiği hallerde bu hakların kullanma hakkı devredilebilecektir.

Mali haklar ise icracı sanatçının, icrasından ekonomik olarak yarar sağlamasına hizmet eden icrayı tespit etme, çoğaltma, yayma, temsil ve umuma iletim haklarıdır. Manevi hakların aksine mali hakların, icracı sanatçının malvarlığından tamamen çıkacak tasarruf işlemleri ile devri mümkün olmaktadır. Manevi haklar da olduğu gibi mali hakların da yalnızca kullanma hakkının devri

⁵⁰ Güneş, **a.g.e.**, s. 159.

⁵¹ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s.2392; Öztan, **a.g.e.**, s. 715.

⁵² Erel, **a.g.e.**, s. 135.

⁵³ Arkan, **a.g.e.**, s. 64; Ayiter, **a.g.e.**, s. 113.

⁵⁴ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 164; Arbek, **a.g.e.**, s. 129.

yapılabilmektedir. Bununla birlikte FSEK’de icracı sanatçının haklarına bazı sınırlamalar getirilmiştir. FSEK m. 80/VIII, 1-4’e göre, “*Fikir ve sanat eserlerinin kamu düzeni, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma veya haber amacıyla ve kazanç amacı güdülmezsizin icra edilmesi ve kamuya arzı; Fikir ve sanat eserleri ile radyo-televizyon programlarının yayınlanma ve kâr amacı güdülmezsizin şahsen kullanmaya mahsus çoğaltılması; Radyo-televizyon kuruluşlarının kendi olanaklarıyla kendi yayınları için yaptıkları kısa süreli geçici tespitler; Bu Kanunun 30 uncu, 32 nci, 34 üncü, 35 inci, 43 üncü, 46 ncı ve 47 nci maddelerinde belirtilen hallerde*” icracı sanatçının izninin alınmasına gerek bulunmamaktadır.

Yapımcının filme ilişkin ilk tespiti gerçekleştirerek yapımcı sıfatını kazanabilmesi ve filminden ekonomik olarak fayda sağlayabilmesi için eser sahipleri ve diğer icracı sanatçılarla birlikte oyuncunun da mali haklarını yapımcıya devretmesi ya kullanma hakkını bırakması gerekmektedir. Bu haklar, FSEK m. 80/1A-(2), m. 80/1.A-(3), m. 80/1A-(4) ve Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliğinin 7. maddesinde düzenlenmiştir. FSEK düzenlemesi şöyledir:

FSEK m.80/1A-2: “*Bir eseri, sahibinin izniyle özgün bir biçimde yorumlayan icracı sanatçı, bu icranın tespit edilmesine, bu tespitin çoğaltılmasına, satılmasına, dağıtılmasına, kiralanmasına ve ödünç verilmesine, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletimine ve yeniden iletimine ve temsiline izin verme veya yasaklama hususunda münhasıran hak sahibidir.*”

FSEK m.80/1.A-(3): “*İracı sanatçı, yurt içinde henüz satışa çıkmamış veya başka yollarla dağıtılmamış tespit edilmiş icralarının, aslı veya çoğaltılmış nüshalarının satış yoluyla veya diğer yollarla dağıtılması hususunda izin verme veya yasaklama hakkına sahiptir.*”

FSEK m.80/1.A-(4): “*İracı sanatçı, tespit edilmiş icrasının veya çoğaltılmış nüshalarının telli veya telsiz araçlarla satışı veya diğer biçimlerde umuma dağıtımına veya sunulmasına ve gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda icrasına ulaşılmasını sağlamak suretiyle umuma iletimine izin vermek veya yasaklamak hakkına sahiptir. Umuma iletim yoluyla, icraların dağıtım ve sunulması icracı sanatçının yayma hakkını ihlal etmez.*”

Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği’nin ilgili maddesi ise şu şekildedir:

“Madde 7- Aşağıdaki durumlarda icracı sanatçının;

- a) Daha önce tespit edilmemiş icralarının tespiti,
- b) Ticari amaçla çoğaltılmış icralarının kopyalarının kiraya verilebilmesi,
- c) İlk tespiti izinsiz yapılan icraların çoğaltılması,

- d) Çoğaltma izni verdiği tespitin amaç dışında çoğaltılması,
e) Ticari amaçla kamuya sunulan bir tespitten yapılmayan veya bir radyo ve televizyon yayını icraların, radyo ve televizyon kuruluşları tarafından yayınlanması için yazılı izni gereklidir.”

Belirtildiği üzere bu hükümlerde sayılan haklarda sınırlı sayı (numerus clausus) ilkesi geçerli olup, icracı sanatçıların icraları üzerinde bu hükümlerde bahsedilen şekiller dışında yararlanmaları mümkün değildir⁵⁵. Dolayısıyla icracı sanatçının, icrasından ekonomik bir menfaat elde edebilmesi, kanunun ona tanıdığı haklarla sınırlı olacak ve bir hakkın devri ya da kullanma yetkisinin devri diğer hakları etkilemeyecektir⁵⁶.

Görüldüğü üzere, hükümde düzenlenen hakların büyük bir kısmı kanun koyucu tarafından tanımlanmamış, sadece adları sayılmıştır. Bu haklardan yalnızca yayın ve kiralama hakları Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği m. 4’te tanımlanmıştır. Diğer mali hakların içeriğinin belirlenmesinde mahiyetine uygun düştüğü ölçüde FSEK m. 22-25 arasında düzenlenen, eser sahibinin aynı adı taşıyan haklarına ilişkin hükümlerden yararlanılabilecektir⁵⁷. Bu tanımlardan hareketle icracı sanatçı olan oyuncunun sözleşme ile devredilen veya kullanma hakkı devredilen haklarının kapsamı değerlendirilerek, oyuncu sözleşmesindeki yükümlülükler belirlenecektir. Nitekim belirtildiği üzere yapımcının bu sıfatı kazanarak, sinema filminden ekonomik olarak kazanç sağlayabilmesi için diğer hak sahipleri ile birlikte oyuncunun da film üzerindeki mali haklarını devralmalı ya da hakların kullanma yetkisini kazanmalıdır.

FSEK m. 48’e göre taraflar eser üzerindeki mali hakları ilişkin sözleşmelerini yer, süre ve içerik itibarıyla sınırlı olarak ya da sınırsız bir şekilde yapabilmektedirler. Komşu Haklar Yönetmeliği m. 23’de yapılan atıf gereği FSEK m. 48 hükmü bağlantılı hak sahibi olan icracı sanatçılar açısından da uygulama alanı

⁵⁵ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 277; Arkan, **a.g.e.**, s. 73; Öztan, **a.g.e.**, s. 722 ; Güneş, **a.g.m.**, s. 178.

⁵⁶ Yavuz, Alıca, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2409.

⁵⁷ Arkan, **a.g.e.**, s. 74; Yavuz, Alıca, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, 2409; Ateş, **a.g.e.**, s. 216.

bulacaktır⁵⁸. Bununla birlikte uygulamada genellikle sinema eseri sahipleri ve icracı sanatçılarla yapılan sözleşmelerde, sinema eseri üzerindeki mali hakların yer, süre ve içerik bakımından herhangi bir sınırlama olmaksızın yapımcıya devredildiği görülmektedir. Bu sayede sinema eseri üzerindeki tüm hakların sahibi olan yapımcı, hukuki açıdan risk almayarak, sinema eseri üzerindeki haklara dair tasarrufları tek başına yapmaktadır⁵⁹.

2.1.2.2. Mali Hakların Çeşitleri

2.1.2.2.1 Tespit Hakkı

FSEK m. 1/B-e’de tespit, “seslerin veya ses temsillerinin veya ses ve görüntülerin anlaşılabilir, çoğaltılabilir veya iletilebilir şekilde bir araca kaydedilmesi işlemi” olarak tanımlanmıştır. Tespit, icracı sanatçı açısından icrasının herhangi bir araç üstüne kaydedilerek, ilk nüshasının çıkarılması olarak ifade edilebilecektir⁶⁰. İcracı sanatçının tespit hakkı münhasıran kendisine ait bir haktır⁶¹. Tespit ettirme canlı icra anında yapılabileceği gibi, tespit için hazırlanmış bir mekânda, seyircisiz ve dinleyicisiz olarak, sadece teknik kişiler nazarında cansız icra olarak da yapılabilir⁶². Tespit hakkı aslında eser sahibinin çoğaltma hakkının özel bir şekli olup, kanunun icracı sanatçılar için düzenlemiş olduğu bir kavramdır⁶³. Tespit hakkını devralan, icradan gerçekleştiği andaki gibi tamamıyla yararlanma hakkına sahip olacak ve bir anlamda icranın tekrar canlanmasına sağlayacaktır⁶⁴.

⁵⁸ Arkan, **a.g.e.**, s. 228.

⁵⁹ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 102.

⁶⁰ Arkan, **a.g.e.**, s. 76; Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2411.

⁶¹ Arkan, **a.g.e.**, s.76; Tekinalp, **a.g.e.**, s. 277 vd.; Cem Baygın, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na Göre Eser Sahibinin Hakları ile Bağlantılı Haklar”, **AÜEHFD**, 2001, C. 5, s. 302; Eylem Apaydın, “Fikir Haklarına Komşu Haklar”, **FMR**, C. I, s. 90.

⁶² Tekinalp, **a.g.e.**, s. 278; Arkan, **a.g.e.**, s. 78 vd.; Öztan, **a.g.e.**, s. 722.

⁶³ Öztan, **a.g.e.**, s. 722; Tekinalp, **a.g.e.**, s. 277.

⁶⁴ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, 2411.

İcracı sanatçı teknolojideki gelişmeler nazarında icrasının plaklar, müzik kasetleri, CD'ler, videokasetler, CD ROM'lar veya DVD'ler aracılığıyla veya bilgisayar ortamında kaydedilerek, saklanabilmesine olanak sağlayabilmektedir. Tespit, icranın bu araçlara ilk kaydını ifade eder. Ancak tespit hakkının verilmesi, icracı sanatçının diğer mali haklarını etkilemeyeceğinden, ayrıca anlaşma sağlanmadıkça bu kayıtlar çoğaltılamayacaktır. Bu yüzden icranın tespitini gerçekleştiren kişinin, çoğaltma için ayrıca izin alması gerekir. Bununla birlikte icranın tespit edilmesi ayrıca eserin çoğaltılması sonucunu da doğuracağından, icranın hukuka uygun olarak tespit edilebilmesi için ayrıca eser sahibinin de iznini almak gerekecektir⁶⁵.

Oyuncu sözleşmesi ile oyuncu bu hakkını yapımcıya devrederek ya da hakkının kullanma yetkisini devrederek, yapımcının, icrasını kayıt cihazları aracılığıyla saklayabilmesine olanak sağlamaktadır. Yapımcı, oyuncu ile birlikte diğer hak sahiplerinden tespit için izin aldıktan sonra tespitin gerçekleşmesi üzerine, hukuken yapımcı sıfatını kazanarak, kendiliğinden kanunda sayılan mali hakların sahibi olmaktadır.

2.1.2.2.2. Çoğaltma Hakkı

FSEK m. 80/1.A-(2)'de düzenlenen çoğaltma hakkı ile icracı sanatçıya tespit edilmiş icralarının doğrudan ya da dolaylı olarak çoğaltılabilmesi için izin verme veya yasaklama yetkisi verilmiştir. Buna göre icracı sanatçı, ilk tespit gerçekleştikten sonra, icradan aslı ile aynı şekilde yararlanma olanağı sağlayacak şekilde ikinci bir nüshanın elde edilmesi için izin verme ve yasaklama hakkına sahip olacaktır. FSEK m. 22'de eser sahibi için tanımlanan çoğaltma hakkından hareketle icracı sanatçının çoğaltma hakkını, hangi usulle yapıldığı önemli olmaksızın⁶⁶, bir icranın tespitinin ses ve/veya görüntü nakil ve tekrarını sağlayan bir araca kaydedilerek, bir veya daha

⁶⁵ Yavuz, Alıca, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, 2413

⁶⁶ Arkan, **a.g.e.**, s. 79; Tekinalp, **a.g.e.**, s. 278, Ayiter, **a.g.e.**, s. 128.

fazla sayıda kopyasının alınması⁶⁷ şeklinde tanımlayabiliriz. İcranın tespit edilerek çoğaltılması aynı zamanda icrası gerçekleşen eserin çoğaltılmasını da gerektirdiğinden, çoğaltma hakkını hukuka uygun bir şekilde kullanmak için eser sahibinin de izninin alınması gerekmektedir⁶⁸.

Bir eserden menfaat sağlamanın en önemli yollarından biri, tespit edilen icranın çoğaltılarak satılması ve ekonomik kazanç elde edilmesidir⁶⁹. Çoğaltma hakkı fikri hukuk açısından o kadar önemlidir ki Yarsuvat, modern fikri hukukun temelini, basılmış bir eserin başkası tarafından yeniden basılması yasağının oluşturduğunu söyler⁷⁰. Nitekim korunan değerler göz önünde alındığında çoğaltma hakkına sahip olan oyuncunun icrası üzerindeki hakkının da aynı şekilde önemli olduğu söylenecektir.

Oyuncu ile birlikte diğer hak sahiplerinden çoğaltma hakkının devrini alan yapımcı da oyuncunun icra ettiği filmin çoğaltma hakkına kavuşarak, sözleşmeden beklediği ekonomik menfaati elde etmenin önemli bir şartını yerine getirmiş olmaktadır.

2.1.2.2.3. Yayma Hakkı

Yayma hakkı, tespit edilmiş bir icranın asıl veya çoğaltılmış maddi nüshalarını kiralamak, satmak, ödünç vermek veya diğer bir yolla dağıtmak şeklinde tanımlanabilecektir⁷¹.

İcracı sanatçının sahip olduğu yayma hakkı, eserin tespitinin gerçekleştiği materyalin veya çoğaltılan nüshalarının bir bedel karşılığı satılarak ticaret mevkiine konulması; bağış, trampa gibi işlemler vasıtasıyla dağıtılarak tedavüle konulması;

⁶⁷ Arkan, **a.g.e.**, s. 79.

⁶⁸ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2414.

⁶⁹ Arkan, **a.g.e.**, s. 80.

⁷⁰ Duygun Yarsuvat, **Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları**, 2. Bası, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1984, s. 133.

⁷¹ Arkan, **a.g.e.**, s. 85; Tekinalp, **a.g.e.**, s. 278.

belli bir ücret karşılığında kiralanması; ücretsiz olarak kamuya ödünç verilmesi şeklinde meydana çıkmaktadır⁷².

Bir eserin yayımı çoğu kez çoğaltma hakkından sonra gelmektedir. Tekinalp⁷³ ise, çoğaltma hakkının devrinin çoğu zaman yayma hakkının devri anlamı da taşıyacağını kabul etmektedir. Yazara göre, sahibi tarafından çoğaltma hakkı verildiyse, yayma hakkının verilmediğinin kabulü ancak tarafların bunu açıkça kararlaştırması ya da hâlin bunu desteklemesi durumunda mümkün olmalıdır⁷⁴. Ancak kanaatimizce her bir mali hak diğerinden bağımsız olduğundan, icracı sanatçı icranın tespitine ve çoğaltılmasına izin vermiş olsa bile yayma hakkı için ayrıca kendisinden izin alınması gerekmektedir⁷⁵.

Yine FSEK m. 80/1.A-(3)'e göre icracı sanatçı, yurt içinde henüz satışa çıkmamış veya başka yollarla dağıtılmamış tespit edilmiş icralarının, aslı veya çoğaltılmış nüshalarının satış yoluyla veya diğer yollarla dağıtılması hususunda izin verme veya yasaklama hakkına sahiptir. Hükme göre, icracı sanatçı tespit ve çoğaltma hakkına yönelik izin vermiş olsa da icrasının yurt içinde ilk kez satışa çıkması hususunda münhasıran hak sahibi olacaktır. İracı sanatçı satış ve dağıtımına bir defa izin verdiğinde, eserin ilk satımı ile birlikte icracı sanatçının icrasının tespitinin aslı ve çoğaltılmış nüshaları üzerindeki inhisari nitelikteki yayma hakkı yurt içinde tükenmiş olacaktır⁷⁶. İracı sanatçıya ait kiralama ve kamuya ödünç verme yetkileri ise tükenen yetkiler olmayıp, icranın tespiti icracı sanatçının izniyle yayılmış olsa bile kiralama ve kamuya verme yetkisi icracı sanatçıda kalmaktadır⁷⁷.

⁷² Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2416.

⁷³ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 187.

⁷⁴ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 187.

⁷⁵ Aynı görüşte, Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2416; Arkan, **a.g.e.**, s.88; Şahin, **a.g.e.**, s. 114; Özlem Koçoğlu, **Bağlantılı Hak Sahiplerinin Korunması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2015, s. 44.

⁷⁶ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2418; Arkan, **a.g.e.**, s. 90 vd.

⁷⁷ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 416.

İcranın tespitinin veya çoğaltılmış nüshalarının yayılması aynı zamanda icra edilen eserin de maddi bir cisme bürünerek yayılması sonucunu doğuracağından, yayma hakkının hukuka uygun bir şekilde kullanılabilmesi için ayrıca eser sahibinin, ilk tespiti yapan yapımcının, icra canlı yayından tespit edilmiş ise veya bir yapımın yayınından çoğaltılmış ise yayın kuruluşunun da iznini almak gerekir⁷⁸.

Oyuncu sözleşmesinde oyuncu ile birlikte diğer hak sahiplerinden yayma hakkının devrini alan yapımcı, film üzerindeki yayma hakkını kullanarak, icra edilen filmin maddi nüshalarını kiralama, satma, ödünç verme veya başka bir yolla dağıtma hakkına kavuşacak, başka bir ifadeyle filmi piyasaya sürebilecektir.

2.1.2.2.4. Temsil (Kamuya Sunma) Hakkı

İcracı sanatçının temsil hakkı, icrasını, onu içeren ve nakle yarayan bir araçla kamuya açık bir yerde dinlettirilmesi ya da izlettirilmesi ya da bir icranın icra edildiği bir mekândan başka bir yere işaret, resim veya ses nakline yarayan bir araçla nakledilerek, aynı anda orada da izlettirilmesi veya dinlettirilmesi hakkıdır⁷⁹. FSEK m. 80/1.A-(2) gereğince icracı sanatçı, icrasının temsili konusunda izin verme veya yasaklama hakkına sahiptir⁸⁰. İcracı sanatçının temsil hakkının doğması için icradan o anda ve geçici bir suretle yararlanılmış olması ve temsilin belirsiz kişilerden oluşan kamuya sunulması gerekmektedir⁸¹. İcranın kamuya değil de küçük bir kitleye sunulması temsil olarak nitelendirilemeyecektir.

Bir icranın kamuya yönelik temsili aynı zamanda icra edilen eserin de kamuya yönelik temsili sonucunu doğuracağından, eserin icrasının ilk tespitinin hukuka uygun olması için eser sahibinin ve ilk tespiti yapan yapımcının da izninin

⁷⁸ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2417.

⁷⁹ Arkan, **a.g.e.**, s. 93; Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2419.

⁸⁰ Arkan, **a.g.e.**, s. 92.

⁸¹ Arkan, **a.g.e.**, s. 94.

alınması gerekecektir⁸².

Oyuncu sözleşmesinde oyuncu ile birlikte diğer hak sahiplerinden temsil hakkının devrini alan yapımcı, filmin sinemalarda gösterilmesini temin etmektedir.

2.1.2.2.5. Kamuya İletim Hakkı

FSEK m. 25'deki tanımdan yola çıkarak kamuya iletim, seslerin ve/veya görüntülerin bunları nakline yarayan araçlar vasıtasıyla kamuya iletilmesi şeklinde tanımlanabilecektir. Hükümde bahsedildiği üzere kamuya iletim yayın, yeniden yayın ve gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda erişimi sağlamak yoluyla olmak üzere üç türlü yapılabilmektedir⁸³. İcracı sanatçılar, canlı ya da canlı olmayan icralarının topluma ulaştırılması için radyo dalgaları, kablo, uydu vs. aracılığıyla yayını ya da yeniden yayını hakkında izin verme ve yasaklama hakkına sahip olup⁸⁴; bu hak konusunda münhasıran yetkili kılınmışlardır⁸⁵.

İcranın iletimi uygulamada genellikle radyo ve televizyon yayınları ile yapılmaktadır. Yayın, kablolu veya kablosuz yahut direkt olarak uydu ile bir merkezden seslerin, işaretlerin, resimlerin veya metinlerin elektromanyetik dalgalar aracılığıyla veya diğer yollarla yayılmasını ifade etmektedir⁸⁶. Yeniden yayın, bir yayın kuruluşu tarafından icrayı içeren bir yayının başka bir yayın kuruluşu tarafından değiştirilmeksizin ve aynı zamanlı olarak yayınlanmasıdır⁸⁷. Eserin

⁸² Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s 2422. Arkan, bu halde FSEK m. 80/2.2 ve FSEK m. 80/1.C hükmünün birlikte değerlendirilerek; ses ve/veya görüntü cihazına tespit edilmiş icraların ve filmlerin umuma iletilmesi halinde, iletimi yapan kuruluştan izin alınmasının yeterli olacağını, bununla birlikte eser sahiplerine, icracı sanatçılara ve yapımcıya bu kullanıma ilişkin uygun bir bedel ödenmesi gerekeceğini belirtmektedir.(Arkan, **a.g.e.**, s. 95)

⁸³ Arkan, **a.g.e.**, s. 102.

⁸⁴ Tekinalp, **a.g.e.**, s. 278; Arkan, **a.g.e.**, s. 104.

⁸⁵ Arkan, **a.g.e.**, s. 103; Tekinalp, **a.g.e.**, s. 278; Baygın, **Bağılantılı Haklar**, s. 303, s. 192; Apaydın, **a.g.m.**, s. 91.

⁸⁶ Öztan, **a.g.e.**, s.386 vd.; Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2429.

⁸⁷ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2432.

icrasının gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda erişimini sağlamak ise WAN veya LAN gibi sistemlerle esere erişilebilirliğin yanında en bilinen yöntemiyle eserin icrasının internet ortamı aracılığıyla erişilebilir olmasıdır⁸⁸.

İcranın kamuya iletilmesinde, icrayı algılayabilenlerin aynı yerde toplanarak eseri aynı anda algılamaları önemli olmayıp; önemli olan birbiriyle bağlantısı olmayan kişilerin aynı anda icrayı algılayabiliyor olması, icranın radyo veya televizyon aracılığıyla veya internet ortamında aynı anda dinlenebilir ve izlenebilir olmasıdır⁸⁹.

Eserin icrasının aynı anda veya tespitten yararlanacak gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda ulaşılmasını sağlamak üzere kamuya iletimi için icracı sanatçı yanında eser sahibi, yapımcı ve yayın kuruluşundan da izin alınması gerekecektir⁹⁰.

Oyuncu sözleşmesinde oyuncu ile birlikte diğer hak sahiplerinden kamuya iletim hakkının devrini alan yapımcı, sinema eserinin televizyonda gösterilmesini ya da gerçek kişilerin seçtikleri zamanda sanal ve elektronik ortamda icralara ulaşmasını temin ederek, eserin geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır.

2.1.2.3. Mali Hakların Devri ya da Kullanma Yetkisinin Devrinin Özellikleri

Sinema eserinde kendisine verilen rolü icra eden oyuncu, icraya ilişkin gerekli şartları sağladığı takdirde, FSEK m. 80/1.A'da sayılan tüm mali haklara münhasıran sahip olacaktır. Bir filmin geniş kitlelere ulaşabilmesi için belirli bir teknik, organizasyon ve sermaye gerektiğinden oyuncu, icrasından maddi kazanç sağlayabilmesi için diğer hak sahipleri ile birlikte mali hakları için yapımcıya izin vermektedir. FSEK m. 80/1.A, izinden bahsetmekle birlikte, bu iznin niteliğine,

⁸⁸ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2440.

⁸⁹ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2427.

⁹⁰ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2443.

içeriğine ve şekline ilişkin herhangi bir açıklama getirmemektedir. Ancak fonogram yapımcılarına ilişkin düzenleme getiren FSEK m. 80/1B’de “...fonogram yapımcıları eser sahibinden ve icracı sanatçıdan mali hakları kullanma yetkisini devraldıktan sonra...” şeklinde bir ifade yer almaktadır. Bu hükümde geçen kullanma yetkisinin devri ifadesi lisans verilmesi anlamı taşıdığı için⁹¹, icracı sanatçı olan oyuncunun vereceği iznin niteliğinin de lisans olduğu sonucuna varılabilecektir⁹². Bu doğrultuda lisans verilmesi izin için yeterli sayıldığından, mali hakkın devri halinde evleviyetle izin verildiğinin kabulü gerekecektir⁹³. İznin hakkın devrini mi yoksa hakkın kullanımının devrini mi kapsadığı hususu ise tarafların iradesine bağlı olacaktır⁹⁴.

Mali hakların devri yetkisi icracı sanatçı olan oyuncuya ait olmakla birlikte, oyuncu bu haklarını dilerse bizzat kullanmayıp, üçüncü bir kişiye özellikle meslek birliklerine devredebilecektir. Oyuncunun ölümü halinde ise mali hakların devri yetkisi mirasçılara geçmektedir⁹⁵. FSEK’e göre mali hakların devri süre, yer ve içerik itibarıyla sınırlı veya sınırsız olarak yapılabilir. Uygulamada genel itibarıyla oyuncunun tüm mali haklarını süre ve yer açısından da herhangi bir sınırlama koymaksızın yapımcıya devrettiği görülmektedir. Bununla birlikte oyuncunun mali haklarını belirli bir süreyle devretmesi de mümkündür. Bu hâlde yapımcı belirlenen sürenin sonuna kadar mali haklardan yararlanma hakkına sahip olacak, Komşu Haklar Yönetmeliği m. 23 uyarınca, icracı sanatçılar açısından da kıyasen uygulama alanı bulacak FSEK m. 59/I gereği, bu sürenin bitmesiyle mali haklar oyuncuya geri dönecektir⁹⁶. Yine oyuncu uygulamadaki genel durumun aksine mali haklarını yer bakımından örneğin yurtiçi ifadesi ile sınırlı olarak da yapımcıya devredebilecektir.

⁹¹ Arkan, **a.g.e.**, s. 114.

⁹² Arkan, **a.g.e.**, s. 114.

⁹³ Arkan, **a.g.e.**, s. 114.

⁹⁴ Arkan, **a.g.e.**, s. 115.

⁹⁵ Arkan, **a.g.e.**, s. 116.

⁹⁶ Arkan, **a.g.e.**, s. 62, 238.

Oyuncu sözleşmesinde hukuki olarak geçerli bir izinden bahsedilebilmesi için oyuncu sözleşmesinin yazılı şekilde yapılarak, oyuncunun yapımcıya devrettiği her bir hakkın sözleşmede ayrı ayrı gösterilmesi gerekmektedir⁹⁷.

Uygulamada oyuncu sözleşmelerinde çok sık rastlanmasa da mali hakların devri yerine yalnızca kullanım yetkisinin devri de mümkündür. FSEK m. 48/II'de kullanım yetkisinin devri ruhsat olarak belirtilmektedir. Doktrinde ise kullanım yetkisinin devri lisans verilmesi olarak ifade edilmekte, buna ilişkin sözleşmeler de lisans sözleşmesi olarak adlandırılmaktadır⁹⁸. Kullanım yetkisinin devrinde, devirden farklı olarak mali haklar oyuncunun malvarlığında kalarak yalnızca kullanma yetkisi yapımcıya geçmektedir⁹⁹. FSEK m. 56/I'e göre, mali hakların kullanma yetkisinin devri hak sahibinin başkalarına da aynı ruhsatı vermesine engel değilse basit ruhsat, yalnız bir kimseye özgü olarak devrediliyorsa tam ruhsat olarak ifade edilmektedir.

2.1.2.4. Oyuncunun Mali Hakların veya Kullanım Yetkisinin Devrinde Temerrüde Düşmesi

Oyuncu, sözleşme gereği icrasını yerine getirdiğinde, icrası üzerinde bağlantılı hak sahibi konumuna gelmektedir. Yapımcının sözleşmeden beklediği menfaate kavuşması için oyuncunun icrası üzerinde edindiği bağlantılı haklarından, mali haklarını veya kullanma yetkisini yapımcıya devretmesi gerekir. Oyuncu sözleşmesinde, mali hakların devrinin ne zaman gerçekleştirildiği kararlaştırıldıysa ve oyuncu belirlenen tarihte bu devri gerçekleştirmezse borçlunun temerrüdünü düzenleyen genel hüküm niteliğindeki TBK m. 117/II uyarınca temerrüde düşer. Oyuncu sözleşmesi karşılıklı borç yükleyen bir sözleşme olduğu için bu halde karşılıklı borçlarda temerrüde ilişkin getirilen TBK m. 123 vd hükümleri oyuncu sözleşmesinde de uygulama alanı bulacaktır. Bu hâlde yapımcı borcun ifasını ve

⁹⁷ Sözleşmenin şekline ilişkin açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, 1.4. *Oyuncu Sözleşmesinin Şekli* başlığı altındaki açıklamalar.

⁹⁸ Erel, **a.g.e.**, s. 303 vd.

⁹⁹ Genel olarak lisans sözleşmesi açısından aynı yönde Tüysüz, **a.g.e.**, s. 70; Erel, **a.g.e.**, s. 303 vd.; Türker, **a.g.e.**, s. 170.

gecikme sebebiyle uğradığı zararların giderilmesi hakkına sahip olacağı gibi sözleşmeyi feshederek, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilecektir.

2.1.3. Oyuncu Tarafından Devredilen ya da Kullanma Yetkisi Devredilen Mali Hakların ve Tasarruf Yetkisinin Varlığını Tekeffül Borcu

Yapımcının oyuncu sözleşmesinden beklediği menfaate ulaşabilmesi için oyuncu tarafından kendisine devredilen ya da kullanma yetkisi devredilen haklardan sözleşme şartları doğrultusunda gereğince yararlanabiliyor olmalıdır. Bunun için ise devir esnasında bu hakların mevcut olması ve oyuncunun haklar üzerinde tasarruf yetkisini haiz olması gerekmektedir.

FSEK m. 53 ve m. 54 gereği, mali hakkı bir başkasına devreden veya hakkın kullanma yetkisini devreden kişi, devrettiği ya da lisans verdiği mali hakların mevcut olduğunu ve söz konusu haklar üzerinde tasarruf yetkisinin varlığını tekeffül borcu altındadır. Bu hükümler ve TBK m. 191 ve m. 193'e yapılan atıf doğrultusunda; mali hakkın devrinin ya da lisans verilmesinin bir ivaz karşılığı yapıldığı hallerde, hak sahibi, devir anında hakkın kendi malvarlığında olduğunu garanti etmiş sayılacak ve hak herhangi bir sebeple mevcut değilse, hakkı devralanın ya da lisans alanın zararını tazminle mükellef olacaktır. Devre veya lisansa konu hak, devreden veya lisans verenin malvarlığında doğmamış ya da doğmakla birlikte koruma sürelerinin dolması veya feragat gibi bir sebeple son bulmuşsa veya önceden üçüncü bir kişiye devredilmişse veya üçüncü bir kişiye aynı kapsamda bir hak için münhasır lisans verilmişse, tekeffül borcu gereğince, devreden veya lisans veren, devralan veya lisans alana karşı tazminatla sorumlu tutulacaktır¹⁰⁰.

TBK m. 193'e göre tazmin yükümlülüğü devir karşılığında ödenen ücret ve faizi, devrin sebep olduğu giderler, devralınan hakları elde etmek için yapılan

¹⁰⁰ Arslanlı, **a.g.e.**, s. 182; Aydınçık, **a.g.e.**, s. 160 vd.; Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 1706.

sonuçsuz girişimlerin yol açtığı masraflar ve diğer zararlardan oluşmaktadır. Devre konu mali hak ile ilgili devir tarihinden önce tanınan kullanım hakları sebebiyle devralan tarafından hakkın kullanılması imkânsız ise bu halde de devredenin sorumluluğu söz konusu olur¹⁰¹. FSEK m. 54'e göre, mali bir hakkı ya da lisansı yetkili olmayan birinden edinen kişinin iktisabı, edinen iyiniyetli olsa dahi korunmayacaktır. Bu hükümlerin, kıyasen bağlantılı hak sahipleri açısından da uygulanması gerektiği kabul edilmektedir¹⁰². Dolayısıyla bu hükümler oyuncu sözleşmesi açısından da uygulama alanı bulacaktır.

Buna göre, mali haklarını sözleşme ile yapımcıya devreden ya da kullanma yetkisini devreden oyuncu, bu taahhüdünü yerine getirebilmek için hakların tasarruf yetkisine sahip olmalıdır. Örneğin oyuncu, icrası üzerindeki mali haklarından kamuya iletim hakkını sözleşme ile yapımcıya devretmiş veya kullanma yetkisini devretmiş olsa bile oyuncu bu hakkı daha önceden başka bir üçüncü kişiye devretmişse yapımcı gerçekte hak sahibi olamayacak ve sinema eserinden beklediği ekonomik faydayı elde edemeyecektir. Bu hâlde, hakkın oyuncu tarafından sözleşmedeki taahhüdüne aykırı olarak devredildiğinin ispatıyla¹⁰³ oyuncunun yapımcıyı tazmin borcu doğar¹⁰⁴.

¹⁰¹ Arslanlı, **a.g.e.**, s. 182; Yavuz, Alıcı, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 1707.

¹⁰² Arkan, **a.g.e.**, s. 230.

¹⁰³ Devralan, tazminat talep edebilmesi için devre konu hak veya kullanım yetkisinin mevcut olmadığını veya sözleşmede taahhüt edilen kapsamda yerine getirilmediğini ispat etmekle yükümlüdür. Bkz. Erel, **a.g.e.**, s. 315.

¹⁰⁴ Erel, **a.g.e.**, 315; Arslanlı, **a.g.e.**, s. 183.

2.2. Yapımcının Borçları

2.2.1. Bedelin Ödenmesi

2.2.1.1. Uygulanacak Hükümler

Oyuncu sözleşmesi, çalışma içerisinde bahsedildiği üzere¹⁰⁵ karma bir sözleşme olup, bu sözleşmeye uygun düştüğü ölçüde bir yandan eser sözleşmesine ilişkin TBK m. 470 vd. hükümleri uygulanırken, diğer yandan FSEK hükümleri uygulanabilecektir. Sözleşme, sinema filminin icra edilmesi yanında hakkın devrini ya da kullanma yetkisini bırakmayı da içermektedir. FSEK’de sadece m. 80/1.A-(5)’de icracı sanatçının bağlantılı haklarını uygun bir bedel karşılığında yapımcıya devredebileceğinden bahsedilmekte, bunun dışında hakkın devri ya da kullanma yetkisinin bırakılması karşılığında ödenecek bedele ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte TBK’da eser sözleşmesine ilişkin hükümlerde, bedele ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Bu sebeple, eser sözleşmesinin bedele ilişkin hükümleri oyuncu sözleşmesine kıyasen uygulanabilecektir.

2.2.1.2. Bedel Türleri

Oyuncunun rolünü icra ederek, icrası üzerindeki bağlantılı hakkını yapımcıya devretmesi ya da kullanma yetkisini devretmesi karşılığında yapımcı, oyuncuya bir bedel ödeyecektir. Bu bedel, taraflar arasındaki anlaşmaya göre eser sözleşmesinde olduğu gibi götürü bedel veya yaklaşık bedel olarak belirlenebilir. Ancak daha sonra belirlenebilir olmak şartıyla sözleşmenin kuruluşu esnasında bedelin belirlenmemiş olması da sözleşmenin geçerliliğini etkilemeyecektir¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Bkz. Birinci Bölüm, 3.3.4. *Görüşlerin Değerlendirilmesi* başlığı altındaki açıklamalar

¹⁰⁶ Büyükay, **a.g.e.**, s. 164.

Tarafların önceden kesin olarak ne kadar ödeneceği hususunda anlaşmaya vardığı bedel, götürü bedeldir¹⁰⁷. Götürü bedel işin başında sabit ve kesin olarak kararlaştırıldığı için kural olarak taraflarca sonradan arttırılması talep edilemez¹⁰⁸. Örneğin; yapımcının oyuncuya dizi filmin her bölümü için ödeyeceği bedelin sözleşmede açıkça kararlaştırılması götürü bedele örnek olarak gösterilebilir. Götürü bedelin söz konusu olduğu hallerde, oyuncu kural olarak daha fazla emek gösterdiğini ileri sürerek bedelin arttırılmasını talep edemeyeceği gibi, yapımcı da oyuncunun tahmininden daha az emek harcadığını ileri sürerek bedelin azaltılmasını talep edemeyecektir. Örneğin oyuncu bu hâlde, bölüm başı ücret kararlaştırılan dizi filmin bir bölümünde, diğer bölümlere göre daha fazla sahnede rol aldığını ileri sürerek, fazladan bedel talep edemeyecektir. Kural, götürü bedelin arttırılmaması ise de TBK m. 480/II'de belirtilen hallerde bu bedel arttırılabilecektir. Bu hüküm, her ne kadar uygulamada rastlanılması güç de olsa şartlar gerçekleştiği takdirde, oyuncu sözleşmesinde de uygulama alanı bulabilir. Kanuna göre, önceden öngörülemez veya öngörülmesine rağmen taraflarca gerçekleşeceği göz önünde tutulmayan olağanüstü hallerde, sözleşme uyarlanarak bedel arttırılabilecektir. Uyarlamanın uygulanabilmesi için bu olağanüstü hal, taraflarca belirlenen götürü bedel ile oyuncunun rolünü icra etmesine engel olmalı veya son derece güçleştirmelidir. Bu koşullar gerçekleştiğinde oyuncu, sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme hakkına sahip olacaktır.

Eser sözleşmesinde bedelin, eserin değerine göre belirlendiği hallerde ise yaklaşık bedelden bahsedilmektedir. Yaklaşık bedelin kararlaştırıldığı hallerde taraflarca tahmini bir bedel belirlenmekte, kesin tutar eser tamamlandığında, eserin yapıldığı yer ve zamandaki işin değerine ve yüklenicinin yaptığı giderlere göre belirlenmektedir¹⁰⁹.

¹⁰⁷ Cem Baygın, **Türk Hukukuna Göre İstisna Sözleşmesinde Ücret ve Tabi Olduğu Hükümler**, İstanbul, Beta Yayınları, 1999, s. 30; Eren, **Özel Hükümler**, s. 657; Tandoğan, **a.g.e.**, C. II, s. 234; Büyükkay, **a.g.e.**, s. 166 vd.

¹⁰⁸ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 535.

¹⁰⁹ Baygın, **a.g.e.**, s. 41; Eren, **Özel Hükümler**, s. 671.

Uygulamada oyuncuya ödenecek ücret, genel itibariyle eserin hazırlık aşamasında ve götürü bedel olarak kararlaştırılmaktadır. Yine dizi filmlerde de ücret genellikle filmin hazırlık aşamasında bölüm başı olarak sabit olarak belirlenmekteyse de uygulamada bölüm başı ücretin izlenme oranlarındaki artışa bağlı olarak ya da bölüm sayısının artmasına bağlı olarak arttırılmasına yönelik bazı kayıtlara da rastlamak mümkündür.

2.2.1.3. Bedelin Sözleşmede Belirlenmemesi

Bedelin sözleşmede kararlaştırılmadığı eser sözleşmelerinde TBK m. 481 gereği bedel, yapılan eserin değerine ve yüklenicinin giderlerine göre belirlenecektir. Oyuncu sözleşmelerinde uygulamada genel itibariyle ücret sözleşmede belirlenmektedir. Ancak sözleşmede bedelin belirlenmediği hallerde dâhi oyuncuya bir ücret ödenmesi gerektiği söylenebilecektir. Uygulamada oyuncunun yapımcıdan talep ettiği ücret, oyuncunun sinema eseri içerisindeki rolüne, film sektöründeki popülaritesine ve mesleki başarısına bağlı olarak değişmektedir. Bu sebeplerle uygulamada rastlamak güçse de oyuncunun icra ettiği rol karşılığında alacağı ücret sözleşme içerisinde belirlenmediyse, TBK m. 481 sözleşmenin niteliğine uygun düştüğü ölçünde kıyasen uygulanarak, oyuncuya ödenecek bedelin, popülaritesi, başarısı ve icrasındaki emek (sinema eseri içerisinde başrol oyuncusu mu yan rol oyuncusu mu olup olmadığı vs) değerlendirilerek bir sonuca varılması gerektiği söylenebilecektir. Nitekim genel itibariyle ise her bir oyuncuya ödenecek ücret, sektör içerisinde tahmin edilebilir olmaktadır.

2.2.1.4. Bedelin İfa Zamanı ve Yapımcının Temerrüdü

TBK m. 479/I' e göre iş sahibinin bedel ödeme borcu, eserin teslimi anında muaccel olur. Bu hüküm emredici nitelikte olmayıp, düzenleyici nitelikte bir hükümdür. Ancak bu hüküm, oyuncunun icra ettiği her sinema eserine ilişkin yapılan sözleşmede uygulama alanı bulmayacaktır. Örneğin, dizi filmlerin çekimi ve yayınlanması uzun süre devam ettiğinden, uygulamada her bir bölüm karşılığında oyuncuya ödenecek ücretin, o bölümün oyuncu tarafından icra edilmesinden sonra muaccel olacağı kararlaştırılmaktadır. Nitekim bazen yıllarca süren dizi filmin icra

edilen bütün bölümlerine ilişkin bedelin, bölümlerin tamamının yayınından sonra muaccel olacağına ilişkin anlaşmalar işin niteliğine uygun düşmemektedir¹¹⁰.

Oyuncu sözleşmesine uygulanacak özel bir kanuni düzenleme bulunmaması sebebiyle, yapımcının ücret ödemede temerrüde düşmesi halinde temerrüde ilişkin genel hükümlere gidilecektir. Oyuncu sözleşmesi karşılıklı borç içeren bir sözleşme olduğundan, bu halde TBK m. 123 vd. hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Buna göre, sözleşmenin yürürlüğünü amaçlayan oyuncu borcun aynen ifası ve gecikme sebebiyle tazminat isteme hakkına sahip olacaktır. Yapımcının bedel ödeme borcu para borcu olduğu için para borçlarında gecikme tazminatını karşılamak üzere temerrüt faizi ödenmesi gerekecektir¹¹¹. Eğer oyuncunun zararı temerrüt faizini aşarsa TBK m. 122 kapsamında aşan kısmın tazmini de talep edebilir. Eğer oyuncu temerrüt sebebiyle sözleşmeyle bağlı kalmak istemezse sürekli edimli bir sözleşme olan oyuncu sözleşmesini feshederek, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilecektir.

2.2.2. Oyuncunun Manevi Haklarını Gözetme Borcu

2.2.2.1. Genel Olarak

Yapımcı, oyuncunun icrası üzerindeki mali haklarını devraldığında, sözleşme hükümleri ve sözleşme konusu hakların kapsamı da dikkate alınarak, oyuncunun hakları üzerinde dilediği şekilde tasarrufta bulunabilecektir. Bununla birlikte mali haklar, manevi haklardan bağımsızdır¹¹². Oyuncu, mali haklarını veya hakların kullanma yetkisini devretmiş olsa bile yapımcı, oyuncunun icrası üzerindeki manevi haklarını gözetmekle yükümlüdür. Nitekim manevi haklar, oyuncunun sanatçı kişiliğinin korunmasına hizmet eder. İcracı sanatçı olan oyuncunun manevi hakları,

¹¹⁰ Aynı hususta, film yapım sözleşmelerine ilişkin görüş için bkz. ve karşı. Gökyayla, **a.g.e.**, s. 148.

¹¹¹ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, C. I, s. 491.

¹¹² Yavuz, Alıca, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2401; Dilek Karakuzu Baytan, **Fikir Mülkiyeti Hukuku-Kavramlar**, İstanbul, Beta Basım, 2005, s. 125; Türker, **a.g.e.**, s. 84; Bülter, **a.g.m.**, s. 96.

icrası ile arasındaki şahsi bağı oluşturmaktadır¹¹³. Bu haklar, FSEK m. 80/1.A-(1) ve Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği m. 6 ve m. 10'da düzenlenmiştir. FSEK düzenlemesi şöyledir: *“İcracı sanatçılar, mali haklardan bağımsız olarak ve bu hakları devretmelerinden sonra dahi, tespit edilmiş icraları ile ilgili olarak uygulama şartlarının gerektirdiği durumlar hariç, icralarının sahibi olarak tanıtılmalarını ve icralarının kendi itibarlarını zedeleyebilecek şekilde tahrif edilmesi ve bozulmasının önlenmesini talep etme hakkına sahiptirler.”*

Komşu Haklar Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri ise şöyledir:

“İcracı sanatçının icra ettiği eser üzerindeki İcradan doğan hakları herhangi bir şekilde sanatçının topluma yansıyan kişiliğini zedeleyecek biçimde kullanılamaz.”

“İcracı sanatçılar, koro ve orkestralarda şef ve solistler, tiyatro gruplarında şeflik yapan veya başrol oynayan aktörler işaret, resim ve ses nakline yarayan araçlarda adlarının belirtilmesini isteme hakkına sahiptirler.”

Görüldüğü üzere bu düzenlemelerle icracı sanatçı olan oyuncunun icralarının sahibi olarak tanıtılmasını talep etme, icralarının kendi itibarlarını zedeleyecek şekilde değiştirilmesini yasaklama ve icradan doğan hakların sanatçı kişiliğine zarar verecek şekilde kullanılmasını yasaklama hakkı olmak üzere üç tane manevi hakkı bulunmaktadır.

Hukukumuzda, eser üzerinde olduğu gibi icracı sanatçının icrası üzerindeki manevi haklarının da devre ve intikale konu olamayacağı kabul edilir¹¹⁴. İcracı sanatçının manevi hakları devredilemez, üzerinde basit ve tam ruhsat tanınamaz, eser sahibinin borçları nedeniyle haczedilemez, miras yoluyla intikal edemez, ölüme bağlı tasarrufların konusu olamaz ve süresiz olarak devam eder niteliktedir¹¹⁵. Bununla birlikte icracı sanatçı manevi hakları kullanma yetkisinin devredilebilecektir. Manevi

¹¹³ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 1895, 2401; Arkan, **a.g.e.**, s.64; Baygın, **Bağılantılı Haklar**, s. 307; Gündem, **a.g.e.**, s. 42; Ateş, **a.g.e.**, s. 125 vd.; Mustafa Ateş, **Eser**, s. 14.

¹¹⁴ Öztan, **a.g.e.**, s. 725; Baygın, **Bağılantılı Haklar**, s. 308; Ateş, **Eser**, s. 15.

¹¹⁵ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 1895.

hakları kullanma yetkisini devralan, bu hakları kullanırken belirtildiği üzere icracı sanatçının itibarını ve icranın niteliklerini korumakla yükümlü olacaktır.

2.2.2.2 Manevi Hakların Çeşitleri

2.2.2.2.1. İcrasının Sahibi Olarak Tanıtılması Hakkı

FSEK m. 80/1.A-(1) ve Komşu Haklar Yönetmeliği m. 10 ile icracı sanatçıya, icrasının sahibi olarak tanıtılmasına ilişkin talep hakkı verilmiştir¹¹⁶. İracı sanatçının icrasının sahibi olarak tanıtılma hakkından kastedilen, sanatçının eseri icra eden kişinin kendisi olarak tanıtılmasını isteme hakkıdır¹¹⁷. Bununla birlikte her ne kadar kanuni olarak düzenlenmiş olmasa da eser sahibine FSEK m. 15’de tanınan eseri müstear adla ya adsız olarak kamuya arz etme yetkisinin örnekseme yoluyla icracı sanatçıya da tanınması gerektiği kabul edilmelidir¹¹⁸. Aksi halde icracı sanatçının icrasının sahibi olarak tanıtılma hakkı ihlal edilmiş sayılacaktır¹¹⁹. Zira oyuncuların müstear ad kullanmaları oldukça yaygındır. Uygulamada oyuncunun adının belirtilmesine ilişkin sözleşme hükümlerinde bu hususun da düzenlenerek, oyuncunun adının ne şekilde belirtilmesini istediği kararlaştırılmaktadır. Yine uygulamada, sinema eserinin jeneriğinde veya afişlerde oyuncunun adının ne şekilde ve kaçınıcı sırada belirtilmesini talep ettiğine ilişkin sözleşmesel kayıtlara da rastlanır.

Her ne kadar uygulamada sözleşmede oyuncunun adının belirtilmesine ilişkin kayıtlar yer alsa da, bu hak icracı sanatçıya kanuni olarak tanınmış olduğu için, sözleşmede yer almasa dâhi yapımcı, kanunen oyuncunun adının belirtilmesini sağlamakla yükümlü olacaktır.

¹¹⁶ Arkan, **a.g.e.**, s. 67; Tekinalp, **a.g.e.**, s. 279; Baygın, **Bağılantılı Haklar**, s. 307; Apaydın, **a.g.m.**, s. 89.

¹¹⁷ Ateş, **a.g.e.**, s.217; Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2402.

¹¹⁸ Arkan, **a.g.e.**, s. 67; Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2403; Eser sahipliği açısından aynı yönde değerlendirme için bkz.: Ayiter, **a.g.e.**, s. 118 vd.

¹¹⁹ Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2403.

2.2.2.2.2. İcrasının İtibarını Zedeleyecek Şekilde Değiştirilmesi ve Bozulmasını Yasaklama Hakkı

FSEK m. 80/1.A-(1)'de icracı sanatçıya, icralarının kendi itibarlarını zedeleyebilecek ve sanatçı kişiliğine zarar verebilecek şekilde değiştirilmesi ve bozulmasının önlenmesini talep etme hakkı tanınmıştır¹²⁰. İracı sanatçının icrasının değiştirilmesi ve bozulmasını önlenmesini talep hakkı, ancak icrasının itibarını zedeleyecek nitelikte olması halinde mümkün olacaktır¹²¹.

Bir sinema eserinin meydana getirilmesi esnasında, bazı teknik veya mali sebeplerle ya da izleyici talebi doğrultusunda değişiklik yapmak gerekebilir¹²². Bu husus oyuncunun icrası üzerinde de değişiklik yapılmasını gerektirebilir. Bu gibi olağan durumlar dışında, oyuncunun icrasının itibarını zedeleyecek şekilde kısmi olarak sunulması veya aksine eklemelerle sunulması, icra esnasındaki oyuncunun görüntüsü üzerinde uygunsuz efektler kullanılması, oyuncunun sesinin uygunsuz biçimde değiştirilerek sunulması, oyuncunun icrasındaki itibarını zedeleyebilecek değişikliklere örnek olarak gösterilebilir. Bu hususun oyuncunun itibarını zedeleyip zedelediği ise her bir somut olaya göre ayrıca değerlendirilmesi gerekecektir. Oyuncu, yapılacak bir yayının önceden sanatçı kişiliğine zarar verip veremeyeceğini değerlendirme olanağına sahip olmasa da icrasının tespiti sonrasında, yapılan tespitin itibarını zedelediği ve sanatçı kişiliğine zarar verdiğini saptadığı takdirde bu tespitin

¹²⁰ Arkan, **a.g.e.**, s. 69; Tekinalp, **a.g.e.**, s. 279; Baygın, **Bağlantılı Haklar**, s. 308; Apaydın, **a.g.m.**, s. 89.

¹²¹ Öztan, **a.g.e.**, s. 726; Ateş, **a.g.e.**, s. 217 vd.; Yavuz, Alica, Merdivan, **a.g.e.**, C. II, s. 2404; Ahmet Bülter, "Eser Sahibinin Haklarıyla Bağlantılı Haklar", **TBB Dergisi**, **S. 59, 2005**, s. 96; Diğer bir görüşe göre sadece icracı sanatçının itibarını zedeleyecek nitelikte olan değil, icracı sanatçıların icrası üzerindeki her türlü değişiklik için izin alınması gerekmektedir: Arkan, **a.g.e.**, s. 69 vd.; Koçoğlu, **a.g.e.**, s. 66

¹²² Gökyayla, **a.g.e.**, s. 157.

topluma sunulmasına ve yayınlanmasına engel olabilecektir¹²³.

Oyuncu, icrasının itibarını zedeleyebilecek şekilde değiştirilmesi veya bozulması halinde; FSEK m.67 gereği tecavüzün ref'i davası, FSEK m. 69 gereği tecavüz tehlikesinin varlığı halinde tecavüzün men'i davası ve şartları gerçekleşmişse FSEK m. 70 gereği tazminat davası açabilecektir¹²⁴.

Uygulamada ise oyuncu sözleşmesi içerisinde icranın değiştirilebilmesine ilişkin kayıtlara yer verilmekte ve oyuncunun icrasının ne şartlarla değiştirilebileceği hususunda taraflar arasında anlaşma sağlanabilmektedir.

2.2.2.2.3. İcradan Doğan Hakların Sanatçı Kişiliğine Zarar Verecek Şekilde Kullanılmasını Yasaklama Hakkı

Komşu Haklar Yönetmeliği'nin m. 6'da, icracı sanatçının icrasından doğan haklarının sanatçının kişiliğini zedeleyecek biçimde kullanılamayacağı düzenlenmiştir. Bu hükümle, icracı sanatçının sahip olduğu tespit, çoğaltma, yayın gibi haklarını kullananların, icracı sanatçının sanatçı kişiliğini zedelemesi önlenmeye çalışılmıştır.

Oyuncu yine bu hükmün ihlali söz konusu olduğunda FSEK m. 67 gereği tecavüzün ref'i davası, FSEK m. 69 gereği tecavüz tehlikesinin varlığı halinde tecavüzün men'i davası ve şartları gerçekleşmişse FSEK m. 70 gereği tazminat davası açabilecektir¹²⁵.

¹²³ Genel olarak icracı sanatçı açısından yapılan aynı yönde değerlendirme için bkz.: Beşiroğlu, **a.g.e.**, s. 349.

¹²⁴ Arkan, **a.g.e.**, s. 70.

¹²⁵ Arkan, **a.g.e.**, s. 71.

2.2.3. Hakkın Bizzat Yapımcı Tarafından Kullanılması Borcu ve Üçüncü Kişilere Devri İçin İzin Alınması Gereği

FSEK m. 49/I gereği, hakkın devredildiği ya da kullanma yetkisinin devredildiği sözleşmelerde hakkın ya da kullanma yetkisinin üçüncü kişilere devredilebilmesi için eser sahiplerinden ya da mirasçılardan izin alınması gerekmektedir. Eser sahibinin eseri üzerindeki hakkı kişiliğine bağlı bir hak olup, hakkın devredilmesi ya da kullanma yetkisinin devredilmesiyle eser ile olan ilişkisi kesilmeyecek ve hakkı üzerindeki manevi hak ve menfaatleri devam edecektir¹²⁶. Bu sebeple hak sahibi açısından bu hakların kim tarafından kullanılacağı önem arz ettiğinden, hakkı devralan ya da kullanma yetkisini devralan, eser sahibinin izni olmaksızın bu hakları kendisi dışında üçüncü kişilere devredememesi gerekir. Madde her ne kadar eser sahipleri ve mirasçılardan bahsetse de diğer hak sahipleri açısından¹²⁷ ve bununla birlikte Komşu Haklar Yönetmeliği m. 23'teki atıf uyarınca, icracı sanatçı olan oyuncunun mali haklarının ya da kullanım yetkisinin devri açısından da uygulama alanı bulacaktır¹²⁸. Uygulamada genel olarak yapımcı, sözleşme içerisindeki düzenleme ile oyuncudan bu izni almaktadır. Nitekim yapımcı bu hakları çoğu kez kendisi kullanmamakta, hak sahiplerinden bu izinleri aldıktan sonra film yapım sözleşmesinin tarafı olan sipariş verene devretmektedir¹²⁹.

2.2.4. Devralınan ya da Kullanma Yetkisi Devralınan Mali Hakları Kullanım Borcu

Mali hakların devrine yönelik sözleşmelerde sadece belirlenen bedelin ödenmesi yeterli olmayıp, ayrıca sözleşmeye konu olan hakların kullanılması da gerekmektedir. Komşu Haklar Yönetmeliği m. 23'ün atfı gereği bağlantılı hak

¹²⁶ Erel, **a.g.e.**, s.269; Aydıncık, **a.g.e.**, s. 175.

¹²⁷ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 155

¹²⁸ Arkan, **a.g.e.**, s. 229.

¹²⁹ Gökyayla, **a.g.e.**, s.155

sahiplerine de uygulanacak¹³⁰ FSEK m. 58'e göre, devre ya da lisans konu hak, devralan ya da lisans alan tarafından taraflarca kararlaştırılan süre içinde veya eğer bir süre kararlaştırılmamışsa icaba göre uygun bir zaman içinde kullanılmaz ve eser sahibinin menfaatleri esaslı bir şekilde ihlal edilirse, eser sahibi sözleşmeden cayabilecektir.

Mali hakları ya da kullanma yetkisini devreden eser sahibi ve icracı sanatçı haktan sağladığı mali menfaatle birlikte aynı zamanda şöhret, şeref, itibar, popülerite gibi bazı manevi menfaatler sebebiyle¹³¹ de icrasının yayılmasını ve tanınmasını istemektedir¹³². Bu nedenle mali hakları ya da kullanma yetkisini devralanın bu hakları kullanmasının devralan açısından bir yükümlülük olduğu kabul edilir¹³³.

Oyuncu sözleşmesi açısından değerlendirdiğimizde, yapımcının mali hakların karşılığı olarak yalnızca bedel ödemesi yetmeyecek, ayrıca oyuncunun manevi haklarına zarar vermemek için bu hakları kullanması da gerekecektir. Oyuncu sözleşmelerinde genel itibariyle mali haklar süre açısından sınırsız bir şekilde devredilmektedir. Bununla birlikte yapımcı eğer sözleşmede bir süre belirlendiyse bu süre içinde, süre belirlenmediyse MK m.2 doğrultusunda belirlenecek olan makûl bir süre içerisinde mali hakları gereği gibi kullanmış olmalıdır¹³⁴. Yapımcı eğer söz konusu hakları kullanmadıysa diğer şartlar da gerçekleştiği takdirde¹³⁵ oyuncu bu hüküm doğrultusunda cayma hakkını kullanabilecektir.

¹³⁰ Arkan, **a.g.e.**, s. 237.

¹³¹ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 169. Bu hak, mali ve manevi menfaatlerin her ikisini de korumakla birlikte genel olarak manevi menfaatlerin korunmasının amaçlandığı görüşü hakimdir: Ayiter, **a.g.e.**, s. 219; Erel, **a.g.e.**, s. 300.

¹³² Tekinalp, **a.g.e.**, s. 239.

¹³³ Erel, **a.g.e.**, s. 299. Aksi görüşte, Aydıncık, **a.g.e.**, s.173: Lisans sözleşmeleri açısından değerlendirme yapan yazar, kullanma yükümlülüğünün sözleşmenin esaslı unsurlarından olmadığını ileri sürerek hakları kullanma gereğinin lisans alan açısından doğrudan doğruya bir borç teşkil etmediğini savunmaktadır.

¹³⁴ Erel, **a.g.e.**, s. 301; Tüysüz, **a.g.e.**, s. 128.

¹³⁵ Cayma hakkının kullanılabilmesine ilişkin şartlar için bkz.: Üçüncü Bölüm, 3.12. FSEK m. 58 Hükümü Kapsamında Cayma Hakkının Kullanılması Suretiyle Sözleşmenin Sona Ermesi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OYUNCU SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

3.1. Genel Olarak

Oyuncu sözleşmesine bir taraftan TBK'nın eser sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanırken, diğer taraftan FSEK hükümlerinin kıyasen uygulanacağına çalışma içerisinde birçok kez değinmiştik. Sözleşmeyi sona erdiren sebeplerin de söz konusu hükümler dikkate alınarak belirlenmesi gerekir. Bununla birlikte çalışma içerisinde birçok kez ifade edildiği gibi oyuncu sözleşmesi karma bir sözleşme olduğu için, TBK ve FSEK hükümleri, sözleşmenin mahiyetine uygun düştüğü ölçüde uygulama alanı bulacaktır.

Eser sözleşmesinin sona erme sebepleri ve FSEK'de düzenlenen sona erme sebepleri oldukça kapsamlı bir çalışmayı gerektirmektedir. Bu sebeple biz çalışmamızda bu sona erme sebeplerini, oyuncu sözleşmesi açısından ve genel hatlarıyla inceleyeceğiz.

Bununla birlikte karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerden olan oyuncu sözleşmesi tarafların anlaşmaları, sonraki kusursuz imkânsızlık, sözleşmenin iptal edilmesi, bozucu şartın gerçekleşmesi, ölüm gibi genel sebeplere bağlı olarak da sona erebilir¹. Çalışmamız içerisinde, uygulamada oyuncu sözleşmesinde rastlama ihtimali daha fazla olan genel sona erme sebepleri üzerinde de durulacaktır.

3.2. Sözleşmenin İkale Anlaşması Yoluyla Sona Ermesi

Sözleşme özgürlüğü çerçevesinde taraflar özgürce kurmuş oldukları sözleşmeyi her zaman anlaşarak sona erdirme hakkına sahiptirler². Tarafların sözleşmeyi sona

¹ Genel anlamda borcun ve sözleşme ilişkisinin sona ermesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, **Genel Hükümler**, s. 1287 vd.; Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, C. I, s. 537 vd.

² Eren, **Genel Hükümler**, s. 1288.

erdirmeye amacıyla yapmış oldukları anlaşma doktrinde bozma sözleşmesi³ veya ikale sözleşmesi olarak anılmaktadır⁴. İ kale sözleşmesi ile birlikte tarafların sözleşmeden doğan yükümlülükleri sona erer. Sözleşmenin kurulması için şekil şartı aranıp aranmadığından bağımsız olarak ikale ile sözleşmenin sona erdirilmesi herhangi bir şekil şartına bağlı değildir⁵. Yapımcı ve oyuncunun da her zaman anlaşarak oyuncu sözleşmesini sona erdirmeleri mümkündür. Oyuncu sözleşmesi ifa edilmeye başlanmadıysa ve taraflar film projesinin başında ikale ile sözleşmeyi sona erdirmişse, bu halde sözleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkacaktır⁶. Bununla birlikte sözleşmenin ifasına başlanmı şsa bu halde sürekli borç ilişkisi doğuran oyuncu sözleşmesinin, niteliğine uygun olarak, sözleşmenin geçmişe değil, ileriye etkili olarak sona ereceği kabul edilmelidir⁷.

3.3. Kararlaştırılan Bozucu Koşulun Gerçekleşmesi Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi

Bozucu koşul, geçerli bir şekilde kurulmuş olan hukuki işlemin hüküm ve sonuçlarının ortadan kalkmasının gelecekte belirsiz bir olayın gerçekleşmesine bağlanması şeklinde ifade edilmektedir⁸. Bu durumda geçerli olarak kurulmuş bir sözleşmede bozucu şart gerçekleşene kadar, sözleşmenin hüküm ve sonuçları geçerli bir şekilde uygulanacaktır. Bununla birlikte TBK m. 173/II’de belirtildiği üzere koşulun gerçekleşmesiyle birlikte sözleşme hükümleri, koşulun gerçekleştiği anda ortadan kalkacaktır. TBK m. 173/III’e göre sona erme kural olarak geçmişe etkili olmaz.

³ Eren, **Genel Hükümler**, s. 1288

⁴ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, C. II, s. 537, dn.1.

⁵ Eren, **Genel Hükümler**, s. 1288; Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, C. I, s. 537, dn. 1: Oğuzman, Öz, bu halde ibra sözleşmelerinin şekle tabi olmaması hususunun kıyasen uygulanması gerektiği görüşündedir.

⁶ İlke olarak sözleşmenin geçmişe etkili sona ereceğine ilişkin bkz. Eren, **Genel Hükümler**, s. 1289.

⁷ Sürekli borç ilişkilerinde ifaya başlanmı şsa sözleşmenin ileriye etkili sona ereceğine ilişkin bkz. Eren, **Genel Hükümler**, s. 1289.

⁸ Eren, **Genel Hükümler**, s. 1199; Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, C. II, s. 513.

Oyuncu sözleşmesi de bozucu koşula bağlı olarak kurulabilir. Örneğin, dizi film için akdedilen oyuncu sözleşmesinin, uygulamada bir seri olarak kabul edilen on üç bölüm sonunda hedeflenen izlenme oranına ulaşamaması durumunda sözleşmenin feshedileceğine ilişkin kararlaştırılan bir koşul, bozucu koşul niteliğindedir⁹. Bu halde on üç bölüm sonunda hedeflenen orana ulaşamazsa, oyuncu sözleşmesi bu koşula bağlı olarak sona erebilecektir. Bununla birlikte yapımcı TBK m. 175 kapsamında, hedeflenen orana ulaşılmasına dürüstlük kuralına aykırı olarak kendisi engel olmuşsa veya orana ulaşılmasına kusurlu ifası ile sebep olmuşsa koşul gerçekleşmemiş sayılacaktır.

3.4. Sözleşmenin İptal Edilmesi

Sözleşmenin iptali, geçerli olarak kurulan sözleşmenin, taraflardan biri tarafından TBK m. 30 vd. maddelerinde düzenlenen irade bozukluklarına veya TBK m. 28'de düzenlenen aşırı yararlanma (gabin) hükümlerine göre tek taraflı irade beyanıyla sona erdirilmesidir¹⁰. Örneğin yapımcı, daha önceki bir projede dublör kullanıldığını bilmeden, oyuncunun ata bindiğini gördüğü için bu özelliği haiz olduğunu düşünerek sözleşme akdettiyse ve yapımcının TBK m. 31/4'e göre esaslı yanılmaya düştüğü kabul edilebiliyorsa bu halde sözleşmenin yapımcı tarafından iptali gündeme gelir. Yine sektörde yeni olan bir oyuncunun tecrübesizliği sebebiyle oyuncu sözleşmesini düşük bedelle imzalaması halinde oyuncu aşırı yararlanmaya dayanabilecektir. İptal hakkının kullanılmasıyla birlikte sözleşme kural olarak geçmişe etkili olarak sona erer¹¹. Ancak sürekli edimli sözleşmelerde iptal hakkının kullanılmasıyla, bu kuralın aksine, dürüstlük kuralı gereği sözleşmenin ileriye etkili sona erdiği kabul edilmektedir¹². Bu sebeple, iptal hakkının kullanılması ile sürekli borç ilişkisi doğuran oyuncu sözleşmesinin de ileriye etkili sona ereceği kabul edilmelidir.

⁹ Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 115.

¹⁰ Eren, **Genel Hükümler**, s. 426 vd., s. 1292; Oğuzman, Öz, **a.e.**, C. I, s. 117 vd., 178 vd.

¹¹ Eren, **Genel Hükümler**, s. 431, s. 1292 ;Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, C. I., s. 120.

¹² Eren, **Genel Hükümler**, s. 432; Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, C. I, s. 120.

3.5. Kusursuz İmkânsızlık Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi

TBK m. 136’da borçlunun ediminin kendi kusuru olmaksızın imkânsız hale gelmesi durumunda borcun sona ereceğine ilişkin genel bir sona erme sebebi düzenlenmiştir¹³. Bu hükme göre, borcun sona ermesi için borçlunun edimi sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkan sebeplerle objektif ve sürekli olarak yerine getirilemiyor olmalıdır¹⁴. Bu hüküm esas olarak borçlunun sorumlu olmadığı sonraki imkânsızlık halini düzenler.

Yine eser sözleşmesine ilişkin hükümler arasında yer alan TBK m. 486, TBK m. 136’nın özel bir düzenlemesini oluşturmaktadır. Hüküm, *“Yüklenicinin kişisel özellikleri göz önünde tutularak yapılmış olan sözleşme, onun ölümü veya kusuru olmaksızın eseri tamamlama yeteneğini kaybetmesi durumunda kendiliğinden sona erer. Bu durumda işsahibi, eserin tamamlanan kısmından yararlanabilecek ise, onu kabul etmek ve karşılığını vermekle yükümlüdür.”* şeklinde düzenlenmiştir. Hüküm sözleşmenin kurulmasından sonra meydana gelen sonraki ifa imkânsızlığı hallerinde uygulama bulacaktır¹⁵. TBK m. 136 ile bu hüküm arasındaki fark ise sonuçları itibariyledir. Nitekim TBK m. 136’ya göre sözleşmenin geçmişe etkili olarak sona erdiği hallerde taraflar aldıklarını sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade etmekle yükümlüdürler¹⁶. Buna karşılık TBK m. 486’ya göre, eserin meydana getirilen kısmının kullanılması mümkün ise bu halde fesih söz konusu olacak ve yükleniciye hak ettiği oranda ücretin ödenmesi gündeme gelecektir¹⁷. Bununla birlikte sürekli edimli sözleşmelerde TBK m. 136’ya göre de sözleşmenin ileriye etkili olarak sona erdiği kabul edilmelidir.

¹³ Bu hüküm doğrultusunda meydana gelen imkansızlığın sonuçlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz.: Müjde Kurt, **Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkansızlık (TBK m. 136)**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s. 209 vd.

¹⁴ Eren, **a.g.e.**, s. 1329; Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, C. I, s. 555 vd.; Kurt, **a.g.e.**, s. 77 vd.

¹⁵ Eren, **Özel Hükümler**, s. 699.

¹⁶ Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, C. I, s.559; Büyükkay, **a.g.e.**, s. 251.

¹⁷ Büyükkay, **a.g.e.**, s. 251.

FSEK m. 50/III'te de eser tamamlanmadan önce eser sahibinin kusuru bulunmaksızın eserin tamamlanması imkânsız hale gelirse, sözleşmesel taahhütlerinin sona ereceği düzenlenmektedir. Hüküm, Komşu Haklar Yönetmeliği m. 23'teki atıf sebebiyle bağlantılı hak sahipleri açısından dolayısıyla icracı sanatçı olan oyuncu açısından da uygulama alanı bulacaktır¹⁸. FSEK m. 50/III'te, TBK m. 486'dan farklı olarak, FSEK hükümlerine göre nitelendirilen eserin kullanılabilen kısmının ne olacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bununla birlikte oyuncu sözleşmesi açısından değerlendirdiğimizde, özellikle dizi filmler için imzalanan sözleşmelerde oyuncunun yerine getirdiği icrası kullanılabilir nitelikteyse TBK m. 486'da olduğu gibi icraya ilişkin hak ettiği ücretin kendisine ödenmesi gerektiği söylenebilecektir. Bununla birlikte oyuncu icrasını tamamlamış ancak henüz icrası üzerindeki bağlantılı haklarını ya hakların kullanım yetkisini devretmeden imkânsızlık söz konusu olmuşsa sözleşme sona ermemelidir¹⁹.

Örneğin oyuncunun icrasına engel olacak nitelikte iyileşemeyeceği bir hastalığa yakalanması, kalıcı olarak görme yetisini kaybetmesi, ayırt etme gücünden yoksun hale gelmesi²⁰ gibi hallerde, oyuncunun borcu başka bir kişi tarafından yerine getirilebilecek bir borç olmadığı için kusursuz imkânsızlık halinin meydana geldiğinin kabulü gerekecektir.

3.6. TBK m. 485'e Göre İş Sahibi Yüzünden İfanın İmkânsızlaşması Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi

TBK m. 485'e göre, *"Eserin tamamlanması, işsahibi ile ilgili beklenmedik olay dolayısıyla imkânsızlaşırsa yüklenici, yaptığı işin değerini ve bu değere girmeyen giderlerini isteyebilir. İfa imkânsızlığının ortaya çıkmasında işsahibi kusurluysa, yüklenicinin ayrıca tazminat isteme hakkı vardır."*

¹⁸ Arkan, **a.g.e.**, s. 232.

¹⁹ Aynı görüşte Kaçmaz, **a.g.e.**, s.117.

²⁰ Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 117.

Bu hüküm iş sahibinin etki alanında²¹, iş sahibinin kendisini veya çevresini ilgilendiren olaylar sebebiyle eserin tamamlanmasının imkânsızlaşması durumunda uygulama alanı bulacaktır²². Bu halde yüklenicinin yaptığı işe oranla bedel talep etme hakkı bulunur. İmkânsızlığın iş sahibinin kusurundan kaynaklandığı hallerde yüklenici ayrıca müspet zararının giderilmesini talep edebilecektir²³. Hüküm, oyuncu sözleşmesinde de uygulama bulabilecektir. Örneğin yapımcının sinema eserinin eser sahiplerinden biriyle yaptığı anlaşmada sorun çıkması ve eser üzerindeki hakları kullanamaması sebebiyle oyuncunun icrayı yerine getirmesi imkânsız hale gelmişse ya da dizi film yayından kaldırılırsa²⁴ bu hüküm uygulama alanı bulacaktır.

3.7. Ölüm Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi

TBK m. 486'ya göre, *“Yüklenicinin kişisel özellikleri göz önünde tutularak yapılmış olan sözleşme, onun ölümü veya kusuru olmaksızın eseri tamamlama yeteneğini kaybetmesi durumunda kendiliğinden sona erer. Bu durumda işsahibi, eserin tamamlanan kısmından yararlanabilecek ise, onu kabul etmek ve karşılığını vermekle yükümlüdür.”* Yüklenicinin ölümü kural olarak sözleşmeyi sona erdiren bir sebep olmasa da hükme göre yüklenicinin kişisel özelliklerinin önem taşıdığı

²¹ Gümüş, **a.g.e.**, s. 395.

²² Büyükey, **a.g.e.**, s. 251.

²³ Eren, **Özel Hükümler**, s. 698.

²⁴ Aynı yönde **Yarg. 11.HD. 14.02.2018 T., 2016/7043 E., 2018/1066 K.** “... Somut olaya gelince, davalı icracı sanatçının sözleşmeden doğan borcu, TBK m. 471 vd. de düzenlenmiş olup, yapımcının öngördüğü plan dairesinde film çekim planına uymak, sadakat ve özenle sanatını özgün şekilde sergilemek olup, davacı yapımcı tarafından, eserin (dizi filmin) meydana getirilmesinde davalı icracı sanatçıya isnat edilebilecek herhangi bir kusurunun bulunduğu iddia ve ispat edilmiş değildir. Davalı oyuncunun dizi filmin çekimi sırasında hazır bulunması, iş planlamasına uyması, emek ve mesai sarf etmesi, çekimlere katılması, hatta 4. bölümün fragmanının dahi hazırlanmış olması nedeniyle TBK m. 479 ve 480 uyarınca 4. Bölüm için dahi ücret istemeye hak kazanmıştır. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 485. maddesi “İşsahibi yüzünden ifanın imkânsızlaşması” başlığını taşımakta olup, “Eserin tamamlanması, işsahibi ile ilgili beklenmedik olay dolayısıyla imkânsızlaşarsa yüklenici, yaptığı işin değerini ve bu değere girmeyen giderlerini isteyebilir.” hükmü de dikkate alındığında ve davalı oyuncunun eserin ortaya çıkmasında üzerine düşen bütün edimleri yerine getirdiği de gözetildiğinde avans olarak ödenen oyunculuk ücreti yönünden davanın reddi gerekirken mahkemece dizinin yayından kaldırılması nedeniyle ifanın imkansızlaştığı kabul edilerek, 4. bölümün çekildiği tarafların kabulünde olan fragman süresi ile dizi süresinin oranlanması suretiyle iadesi gereken miktarın hesaplanması doğru olmamış ve davalı vekilinin bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının kabulü gerekmıştır. ...”(Çevrimiçi) www.sinerjimevzuat.com.tr, 23.05.2018.

sözleşmelerde, ölümün sona erme sebebi olduğu kabul edilmektedir. Bu hüküm doğrultusunda sözleşmenin kendiliğinden ileriye etkili olarak ve tazminatsız şekilde sona erer²⁵.

Hüküm, niteliğine uygun düştüğünden oyuncu sözleşmesinde de uygulama alanı bulabilecektir. Nitekim oyuncu sözleşmelerinde oyuncunun kişiliğinin önem taşıdığı şüphesizdir. Bu durumda oyuncunun ölümü halinde sözleşmenin kendiliğinden sona ereceği kabul edilmelidir.

Yine FSEK m. 50/III hükmü ile de bu hususta bir düzenleme getirilmiştir. Hükme göre, eser tamamlanmadan önce taraflardan biri öldüğü takdirde sözleşme sona ermektedir. Hüküm Komşu Haklar Yönetmeliği m. 23'teki atıf sebebiyle bağlantılı hak sahipleri açısından²⁶, dolayısıyla icracı sanatçı olan oyuncu açısından da uygulama alanı bulacaktır. Bununla birlikte düzenleme doğrultusunda, hüküm TBK m. 486'dan farklı olarak hem oyuncu hem yapımcı açısından değerlendirilmelidir²⁷. Oyuncunun ölümü halinde, oyuncunun kişiliğinin sözleşmeye etkisi nazarında bu hüküm doğrultusunda da sözleşmenin sona ermesi gerektiği muhakkaktır. Bununla birlikte icranın tamamlanmasından sonra oyuncunun ölümü halinde, oyuncu tarafından verilen iznin geçerliliği etkilenmeyecektir²⁸. Hükümün yapımcı açısından ise iki yönlü değerlendirilmesi gerekir. Yapımcı eğer gerçek kişi ise yapımcının kişiliğinin sözleşmenin yapılmasında etkili olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Eğer yapımcının ölümü sözleşmenin uygulanmasını etkileyebilecek nitelikte ise sözleşmenin sona erdiği kabul edilmelidir²⁹. Yapımcı eğer tüzel kişi ise ve tüzel kişiliğin sona ermesi söz konusuysa, tüzel kişilik ortadan

²⁵ Büyükay, **a.g.e.**, s. 253; Eren, **Özel Hükümler**, s. 702.

²⁶ Arkan, **a.g.e.**, s. 232.

²⁷ Beşiroğlu, **a.g.e.**, s. 559 vd.

²⁸ Genek olarak düşünce ürünü sahibi açısından aynı yönde değerlendirme için bkz. Beşiroğlu, **a.g.e.**, s. 559.

²⁹ Beşiroğlu, **a.g.e.**, s. 561 vd.: Yazar, yapımcının gerçek kişi olması halinde, ölümünün sözleşmenin uygulanmasını kuşkusuz etkileyeceği ve mirasçıları sözleşmenin uygulanması için zorlanamayacağından, sözleşmenin sona ermesi gerektiği görüşündedir.

kalkması ölümle aynı şekilde değerlendirilebilecektir³⁰. Bununla birlikte tüzel kişi olarak örgütlenen yapımcı açısından tüzel kişilik yöneticilerinden birinin ölümü halinde, sözleşme sona ermemelidir³¹. Ölüm sebebiyle sözleşmenin sona erdiği hallerde, sözleşme geleceğe etkili olarak tazminatsız şekilde sona erecektir³². Her ne kadar FSEK m. 50/III hükmünde bu yönde bir düzenleme olmasa da TBK m. 486'de olduğu gibi oyuncu sözleşmesinin her iki hüküm gözetilerek sona ermesi halinde oyuncunun icrasının tamamlanan kısmından yararlanılması mümkün ise yapımcının tamamlanan kısma ilişkin ücreti ödemesi gerekeceği söylenebilecektir.

3.8. TBK m. 473/I'e Göre Oyuncunun İş Zamanında Başlamaması veya İşin Vadeye Yetişmeyeceğinin Anlaşılması Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi

TBK m. 473/I'e göre, *“Yüklenicinin iş zamanında başlamaması veya sözleşme hükümlerine aykırı olarak işi geciktirmesi ya da iş sahibine yüklenemeyecek bir sebeple ortaya çıkan gecikme yüzünden bütün tahminlere göre yüklenicinin işi kararlaştırılan zamanda bitiremeyeceği açıkça anlaşılırsa, iş sahibi teslim için belirlenen günü beklemek zorunda olmaksızın sözleşmeden dönebilir.”*

Söz konusu hüküm uyarınca, sözleşme ile kararlaştırılan zamanda veya sözleşmede kararlaştırılmadıysa dürüstlük kuralına göre başlaması gereken zamanda yüklenici işe başlamazsa veya işe başlamakla birlikte işin zamanında teslim edilemeyeceği açıkça belliyse, iş sahibi sözleşmeden dönebilecektir. İşe başlama zamanı sözleşmede belirlenebileceği gibi meydana getirilecek eserin türüne göre de tespit edilebilecektir³³. Yine yüklenicinin eserin meydana getirilmesine zamanında başlayabilmesi için iş sahibinin de üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirerek,

³⁰ Aynı yönde Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 129.

³¹ Beşiroğlu, **a.g.e.**, s. 562.

³² Aynı yönde Kaçmaz, **a.g.e.**, 130.

³³ Eren, **Özel Hükümler**, s. 630.

işin başlaması için yapması gereken hazırlıkları tamamlaması gerekir³⁴. Her ne kadar hükümde düzenlenmese de iş sahibinin bu hakkı kullanabilmek için borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlere uygun olarak yükleniciyi ihtar etmesi ve yükleniciye süre vermesi gerekmektedir³⁵. Bu şartlar yerine getirildiği takdirde, iş sahibi sözleşmeyi sona erdirebilecektir. Hükümde sözleşmeden dönmeden bahsedilse de bu husus sözleşmenin sona erme anına göre değerlendirilerek, hakkın eserin tamamlanmasına yakın olarak kullanıldığı hallerde fesih söz konusu olmalıdır³⁶.

Hükümün oyuncu sözleşmesinin niteliğine uygun düştüğü ve oyuncu sözleşmesinde de uygulama alanı bulacağı söylenebilir. Buna göre, oyuncunun sözleşmede kararlaştırılan ya da kendisine bildirilen çekim planına uymayarak, çekimlere zamanında başlamaması durumunda bu gecikme sinema eserinin icrasının hedeflenen tarihte tamamlanmasına engel olacak nitelikteyse, yapımcı bu sözleşme hükmüne göre sözleşmeyi sona erdirebilecektir.

3.9. TBK m. 484'e Göre Tam Tazminat Karşılığı Sözleşmenin Sona Ermesi

Sözleşme hukukunda, sözleşmenin kurulması açısından her ne kadar sözleşme serbestisi ilkesi geçerli olsa da sözleşmeyle bağlılıktan kurtulmak için, ahde vefa ilkesi gereğince, sözleşme serbestisinin her zaman geçerli olduğundan bahsedilemez. TBK m. 484 ise bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır³⁷. Bu hüküm ile eser sözleşmesinin tarafı olan iş sahibine herhangi bir sebep göstermek zorunda

³⁴ Eren, **Özel Hükümler**, s. 630.; Tandoğan, **a.g.e.**, C. II, s. 115.

³⁵ Büyükcay, **a.g.e.**, s. 204; Eren, **Özel Hükümler**, s. 631.

³⁶ Büyükcay, **a.g.e.**, s. 205.

³⁷ Gökyayla, **a.g.e.**, s.441; Gümüş, **a.g.e.**, s.391.Vedat Buz, “İş Sahibinin BK m. 396’a Göre Eser Sözleşmesini Feshi”, **BATİDER**, C. XXI, S.2 2001, s. 215; Bu hususta istisna teşkil edecek bir başka hüküm ise gerçek kişilerin kefalet sözleşmesinden doğan sorumluluklarının on yıllık yasal azami sürenin sonunda kendiliğinden sona ereceğine ilişkin düzenlenen TBK m. 598/III hükmüdür, bu yönde bkz. Cansu Kaya Kızıllırmak, **Kefalet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Halleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 83 vd. Yine kanun koyucunun sözleşme serbestisini sınırlamakta olduğu diğer düzenlemeler, kişilik hakkını koruma gayesiyle TBK madde 24, TBK madde 25, kira sözleşmeleri bakımından TBK madde 347/I,II hükümleri olarak sayılabilecektir, bkz. Kaya Kızıllırmak, **a.g.e.**, s. 83, dn. 236.

olmaksızın sözleşmeyle bağlılıktan kurtulma hakkı tanınmıştır³⁸. TBK m.484'e göre, iş sahibi, yüklenici eseri tamamlayıncaya kadar eserin tamamlanmasından önce yapılmış olan kısmın karşılığını ödemek ve yüklenicinin bütün zararlarını gidermek koşuluyla, bu tek taraflı yenilik doğuran hakkını³⁹ kullanarak sözleşmenin sona erdirilmesi imkânından yararlanabilecektir. Buradaki zarar ifadesi ile müspet zarar amaçlanmış olup, yüklenicinin tazmin edilecek zararının içine hem fiili zarar hem de yoksun kalınan kâr girmektedir⁴⁰. Tam tazminat karşılığı fesih kanuna dayandığından, yüklenicinin zararının giderilmesi kusur şartına bağlı değildir⁴¹. Yüklenicinin alacağı, sözleşmenin tek taraflı olarak sona erdirilmesiyle muaccel olacaktır⁴².

Kanunun iş sahibine tanıdığı bu hakkı, eser sözleşmesinin kendine özgü nitelikleriyle açıklamak gerekir. Eser sözleşmesinde yüklenicinin tek menfaati eseri tamamlaması sonucunda hak edeceği bedel olmayıp, bunun yanında eserin meydana getirilmesi yüklenici açısından iyi bir referans ve popülarite de sağlayabilir⁴³. Buna rağmen, TBK m. 484 ile yüklenicinin eserin meydana getirilmesi sonucundan hak edeceği bedel tam tazminat karşılığında güvence altına alınırken, eserin meydana getirilmesinden doğabilecek müstakbel maddi ve manevi menfaatleri feda edilmiştir⁴⁴. TBK m. 484'ün tüm eser sözleşmesine uygulanıp uygulanmayacağı hususunda da doktrinde tartışma bulunur. Ani edimli klasik eser sözleşmeleri açısından görüş birliği olsa da sürekli edimli ve karma sözleşmeler açısından farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüş⁴⁵ karma sözleşme olan arsa payı karşılığı inşaat

³⁸ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 572.

³⁹ Öz Seçer, **Eser Sözleşmesinin İş Sahibi Tarafından Tam Tazminatla Feshi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s. 66; Buz, **a.g.e.**, s. 232.

⁴⁰ Eren, **Özel Hükümler**, s. 687.

⁴¹ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s.575.

⁴² Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s.575.

⁴³ Gökyayla, **a.g.e.**, s.161.

⁴⁴ Buz, **a.g.e.**, s. 215.

⁴⁵ Buz, **a.g.e.**, s. 223.

sözleşmelerinde bu hükmün uygulanmayacağını savunurken, diğer bir görüş⁴⁶ ise aksine arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde de TBK m. 484'ün uygulama alanı bulacağını kabul etmektedir. Sürekli nitelik taşıyan eser sözleşmelerinde ise hâkim görüş⁴⁷ TBK m. 484 düzenlemesinin uygulanmamasını savunurken, diğer bir görüş⁴⁸, sürekli ama belirli süreli eser sözleşmelerine hükmün uygulanabileceğini savunmaktadır.

Oyuncu sözleşmesi, çalışma içerisinde bahsedildiği gibi karma nitelikte ve sürekli edimli bir sözleşmedir. Oyuncunun rolünü icra etmesi ile ilgili kural olarak eser sözleşmesi hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Bu durumda oyuncunun rolünü icrası tamamlanana dek FSEK m. 484 hükmünden de kural olarak yararlanmak mümkün olabilir. Oyuncu sözleşmesinde, yapımcının durumu iş sahibi gibi kabul edileceğinden, yapımcı sözleşmenin feshiyle icra edilen rolün icra edildiği kadarını ödemek ve oyuncunun zararlarını gidermekle yükümlü olacaktır.

Ne var ki, oyuncu sözleşmesinde oyuncunun menfaati sadece icrası için kendisine ödenen bedele ilişkin maddi menfaati olmayıp, bunun dışında oyuncunun müstakbel maddi ve manevi menfaatleri de bulunmaktadır. Ancak oyuncu sözleşmesinin niteliği bu hâlde farklı bir özellik göstermediğinden, bu hususun TBK m. 484'ün oyuncu sözleşmesine uygulanmasına engel teşkil etmediği kanaatindeyiz. Nitekim bu gerekçe kabul edilseydi, birçok eser sözleşmesi için de aynı husus gündeme geleceğinden, eser sözleşmesi hükümleri arasında bu düzenlemeye yer verilmemesi gerekirdi⁴⁹.

⁴⁶ Yavuz, Acar, Özen, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 9. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2014, s.1064 vd.

⁴⁷ Fikret Eren, “I. Borçlar Kanunu Açısından İnşaat Sözleşmeleri, II. İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Borçları ve Bu Borçların Yerine Getirilmemesinin Sonuçları, III. İnşaat Sözleşmesinin Sona Ermesi”, **İnşaat Sözleşmeleri, Yönetici-İşletmeci-Mühendis ve Hukukçular İçin Ortak Seminer, Ankara 18-29 Mart 1996**, s. 91.

⁴⁸ Buz, **a.g.e.**, s. 224 vd.

⁴⁹ Bkz ve karş.: Gökyayla, **a.g.e.** s. 163. Yazar bu hususu film yapım sözleşmeleri açısından ele alarak, aynı görüşü savunmuştur.

Oyuncu sözleşmesinin feshedildiği anda rolün icra edildiği kadarının yapımcının işine yaramaması mümkündür. Ancak bu husus konusu maddi bir cismin meydana getirilmesi olan birçok eser sözleşmesinde de aynı şekilde ortaya çıkmaktadır⁵⁰. Bu sebeple, bu hususun da TBK m. 484'ün oyuncu sözleşmesine uygulanmasına engel teşkil etmediği kanaatindeyiz.

Sonuç olarak, TBK m.484'ün oyuncu sözleşmesinin mahiyetine uygun düştüğü ve oyuncu sözleşmesinin kendine özgü özelliklerinin bu hükmün uygulanmasını engeller mahiyette olmadığı kanaatindeyiz.

3.10. Mali Haklara İlişkin Anlaşma Sağlanan Sürenin Sona Ermesi veya Mali Hakkın Koruma Süresinin Dolması Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi

Her ne kadar uygulamada böyle kayıtlara çok rastlanmasa da oyuncu mali haklarını ya da kullanma yetkisini belirli bir süre ile sınırlı olarak devretmiş olabilir. Bu halde kararlaştırılan sürenin dolmasıyla süreye bağlı hakka ilişkin sözleşme herhangi bir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden sona erecek ve Komşu Haklar Yönetmeliği'nin m. 23 uyarınca icracı sanatçılar açısından da kıyasen uygulama alanı bulacak FSEK m. 59/I gereği, mali haklar oyuncuya geri dönecektir⁵¹.

Yine mali hakların yetmiş yıl olan koruma süresi sona erdiğinde oyuncunun icrası üzerindeki mali haklar serbest kalacağından, bu halde de sözleşme sona erecektir⁵².

3.11. FSEK m. 50/III'e Göre Borç Ödemekten Aciz veya İflas Sebebiyle Sözleşmenin Sona Ermesi.

FSEK m. 50/III'e göre,

⁵⁰ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 164.

⁵¹ Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 127; İracı sanatçı açısından Arkan, **a.g.e.**, s. 62, 238.

⁵² Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 127.

“Eser tamamlanmadan önce, eser sahibi ölür veya tamamlama kabiliyetini zayi eder, yahut kusuru olmaksızın eserin tamamlanması imkansız hale gelirse zikri geçen taahhütler kendiliğinden münfesih olur. Diğer tarafın iflas etmesi veya sözleşme uyarınca devraldığı mali hakları kullanmaktan aciz duruma düşmesi yahut kusuru olmaksızın kullanmanın imkânsız hale gelmesi hallerinde de aynı hüküm caridir.”

Hüküm ile mali hakları devralan tarafın iflas etmesi veya mali hakları kullanamaz hale gelmesi durumunda sözleşmenin sona ereceği düzenlenmektedir.

Bu doğrultuda hükmün tacir olan yapımcı açısından uygulama alanı bulacağı söylenebilir⁵³. Buna göre, oyuncu sözleşmesinde yapımcı iflas eder veya devralacağı hakları kullanmaktan aciz duruma düşerse ya da bu hakları kusuru olmaksızın kullanamaz hale gelirse sözleşme kendiliğinden sona erecektir⁵⁴.

3.12. FSEK m. 58 Hükümü Kapsamında Cayma Hakkı Kullanılması Suretiyle Sözleşmenin Sona Ermesi

FSEK m. 58 hükmü, hakkın devrine ya da lisans verilmesine ilişkin sözleşmelerde uygulama alanı bulacak bir sona erme sebebi içermektedir. Hükme göre, devre ya da lisansa konu hak, devralan ya da lisans alan tarafından taraflarca kararlaştırılan süre içinde veya eğer bir süre kararlaştırılmamışsa, uygun bir zaman içinde kullanılmaz ve eser sahibinin menfaatleri esaslı bir şekilde ihlal edilirse, eser sahibi sözleşmeden cayabilecektir. Komşu Haklar Yönetmeliği m. 23 gereği bu hüküm icracı sanatçılara da kıyasen uygulanabilecektir⁵⁵. Hükümün icracı sanatçı olan oyuncuyla imzalanan oyuncu sözleşmesinde de uygulanabileceği kanaatindeyiz. Mali hakların kullanılması şöhret, itibar, popülerite gibi bazı manevi menfaatlerin elde edilmesine ve müstakbel bazı menfaatlerin teminine vesile olabilir⁵⁶. Bu sebeple,

⁵³ Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 131.

⁵⁴ Gökyayla Telif Hakkı, s. 307; Hükümün, eser üzerindeki mali haklara ilişkin tasarruf sözleşmelerinde, eser sahibinin sözleşmesini (sözleşmenin karşı tarafını) koruduğuna ilişkin bkz. Tekinalp, **a.g.e.**, s. 238.

⁵⁵ Arkan, **a.g.e.**, s. 237; Başak Bak, **Fikri Haklarda Sözleşmeden Cayma**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2016, s. 190.

⁵⁶ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 169.

hakkın devrine yönelik sözleşmelerin devir amaçlı olmadığı, devri hedef tuttuğu belirtilmektedir⁵⁷. Bu yüzden hakkın devralınması ya da lisans alınması ve bunun için bedel ödenmesiyle yetinilmeyerek, eser sahibinin ve icracı sanatçının popülaritesine zarar vermemek için ayrıca bu hakların kullanılması da gerekecektir⁵⁸. Mali hakları devralan ya da kullanma yetkisini devralan, eğer sözleşmede bir süre belirlendiyse bu süre içinde, süre belirlenmediyse makûl bir süre içerisinde mali hakları gereği gibi kullanmış olmalıdır⁵⁹. Devralan eğer hakları kullanmadıysa ve hakların kullanılmamasından kaynaklı olarak devreden maddi veya manevi olarak zarar görürse bu hüküm doğrultusunda cayma hakkını kullanabilecektir⁶⁰.

FSEK m. 58 gereği devreden bu hakkını kullanabilmek için öncelikle noter vasıtasıyla karşı tarafa mehil vermelidir. Bununla birlikte hakkın kullanılması devralan için imkânsızsa, devralan hakkı veya kullanma yetkisini devraldığını reddediyorsa veya mehil verilmesi devreden haklarını esaslı surette tehlikeye düşürüyorsa mehil verilmesine gerek yoktur. Verilen mehil sonuçsuz kalırsa veya mehil tayinine gerek olmayan bir hal söz konusuysa noter vasıtasıyla yapılacak ihbar ile cayma hakkı kullanılmış olur.

Oyuncu sözleşmesi açısından bu hüküm, yapımcının oyuncudan devraldığı ya da kullanım yetkisini devraldığı mali hakları hiç veya gereği gibi kullanmadığı ve oyuncunun menfaatlerinin esaslı biçimde ihlal edildiği durumunda uygulama alanı bulacaktır⁶¹. Örneğin yapımcı tarafından elde edilen kamuya iletim hakkı kapsamında yapımcının sözleşmeye göre dizi filmin sinema eserinin televizyonda gösterilmesini temin etmesi gerekirken, bunu yerine getirmemesi halinde bu hüküm uygulama alanı bulabilecektir. Zira oyuncunun bu halde menfaatlerinin zarar görebileceğinden bahsedilir.

⁵⁷ Ayiter, **a.g.e.**, s. 230; Gökyayla, **a.g.e.**, s. 169.

⁵⁸ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 169.

⁵⁹ Erel, **a.g.e.**, s. 301; Tüysüz, **a.g.e.**, s. 128.

⁶⁰ Arslanlı, **a.g.e.**, s. 194 vd.; Ayiter, **a.g.e.**, s. 219; Erel, **a.g.e.**, s. 300; Gökyayla, **a.g.e.**, s. 169; Tekinalp, **a.g.e.**, s. 238 vd.; Bozbel, **a.g.e.**, s. 262.

⁶¹ Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 133.

Cayma hakkı, bozucu yenilik doğuran bir hak olup⁶², devredilen mali haklar başka bir işleme gerek kalmaksızın devredene geri döner⁶³. FSEK m. 58’de düzenlenen cayma hakkı, somut olayın özelliklerine göre sözleşmenin feshi ya da sözleşmeden dönme olarak meydana gelebilecektir⁶⁴. Sürekli edimli bir sözleşme olan oyuncu sözleşmesinin cayma hakkının kullanılmasıyla feshedildiği kabul edilmelidir⁶⁵. Bununla birlikte, yapımcının sözleşmeye uygun olarak eserin çoğaltılmasını tamamlamış olması ve cayma hakkının sözleşmenin diğer hükümlerinin uygulanmaması sebebiyle kullanılması halinde, yapımcının kendisine yararlanma izni verilmiş olan mali haklardan ne oranda yararlanacağı hususunda, mahkeme kararına ihtiyaç duyulacaktır⁶⁶.

3.13. Fesih Bildirimi İle (Olağan Fesihle) Sona Ermesi

Sözleşme ilişkisinin ne zaman sona ereceğini içermeyen belirsiz süreli sözleşmeler, sözleşmenin sona ermesine dair düzenlemeye yer vermedikleri için bu unsur açısından boşluk içermektedirler⁶⁷. Belirsiz süreli sürekli borç ilişkilerinin sona ermeye ilişkin içerdiği bu boşluk sebebiyle; tarafların sözleşme ilişkisini sebep belirtmeksizin, tek taraflı irade beyanıyla, ileriye etkili olarak sona erdirmesine ilişkin fesih hakkının bulunduğu kabul edilmektedir⁶⁸.

Olağan fesihle sözleşmenin sona erdirilebilmesinin söz konusu olması için sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmenin kural olarak belirsiz süreli olması gerekmektedir⁶⁹. Oyuncu sözleşmesi özellikle de dizi film oyuncularını için yapılan

⁶² Bak, **a.g.e.**, s. 203; Arbek, **a.g.e.**, s. 206.

⁶³ Tüysüz, **a.g.e.**, s. 130; Arbek, **a.g.e.**, s. 206.

⁶⁴ Arkan, **a.g.e.**, s. 237.

⁶⁵ Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 134.

⁶⁶ Beşiroğlu, **a.g.e.**, s. 559.

⁶⁷ Kaya Kızılırmak, **a.g.e.**, s. 33; Karabağ Bulut; **a.g.e.**, s. 232; Seliçi, **a.g.e.**, s.136 vd.

⁶⁸ Kaya Kızılırmak, **a.g.e.**, s. 33; Karabağ Bulut; **a.g.e.**, s. 233 vd.; Seliçi, **a.g.e.**, s. 132; Oktay, Uzun Süreli Sözleşmeler, s. 216, 230 vd.

⁶⁹ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 165.

sözleşmeler sürekli borç doğuran sözleşmelerdendir⁷⁰. Fakat uygulamada genellikle dizi film oyuncularını için yapılan sözleşmelerin belirli süreli olarak kurulduğu da görülür. Buna rağmen belirli süreli sözleşme hükümlerinde dahi yapımcının tek taraflı olarak olağan fesihle sözleşmeyi sona erdirebileceğine ilişkin hükümlere rastlanmaktadır. Örneğin uygulamada bir seri olarak kabul edilen on üç bölüm için yapılan oyuncu sözleşmesinde, yapımcının sözleşmeyi, herhangi bir zamanda, herhangi bir sebep ileri sürmeksizin tek taraflı olarak feshedebileceğine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Ancak oyuncu sözleşmelerinde yapımcının olağan fesih yoluyla sözleşmeyi sona erdirmeye hakkının bulunup bulunmayacağına değerlendirilmesi gerektirir. Zira çalışmamız içerisinde bahsedildiği üzere oyuncu sözleşmeleri uygulamada genellikle genel işlem koşulları içerecek şekilde hazırlanmaktadır⁷¹. Yapımcı lehine tek taraflı olarak düzenlenen olağan fesih hakkına ilişkin hüküm taraflarca müzakere edilerek kabul edildiyse ve sözleşme hükmü haline geldiyse, bu hükmün TBK m. 25 kapsamında geçerliliğini tartışmak gerekecektir. Bu hükmeye göre, genel işlem koşulları, dürüstlük kuralına aykırı olarak, karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte olamaz. Uygulamada genel itibarıyla olağan fesih hakkının sözleşme taraflarından sadece yapımcı açısından ve oyuncunun aleyhine getirilmiş olduğu görülmektedir. Genel işlem koşullarının hangi hallerde dürüstlük kuralına aykırı olacağı değerlendirilirken, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 5 ve bu Kanuna dayanılarak çıkartılan Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik'te düzenlenen haksız şart örneklerinden yararlanılabileceğinden bahsetmiştik⁷². Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik'te *sözleşmeyi düzenleyene sözleşmeyi keyfî bir şekilde feshetme hakkı tanıyan ancak tüketiciye aynı hakkı vermeyen şartlar ve belirsiz süreli bir sözleşmeyi makul bir bildirimde bulunmaksızın ve süre tanımaksızın feshetme hakkı tanıyan şartlar*, haksız şart olarak kabul

⁷⁰ Film yapım sözleşmeleri açısından bkz. ve karşı. Gökyayla, **a.g.e.**, s. 165.

⁷¹ Bkz.: Birinci Bölüm, 1.1.2.5. *Genel İşlem Koşulu İçeren Bir Sözleşme Olması* başlığı altındaki açıklamalar.

⁷² Bkz. s. 16.

edilmektedir. Buna göre sözleşmede yapımcı lehine tek taraflı olarak tanınan olağan fesih hakkının da dürüstlük kuralına aykırı olduğu ve bu sebeple genel işlem şartlarına tabi olarak geçersiz sayılması gerektiği kabul edilmelidir. Bununla birlikte oyuncu, genellikle birçok proje arasından değerlendirme yaparak uygun gördüğü projeye dâhil olmayı seçmiş ve buna dayanarak yapımcı ile sözleşme imzalamış olabilir. Bir oyuncunun özellikle dizi filmlerde bir projeden ayrılarak diğerine geçebilmesi için yapımcılar tarafından bekleme süresine gerek duyulabilmektedir. Bu yüzden bir projeye güvenerek yapımcı ile sözleşme akdeden oyuncu açısından sözleşmenin herhangi bir sebep gösterilmeksizin feshedilmesi, oyuncunun sözleşmeden beklediği menfaate ulaşmasını da engelleyebilecektir. Yapımcı zaten TBK m. 484'e göre, tam tazminat karşılığı fesih ile sözleşmenin devamının kendisi için çekilmez kılan bir sebep varsa, olağanüstü fesihle sözleşmeyi sona erdirmeye hakkına sahiptir. Buna rağmen bir de olağan fesih ile sözleşmeyi fesih hakkına sahip olduğunun kabulü bu sebeplerle de uygun olmayacaktır.

3.14. Olağanüstü Fesihle Sözleşmenin Sona Erdirilmesi

Oyuncu sözleşmesine kıyasen uygulanacak hükümler arasında olağanüstü feshi düzenleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Yine TBK'da olağanüstü feshe sebebiyet verecek haklı neden kavramı açıklanmamıştır. Bununla birlikte doktrinde dürüstlük kuralına göre sözleşmeye devam edilmesini çekilmez kılan tüm sebepler haklı neden sayılmaktadır⁷³. Tam iki tarafa borç yükleyen ve sürekli borç doğuran sözleşmelerde tarafların birbirine güven duyması esas olup, bu güvenin yitirilmesi halinde tarafların sözleşmeye devam etmeleri beklenemeyeceğinden sözleşmenin haklı sebeplerle olağanüstü feshi gündeme gelir⁷⁴. Sebebin haklı olup olmadığı ise her bir somut olayda dürüstlük kuralı ışığında değerlendirilecektir⁷⁵. Tam iki tarafa

⁷³ Seliçi, **a.g.e.**, s. 192.

⁷⁴ Büyükay, **a.g.e.**, s. 249; Seliçi, **a.g.e.**, s. 156 vd.

⁷⁵ Seliçi, **a.g.e.**, s. 192.

borç yükleyen ve sürekli borç doğuran sözleşmelerde olduğu gibi⁷⁶ oyuncu sözleşmesinin de olağanüstü fesihle sona erdirilmesi mümkündür.

Uygulamada oyuncu sözleşmesinde oyuncunun mesleki kariyeri ve mali kaybı göz önüne alınarak, dizi filmlerde çekimlere uzun süre ara verilmesi veya oyuncunun arka arkaya birçok bölümde oynatılmaması hallerinde sözleşmenin feshedileceğine ilişkin sözleşmesel düzenlemelere rastlanmaktadır. Yine özellikle dizi filmlere ilişkin yapılan oyuncu sözleşmelerinde, hedeflenen izlenme oranına ulaşamaması halinde⁷⁷ sözleşmenin yapımcı tarafından feshedileceğine ilişkin düzenlemeler bulunur. İrade serbestisine dayalı olarak bu yönde fesih sebeplerinin belirlenmesi, sözleşmenin haklı sebeple feshine örnek olarak gösterilebilecektir.

Belirtilen sona erme hâllerinde, dizi filmin en azından birkaç bölümü yayınlanmış olacağı için bu durumda sözleşmeden dönme değil, sözleşmenin feshi söz konusu olacaktır. Sözleşme ileriye etkili olarak sona ereceği için sözleşmede aksine bir anlaşma yoksa fesih anına kadar çekimi yapılan bölümlerin ücreti, bu bölümler yayınlanmasa dahi oyuncuya ödenmelidir.

⁷⁶ Seliçi, **a.g.e.**, s. 156.

⁷⁷ Kaçmaz, **a.g.e.**, s. 125; Film yapım sözleşmesi açısından hedeflenen izlenme oranlarının fesih sebebi sayılmasına ilişkin değerlendirme için bkz. ve karşı. Gökyayla, **a.g.e.**, s. 166 vd.

SONUÇ

Oyuncu sözleşmesi ile taraflar, oyuncunun kendisine verilen rolü oynayarak FSEK m. 5 kapsamında bir sinema eserini icra etmesini ve icrası üzerindeki bağlantılı hakkını yapımcıya devretmesini ya da hakkın kullanma yetkisini bırakmasını hedefler. Sözleşmenin karşı tarafı olan yapımcı da bunun karşılığında bedel ödeme borcu altına girmektedir.

Oyuncu ile yapımcı arasında kurulan sözleşme rızai, iki tarafa borç yükleyen, sürekli edimli, iş görme faaliyetini konu edinen ve genel işlem şartlarını içeren bir sözleşmedir.

Oyuncunun senaryoya uygun şekilde yerine getirdiği ve sonuç taahhüdü içeren icra faaliyeti, TBK m. 470 vd. hükümleri kapsamında eser sözleşmesinin unsurlarını taşımaktadır. Oyuncunun diğer bir edimi ise icrası üzerindeki bağlantılı hakkının devri ya da hakkın kullanma yetkisinin devrini konu edindiği için FSEK m. 48 gereği hakların devrine yönelik sözleşmenin unsurunu taşır. Bu kapsamda oyuncu sözleşmesi isimsiz sözleşmelerden olup, karma sözleşme niteliği göstermektedir.

Oyuncu sözleşmesine mahiyetine uygun düştüğü ölçüde TBK m. 470 vd. hükümlerinde yer alan eser sözleşmesine ilişkin hükümler ve FSEK m. 48 vd. hükümlerinde yer alan hakkın devrine ya da lisans verilmesine ilişkin hükümler uygulanabilecektir. Yine TBK m. 502/II gereği eser sözleşmesine ilişkin hükümler arasında ve FSEK’de uygulanacak hüküm bulunmadığı takdirde, vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler kıyasen uygulanabilecektir. Boşluk bulunan hallerde ise kıyasen FSEK m.18/II hükmünün uygulanması söz konusu olabilir.

Oyuncunun sinema eserinde kendisine verilen rolü icra etmesi ve icrası üzerindeki bağlantılı hakkını ya da hakkın kullanım yetkisini devretmesi ile yapımcının bunun karşılığında bedel ödemesi oyuncu sözleşmesinin unsurlarını oluşturmaktadır.

Oyuncu sözleşmesinde mali hakkın devri ya da hakkın kullanım yetkisinin devri söz konusu olduğu için FSEK m. 52 gereği sözleşme yazılı şekilde yapılmalı ve sözleşme konusu olan haklar sözleşmede ayrı ayrı gösterilmelidir.

Oyuncu sözleşmesi münhasıran hakkın devrine ve lisans verilmesine ilişkin sözleşmeden ayrıldığı gibi eser sözleşmesinden, hizmet sözleşmesinden, vekâlet sözleşmesinden, film yapım sözleşmesinden ve sinema eserinin meydana getirilmesi ve kamuya sunulması esnasında eser sahipleri ile yapılan diğer sözleşmelerden de ayrılmaktadır.

Eser sözleşmesinde olduğu gibi oyuncu sözleşmesinde de oyuncunun rolünü en iyi şekilde icra ederek meydana getirmesi, oyuncunun en önemli borcunu oluşturmaktadır. Bununla birlikte oyuncu icrası üzerindeki FSEK'den doğan haklarını ya da bu hakların kullanma yetkisini de yapımcıya devretmelidir. Oyuncu devredilen ya da bu kullanım yetkisi devredilen hakların varlığını tekeffül borcu altında olduğu gibi, işi bizzat yerine getirme ve icrasını sadakat ve özenle yerine getirme borçlarını da üstlenmektedir. Oyuncu sözleşmesinin karma bir sözleşme olması ve kendi bünyesinde barındırdığı özellikleri sebebiyle ayıp hükümlerinin ise oyuncu sözleşmesinin niteliğine uygun düşmediği kanaatindeyiz. Nitekim oyuncu icrası tamamlanana kadar, her aşamada yönetmenin sanatsal gözetimi altında icrasını yerine getirmektedir. Yine oyuncu sözleşmesinin niteliği göz önüne alındığında, icranın tamamlanmasından sonra ayıp hükümlerinin uygulanmasını gerektirebilecek bir durumla karşılaşılma ihtimalinin güç olmasının diğer bir sebebi de teslim öncesi ayıp değerlendirmesini mümkün kılan TBK m. 473/II düzenlemesidir.

Yapımcının en önemli borcu bedel ödemektir. Eser sözleşmesinin bedele ilişkin hükümleri mahiyetine uygun düştüğü ölçüde oyuncu sözleşmesine de uygulanacaktır. Bedel ödeme borcu haricinde yapımcı, oyuncudan izin almadığı hallerde hakkı bizzat kullanma ve oyuncunun manevi haklarını gözetme borcunu da üstlenmektedir. Yapımcı bu kapsamda sinema eserinde oyuncunun adını belirtmekle yükümlü olduğu gibi oyuncunun icrası üzerinde itibarını zedeleyecek şekilde değişiklik yapmamakla ve oyuncunun icrasından doğan haklarının sanatçı kişiliğine zarar verecek şekilde kullanılmamasıyla da yükümlüdür.

Oyuncu sözleşmesi genel sona erme sebeplerinden özellikle ikale, bozucu şartın gerçekleşmesi, iptal, olağanüstü fesih gibi nedenlerle sona erebilecektir. Bunun dışında sözleşme mali hakların süreli olarak devredildiği hallerde sürenin dolmasıyla

veya mali hakların koruma süresinin dolmasıyla da sona erecektir. Yine TBK m. 484 gereği tam tazminat karşılığı fesih yoluyla sona erdirilebilecektir. FSEK m. 50/III'e göre imkânsızlık sebebiyle ve yapımcının borç ödemekten aczi veya iflası sebebiyle de sözleşmenin sona ermesi mümkündür. Nihayetinde FSEK m. 58 gereği, oyuncunun cayma hakkını kullanmasıyla da sözleşme sona erebilecektir. Bununla birlikte uygulamada kurulan sözleşmelerde, sözleşmenin yapımcı tarafından olağan fesih yoluyla sona erdirilmesine ilişkin getirilen hükümlerin, genel işlem şartlarına tabi olarak geçersiz sayılması gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Akkayan Yıldırım, Ayça: “4630 Sayılı Kanun Değişikliği ve Gelişmeler Işığında ‘Sinema Eseri’ ve ‘Sinema Eseri Sahipliği’”, **Prof. Dr. Hayri Domanıç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, C. I, İstanbul, Beta Yayınları, 2001.
- Akkurt, Sinan Sami: “Türk Özel Hukukunda İş Sözleşmesi İle Eser Sözleşmesinden Kaynaklanan Başlıca Yükümlülükler ve Anılan Sözleşmelerin Ayırt Edilmesi”, **DEÜHFD**, C. X, S. 2, 2011, s.13-64.
- Apaydın, Eylem: “Fikir Haklarına Komşu Haklar”, **FMR**, C. I, s.75-103.
- Aral Fahrettin, Ayrancı Hasan: **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 5. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.
- Arat, Ayşe: “İsimsiz Sözleşmelerin Tamamlanması”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. I, S. 2, Kayseri, 2006, s.239-249.
- Arbek, Ömer: **Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005.
- Arkan, Azra: **Mukayeseli Hukuk, Uluslararası Düzenlemeler ve Türk Fikri Hukuk Alanında: Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005.
- Arsılanlı, Halil: **Fikri Hukuk Dersleri II: Fikir ve Sanat Eserleri**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1954.
- Atamer, Yeşim M.: **Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması Çerçevesinde: Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi**, İstanbul, Beta Yayınları, 1999.

- Ateş, Mustafa: “Fikir ve Sanat Eseri Hukukunda Sinema Eseri ve Eser Sahipliği”, **Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı**, C. I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2009, s.59-116. (“Sinema Eseri”)
- Ateş, Mustafa: “İstisna (Eser) Sözleşmesi Kapsamında Meydana Getirilen Eser Üzerinde Fikri Haklar”, **BATİDER**, Mart 2012, C. XXVIII, S. 1, s. 41-63. (“Fikri Haklar”)
- Ateş, Mustafa: **Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.
- Ateş, Mustafa: **Fikri Hukukta Eser**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007. (“Eser”)
- Ateş, Mustafa: **Fikri Hukukta Eser Sahipliği**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012. (“Eser Sahipliği”)
- Avcı, Ali: “Türk Borçlar Kanununda Yüklenicinin Sadakat ve Özen Borcu”, **TBB Dergisi**, S. 119, 2015, s. 367-394.
- Aydıncık, Şirin: **Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri**, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2006
- Ayiter Nuşin: Nuşin Ayiter, **Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1981.
- Bak, Başak: **Fikri Haklarda Sözleşmeden Cayma**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2016.
- Baygın, Cem: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na Göre Eser Sahibinin Hakları ile Bağlantılı Haklar”, **AÜEHFD**, 2001, C. V, s.297-329.

- Baygın Cem: **Türk Hukukuna Göre İstisna Sözleşmesinde Ücret ve Tabi Olduğu Hükümler**, İstanbul, Beta Yayınları, 1999.
- Beşiroğlu, Akın: “Fikir Haklarına Komşu Haklar”, FMR, **Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi**, 1967, S. 6, s. 934-942.
- Beşiroğlu, Akın: **Fikir Hukuku Dersleri**, 4. Bası, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, 2006.
- Buz, Vedat: “İş Sahibinin BK m.396’a Göre Eser Sözleşmesini Feshi”, **BATİDER**, C. XXI, S.2 2001, s. 207-265.
- Bülter, Ahmet: “Eser Sahibinin Haklarıyla Bağlantılı Haklar”, **TBB Dergisi**, S. 59, s. 90-108.
- Büyükkay, Yusuf: **Eser Sözleşmesi**, 3. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019.
- Bozbel, Savaş “FSEK’e Göre İleride Vücuda Getirilecek Eserlerle İlgili Yapılan Sözleşmelerin İfası ve Sonuçları Hakkında Sinema Sektörü Özelinde Bazı Düşünceler”, **TFM**, 2015/1, s. 35-46, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/download/article-file/199304>, 07.04.2019.
- Bozbel, Savaş: **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012.
- Dural, Halil Ali: “İcracı Sanatçıların Hakları ve Korunması”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998.
- Dural Mustafa, Öğüz Tufan: **Türk Özel Hukuku: Kişiler Hukuku**, C. II, 19. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018.

- Egloff, Willi: “Urheberrecht und Urhebervertragsrecht in der audiovisuellen Produktion”, **Zeitschrift für Immaterialgüter, Informations und Wettbewerbsrecht**, 1/1998, s. 14-32, (Çevrimiçi), <http://docplayer.org/72324074-Urheberrecht-und-urhebervertragsrecht-in-der-audiovisuellen-produktion.html>, 10.05.2019.
- Ekinci, Hüseyin: **Özel Hukuk Sözleşmelerinde Ceza Koşulu**, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayınları, 2015.
- Erdil, Engin: **Fikri Mülkiyet Hukuku Ders Kitabı**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016.
- Erdoğan, İhsan: İhsan Erdoğan, “İstisna Sözleşmesi ve Bazı İş Görme Sözleşmeleri ile Karşılaştırılması”, **SÜFHD**, Ocak-Haziran 1990, S.1, s. 135-172.
- Erel, Şafak N.: **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 3. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009.
- Eren, Fikret: “İsimsiz Sözleşmelere İlişkin Bazı Sorunlar”, **Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan**, İstanbul, Beta, 2008, s. 85-111. (“İsimsiz Sözleşmeler”)
- Eren Fikret: “I. Borçlar Kanunu Açısından İnşaat Sözleşmeleri, II. İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Borçları ve Bu Borçların Yerine Getirilmemesinin Sonuçları, III. İnşaat Sözleşmesinin Sona Ermesi”, **İnşaat Sözleşmeleri, Yönetici-İşletmeci-Mühendis ve Hukukçular İçin Ortak Seminer, Ankara 18-29 Mart 1996**, s. 45-103. (İnşaat)
- Eren, Fikret: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 23. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018. (“Genel Hükümler”)

- Eren, Fikret: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 6. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018. (“Özel Hükümler”)
- Erman, Hasan: “Borçlar Hukukunda Akit Serbestisi ve Genel Olarak Sınırlamaları”, **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. XXXVIII, S.I-4, 1973, s. 601-620.
- Feyzioğlu, Necmeddin
- Feyzi: **Akdin Muhtelif Nevileri (Özel Borç İlişkileri)**, C. I, 4. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1980.
- Gökyayla, K. Emre: “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na Göre İcracı Sanatçı Kavramı ve İcracı Sanatçının Hak Sahibi Olmasının Şartları”, **Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan**, C.I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 751-768. (“İcracı Sanatçı”)
- Gökyayla, Emre: **Film Yapım Sözleşmesi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015.
- Gökyayla, Emre: **Eser Sözleşmesinde Ek İş ve İş Değişikliği**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009. (“Eser Sözleşmesi”)
- Gökyayla, K. Emre: **Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi**, 2. Bası, İstanbul, Yetkin Yayınları, 2001.
- Görgeç, Başak: “Genel İşlem Koşullarının Kişilik Hakkı Kapsamında Değerlendirilmesi” **MÜHF-HAD**, C. XIX, S. I, s.403-440.
- Gümüş, Mustafa Alper: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler – Kısa Ders Kitabı**, 2. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2017.
- Gündem, Onur: “**Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, Bu Hakların**

- Sınırlandırılması ve Korunması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez, Kırıkkale, 2006.**
- Güneş, İlhami: “FSEK’te Yer Alan İcracı Hakları ve Uygulama”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. II, S. I., 2012, s.169-181.
- Güneş, İlhami: **Son Yasal Düzenlemelerle: Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2008.
- Hakkakul, Özge: “Sahne ve Perde Çalışanlarının Hukuki Statüsü”, **İÜHFM**, LXXIV Özel Sayı, C. II, s.815-848.
- Hatemi, Hüseyin: **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1999.
- Hirsch, Ernst E.: **Hukuki Bakımdan Fikri Say**, C. II, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1943.
- Kaçmaz, Mine: **Sinema Eserlerinde İcracı Oyuncu Sözleşmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.
- Karabağ Bulut, Nil: **Medeni Kanunun 23. Maddesi Kapsamında Kişilik Hakkının Sözleşme Özgürlüğüne Etkisi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014.
- Kadıgil, Saliha Sera: “**Sinema Eserleri ve Sinema Eserlerinde Hak Sahipleri**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.
- Karahan, Sami vd.: **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, 3. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012.
- Karakuzu Baytan, Dilek: **Fikir Mülkiyeti Hukuku-Kavramlar**, İstanbul, Beta Basım, 2005.

- Kaya Kızılırmak, Cansu: **Kefalet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Halleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- Kılıç, Mehmet: “İcracı Sanatçılar ve Hakları”, **TBB Dergisi**, S. 2, 1998, s. 594-610.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.: **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, 4. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2018.
- Koçoğlu, Özlem: **Bağlantılı Hak Sahiplerinin Korunması**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2015.
- Kuntalp, Erden: **Karışık Muhtevalı Akit**, Ankara, 2. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013.
- Kurt, Leyla Müjde: **Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık (TBK m. 136)**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016.
- Küçükkaya, Hande Gül: "Sinema Eserlerinde Eser Sahiplerinin ve İcracı Sanatçıların Mali Haklarına İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Current Problems and Solution Offers in Relation to the Monetary Rights of Authors and Performers in Cinematographic Works)", **Journal of Yaşar University** 8 / Özel (Haziran 2013), s.1931-1956.
- Küçükkaya, Hande Gül: “**Sinema Eseri Üzerindeki Mali Haklar**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Oğuzman M. Kemal, Öz
- Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. I, 16. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.
- Oğuzman M. Kemal, Öz

- Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. II, 16. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.
- Okтай, Saibe: “İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşlukların Tamamlanması”, **İÜHFM**, C. LV, S.1-2, 1996, s. 263-269.
- Okтай, Saibe: Uzun Süreli Sözleşmelerin Geçerliliği ve Sona Erme Düzeni", **İÜHFM**, Y. 1997, C. LV, S. 3, (s. 210-234).
- Okutan Nilsson, Gül: “İleride Vücuda Getirilecek Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Devri”, **Legal FSHD**, Y. 2008, S. 15, s. 585-589.
- Özтан, Fırat: **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara, Turhan Yayınevi, 2008.
- Öztrak, İlhan: **Fikir Ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar**, 2. Bası, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1977.
- Rastgar, Amir: “**Sinema Eserlerinde Hak Sahipliğinin Korunması**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2014.
- Rehbinder Manfred,
- Grossenbacher Ronald: **Schweizerisches Urhebervertragsrecht**, Bern, Stämpfli Verlag AG, 1979.
- Sarıhan, Banu
- Bilge: **Menajerlik Sözleşmesi**, Konya, Sayram Yayınları, 2016.
- Seçer, Öz: **Eser Sözleşmesinin İş Sahibi Tarafından Tam Tazminatla Feshi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016.

- Seliçi, Özer: **Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1977.
- Selimoğlu, Yaşar
- Engin: **Eser Sözleşmesi**, 4. Bası, Ankara, Adalet Yayınları, 2017.
- Serozan, Rona: **Sözleşmeden Dönme**, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007.
- Suluk Cahit,
- Orhan Ali: **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, C. II, İstanbul, Arıkan Yayınevi.
- Sür, Pınar: **“Sinema Eserleri ve Sinema Eseri Sahipliğinden Doğan Haklar”**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012.
- Şahin, Mustafa: **“Bağlantılı Haklar”**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2011. (“Bağlantılı Haklar”)
- Şahin, Turan: **Üçüncü Kişinin Edimini Taahhüt**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010. (“Üçüncü Kişinin Edimini Taahhüt”)
- Tandoğan, Haluk: **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. II, 5. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010.
- Tekinalp, Ünal: **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 5. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.
- Teksoy, Rekin: **Rekin Teksoy’un: Ansiklopedik Sinema Terimleri Sözlüğü**, Oğlak Yayıncılık, İstanbul, Oğlak Yayıncılık.
- Tosun, Yalçın: **“Sözleşme Hukuku Açısından Eser Sipariş Sözleşmelerine Dizi Film Yapım Sözleşmesi**

- Bağlamında Bir Yaklaşım”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. 139, 2016, s.171-196.
- Tosun, Yalçın: **Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları**, 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013.
- Tunçomağ, Kenan: **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. II, 3. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1977.
- Türker, Gökçen: **İcracı Sanatçıların Hakları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016.
- Tüysüz, Mustafa: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde: Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.
- Yarsuvat, Duygun: **Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları**, 2. Bası, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1984.
- Yavuz Cevdet, Acar
- Faruk, Özen Burak: **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 14. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2017.
- Yavuz Cevdet, Acar
- Faruk, Özen Burak: **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 9. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2014. (“Özel Hükümler”)
- Yavuz Levent, Alıca
- Türkay, Merdivan Fethi: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, C. II, 2013.
- Yelmen, Adem: **Türk Borçlar Kanunu’na Göre Genel İşlem Şartları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

Zevkliler Aydın, Gökyayla

K. Emre: **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 18. Bası,
Ankara, Turhan Kitabevi, 2018.

